

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Katedra politologie a společenských věd

Diplomová práce

Bezpečnostní strategie ČR a její komparace s evropskou bezpečnostní
politikou

2008/2009

Rostislav Krejčí

Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Katedra politologie a společenských věd

Diplomová práce

Bezpečnostní strategie ČR a její komparace s evropskou bezpečnostní
politikou

Rostislav Krejčí

Akademický rok 2008/2009

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Bezpečnostní strategie ČR a její komparace s evropskou bezpečnostní politikou zpracoval sám a uvedl všechny použité prameny

Mohelnice, květen 2009.....

Obsah

I. ÚVOD.....	2
II. TEORIE NÁRODNÍCH ZÁJMŮ.....	7
II. 1 Vymezení základních pojmů	7
II. 2 Národní zájmy.....	11
II. 3 České národní zájmy	16
III. ZÁKLADNÍ VYMEZENÍ BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY ČR.....	20
IV. ANALÝZA BEZPEČNOSTNÍCH STRATEGIÍ (1999 – 2008).....	31
V. BEZPEČNOSTNÍ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE.....	41
V. 1 Stručný historický přehled počátků politické spolupráce	42
V. 2 Zakotvení SZBP.....	45
V. 3 Zakotvení EBOP.....	49
V. 4 Priority bezpečnostní politiky v 21. století.....	53
V. 5 Vojenské a nevojenské mise Evropské unie.....	61
V. 6 Lisabonská smlouva.....	62
VI KOMPARACE BEZPEČNOSTNÍ STRATEGIE ČESKÉ REPUBLIKY 2003 A EVROPSKÉ BEZPEČNOSTNÍ STRATEGIE 2003 (2008).....	64
VII ZÁVĚR.....	74
VIII RESUMÉ : The Security Strategy of the Czech Republic and the Comparison with the European Security Policy	77
IX SEZNAM ZKRATEK.....	79
X PRAMENY A LITERATURA.....	80
XI PŘÍLOHY.....	86
XI.1 Příloha č. 1 : Bezpečnostní strategie ČR 2003.....	86
XI.2 Příloha č. 2 : Evropská bezpečnostní strategie.....	115

I. ÚVOD

Téma bezpečnostní politiky se jeví jako stále aktuální, dynamické a dominantní. V současnosti patří mezi často diskutovaná témata jak na úrovni České republiky, tak i Evropské unie, s velkým významem nejen pro Evropu, ale pro celý svět. Většina obyčejných lidí si vůbec neuvědomuje, jak je bezpečnost důležitá pro jejich život. V nynější době je brána v západoevropské společnosti jako samozřejmost, obdobně jako pitná voda či elektrická energie. V jiném geografickém prostoru je tomu úplně jinak a bezpečnost představuje pro lidi to nejdůležitější v životě. Bez bezpečnosti není možný žádný rozvoj, ani ekonomický, ani duchovní.

Pojetí bezpečnosti se v západoevropské společnosti začalo měnit po teroristických útocích v září 2001 v USA. Média začala více informovat o bezpečnostních opatřeních a bezpečnostní politice USA, Evropské unie, České republiky. Bezpečnost, bezpečnostní politika se nám jeví jako okrajové téma, ale přitom se jedná o páteř naší společnosti, bez níž by se tato společnost zhroutila. Bezpečnost a bezpečnostní politika představují jeden z národních zájmů států. Evropská unie se dá považovat za seskupení národních států, proto v přeneseném slova smyslu má své národní zájmy.

Hlavním cílem práce je přiblížit problematiku bezpečnosti a bezpečnostní politiky České republiky a Evropské unie na pozadí nejdůležitějších bezpečnostních dokumentů. Konkrétně se jedná o Bezpečnostní strategie ČR z let 1999 – 2008, Evropskou bezpečnostní strategii z roku 2003 a Zprávu o provádění Evropské bezpečnostní strategie z roku 2008. Srovnání základního bezpečnostního dokumentu Evropské unie a České republiky patří mezi hlavní cíl diplomové práce. Dokumenty jsou rozdílně koncipovány, čímž se komparační práce ztížila. Hlavním cílem je dokázat shodnost některých pasáží a určitou rozličnost, která je charakteristická pro oba dokumenty z důvodu jejich doby vytvoření. Mezi vedlejší cíle diplomové práce patří proměna Bezpečnostních strategií ČR v průběhu let 1999 až 2008.

Většina odborných prací začíná rozbohem či definicí pracovních pojmů a vysvětlením nejdůležitějších termínů. Ani tato práce nebude výjimkou. Samozřejmě chápu, že zde zmíněné definice jsou jen jednou z možných variant.

První kapitola práce se věnuje národním zájmům nejprve v obecném slova smyslu, dále pojednává o vývoji a rozdělení národních zájmů a její konec je věnován českým národním zájmům.

Druhá kapitola se zabývá českou bezpečnostní politikou. Nejprve vysvětluje a zasazuje tuto problematiku do kontextu diplomové práce, dále pokračuje obecným náhledem na bezpečnostní politiku, zmiňuje se o bezpečnostním prostředí a pak přichází na řadu bezpečnostní politika ČR.

Třetí kapitola pojednává analýzu Bezpečnostních strategií ČR a částečně má teoretický rámeček i v předchozí kapitole. Pomocí tabulek a komentářů je zachycen vývoj a proměny v určitých pasážích oněch bezpečnostních strategií.

Předposlední, čtvrtá kapitola začíná historickým exkurzem do oblasti spolupráce členských zemí Evropské unie v oblasti bezpečnostní politika. Dále pokračuje zmínkami o zakotvení Společné zahraniční a bezpečnostní politiky a Evropské bezpečnostní a obranné politika v základních dokumentech Evropské unie. Kapitola je uzavřena analýzou priorit bezpečnostní politiky Evropské unie z Evropské bezpečnostní strategie.

Pátá, poslední kapitola se věnuje komparaci Bezpečnostní strategie ČR a Evropské bezpečnostní strategie. Hlavními zdroji v této kapitole je Bezpečnostní strategie České republiky (BS ČR) z roku 2003 a Evropská bezpečnostní strategie (EBS) s podtitulem Bezpečná Evropa v lepším světě ze stejného roku. Na ni o pět let později nepřímě navazuje Zpráva o provádění Evropské bezpečnostní strategie s podtitulem Zajišťování bezpečnosti v měnícím se světě.

V práci používám hned několik vědeckých metod. Jsou to historická metoda, analýza, syntéza a komparace. Historickou metodu spočívající v zasazení skutečností do širších historických souvislostí používám především v kapitole Bezpečnostní politika Evropské unie, méně pak v jiných částech textu. Analýza, či rozbor, je metoda, která zkoumá složitější skutečnosti rozkladem na jednodušší. Spočívá v myšlenkovém nebo praktickém rozložení celku na jeho části, struktury na její prvky. Používám ji na několika místech v práci, obdobně jako syntézu. Syntéza nejjednodušeji řečeno je opak analýzy, tedy spojování dvou nebo více

částí do jednoho celku. Její podstatou je spojování jednotlivých prvků do jednoho celku. Komparativní metoda je zkoumání jevů na základě stanovení jejich formální shody nebo rozdílů v jejich struktuře či funkci. Uplatňuji ji v kapitole Bezpečnostní strategie ČR a poslední kapitole Komparace Bezpečnostní strategie ČR a Evropské bezpečnostní strategie.

Ve své práci budu ověřovat následující dvě hypotézy : 1. Bezpečnostní politika ČR se neustále upřesňuje s novými bezpečnostními riziky (H1). Kapitola zabývající se analýzou Bezpečnostních strategií České republiky bude ověřovat platnost této hypotézy. 2. Koncept bezpečnostní politiky Evropské unie a České republiky je shodný, vzhledem k tomu, že ČR je členem této organizace (H2). Ověřování této hypotézy bude postaveno na základě stěžejních bezpečnostních dokumentů ČR a Evropské unie v této oblasti, vydanými v roce 2003. Těmito dokumenty jsou Bezpečnostní strategie ČR a Evropská bezpečnostní strategie. V kapitole Komparace Bezpečnostní strategie ČR a Evropské bezpečnostní strategie se budu zabývat mírou totožnosti dokumentů, ale také i věcmi, které v jednom či druhém dokumentu nejsou obsaženy.

Mezi nejdůležitější autory, kteří se zabývají hlavně problematikou národních zájmů České republiky patří Oskar Krejčí a Jiří Valenta. Národním zájmům se ještě dále věnují Zdeněk Kříž a Miloslav Had. Nejnovější kniha, která pojednává o tomto tématu se jmenuje *Národní zájmy v moderní demokracii – Česká republika* od Oldřicha Krpce. Bohužel vyšla v době, když práce již byla napsána. Velmi důležité se pro tuto kapitolu práce, zabývající se národními zájmy, jeví tři knihy od Oskara Krejčího, *Český národní zájem a geopolitika*, *Mezinárodní politika a Geopolitika střeoevropského prostoru* a jedna publikace od Jiřího Valenty *Máme národní zájmy?* Zdeněk Kříž se tomuto tématu věnuje v knize editované Petrem Zemanem *Česká bezpečnostní terminologie* a Miloslav Had publikoval několik článků o národních zájmech v odborných časopisech.

Bezpečnostní politikou se v České republice zabývá Miloš Balabán ve své přehledné knize *Kapitoly o bezpečnosti*, dále Antonín Rašek v publikaci *Polistopadový vývoj armády a bezpečnostní politiky České republiky ve vztahu k Evropské unii* a Josef Janošec s knihou *Bezpečnost a obrana České republiky 2015 – 2025*. Petr Zeman, jak jsem se již zmínil, je

editorem *České bezpečnostní terminologie*, která se, jak již vyplývá z názvu, bezpečností, bezpečnostní politikou a obdobnou problematikou důkladně zabývá. Konkrétně se jí věnují Libor Frank a Radek Khol. Za zmínku ještě stojí kniha nesoucí název *Bezpečné Česko v bezpečné Evropě*, kterou editoval Libor Stejskal.

Pro analýzu Bezpečnostních strategií ČR byly nejdůležitější texty oněch strategií v tištěné podobě z let 1999 a 2001, poslední z roku 2003 byla stažena z internetového serveru ministerstva zahraničních věcí. Ta bude zařazena na konci práce mezi přílohy pod číslem jedna.

O bezpečnostní politice evropské unie najdeme mnoho publikací, které se liší dle toho, na co konkrétně se zaměřují. Některé tíhnou více k historii bezpečnostní politiky, jiné k mechanismům jejího prosazování, další k její budoucnosti atd. Z mého pohledu se jako nejdůležitější přehledná práce jeví dílo od Markéty Pitrové a Petr Fialy *Evropská unie*. Z dalších autorů obecných prací o bezpečnostní politice Evropské unie bych zde uvedl Miloše Balabána s knihou *Kapitoly bezpečnosti* a Alexandra Orta s knihou *Bezpečnost Evropy a Česká republika*. Tématu se věnuje i publikace *Druhý a třetí pilíř Evropské unie* od Miloslava Hada a Bohumila Píkny. Výborná práce zabývající se historií vývoje Evropské unie vznikla z pera Pierra Gerbeta a nese název *Budování Evropy*. Tématu se věnuje i dostatečný prostor v odborných časopisech, z kterých také v práci cituji.

Bezpečnostní politikou se zabývají samozřejmě i angličtí autoři jako například Karen Smith s publikací *European Union Foreign Policy in a Changing World*, John Roper s *Towards a Common Defence Policy*, Fraser Cameron s *The Foreign and Security Policy of the European Union*. Mezi další významné autory v oblasti bezpečnostní politiky se řadí Martin Holland s *Common Foreign and Security Policy*, Roland Dannreuther s *European Union Foreign and Security Policy* a Michael E. Smith s *European's Foreign and Security Policy*. Další publikace se spíše věnují problematice Evropské bezpečnostní a obranné politiky. Je to kniha od Jolyon Howorth s názvem *The Security and Defence Policy in the European Union* a publikace, která přináší pohled na vývoj Evropské bezpečnostní a obranné politiky v jejích prvních letech z dílny Javiera Solany a Nicole Gnesotto nesoucí titul *EU*

Security and Defence Policy – The First Five Years (1998 – 2004). Ještě bych zde uvedl přehlednou práci o Evropské unii zabývající se evropskou integrací, politikou a vládou. Kniha, kterou editoval Jeremy Richardson má název *European Union : power and policy – making*.

Dalšími důležitými dokumenty pro stanovení bezpečnostních priorit pro 21. století a následnou komparaci Bezpečnostní strategie ČR a Evropské bezpečnostní strategie je již výše zmíněná Bezpečnostní strategie 2003, kterou nalezneme na internetových stránkách ministerstva zahraničních věcí. Dalšími jsou Evropská bezpečnostní strategie z roku 2003 a Zpráva o provádění Evropské bezpečnostní strategie z roku 2008, obě k dispozici na stránkách Evropské unie, přesná adresa je v poznámkovém aparátu či mezi internetovými zdroji.

Závěrem bych velmi rád poděkoval za cenné a moudré rady, vstřícný přístup a věnovaný čas vedoucímu diplomové práce Doc. PhDr. Vlastimilu Fialovi, CSc. Velký dík patří také mým rodičům za morální a materiální podporu a mé přítelkyni za pochopení a toleranci.

II. TEORIE NÁRODNÍCH ZÁJMŮ

II. 1 Vymezení základních pojmů

Teorie národních zájmů jsou jedním z dlouhodobých, centrálních témat výzkumu politických věd. V České republice se nimi zabývají mnozí autoři, především Oskar Krejčí, Jiří Valenta, Zdeněk Kříž a Miloslav Had. Probíhá také řada odborných diskusí, kde zaznívá mnoho rozličných názorů, a proto je nutné v této práci určitým způsobem definovat pojmy.

Národ, zájem, národní zájem. Stát, zájem, státní zájem. Tato všechna slova a slovní spojení mají hodně společného, ale i rozličného. Význam prvních dvou zmíněných termínů je obvykle pro každého člověka známý, v kontextu práce může mít jiný význam. Vytvořením pojmu národní zájem již význam tohoto spojení není tak jednoznačný. Problematikou vymezení pojmu národní zájem se bude zabývat tato kapitola. Obdobně to vidím i se slovy stát a spojením státní zájem, kterému ale bude věnováno v následujících odstavcích mnohem méně prostoru, než předchozímu zmíněnému pojmosloví, protože hlavním tématem práce jsou národní zájmy, ne státní.

Zájmy národní či státní se střetávají, splývají, ovlivňují se navzájem či jsou akceptovány v rozličných formách a souvislostech. Politicky orientované pojetí národních zájmů není věčné nebo neměnné, ale vyvíjí se. Někdy se interpretace národních zájmů mění dramaticky, jindy mnohem pomaleji, ale vždy vyžaduje novou definici.¹

Národní zájmy představují oblast, která se týká všech občanů, všech politických sil a dalších zájmových struktur podílejících se na moci ve státu, neboť do velké míry spoluurčuje další vývoj určitého státu a má i širší mezinárodní souvislosti.²

Pojem národ v českých zemích ve středověku splýval s pojmem jazyk. Jakým jazykem člověk mluvil, k takovému národu se počítal. Až od příchodu humanismu do českých zemí začal být postupně národ považován za historicky zformovanou pospolitost lidí se stejnými etnickými znaky, jako je společný a od ostatních etnik odlišný původ, psychika, jazyk,

---

1 VALENTA, Jiří, a kol. *Máme národní zájmy?*. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 1992, s. 12 – 14.

2 HAD, Miloslav. *České národní zájmy. Mezinárodní politika*, 1993, roč. 17, č. 3, s. 18 – 19.

relativně svébytná materiální a duchovní kultura. Od rodinných či kmenových etnik se národ rozlišuje tím, že jej v zásadě vymezuje území, nikoli pokrevní příbuznost.³

V porevoluční Anglii se objevuje definice pojmu národ jako velkého počtu rodin pocházejících s téže krve, narozených v téže zemi a žijících pod touž vládou. V té době se zároveň začínal formovat citový vztah k národu, základ vlastenectví, ale i nacionalismu a šovinismu.⁴

Podle definice národa zdůrazňující objektivní faktory vymezení je národ skupina lidí se shodným či obdobným etnickým základem, jazykem, společnou minulostí, tradicí, zvyky, někdy i náboženstvím, což zrovna není uchopitelné pro české země. Existuje i subjektivní vymezení národa, podle něhož národ spojují společné vize a aspirace pro budoucnost. Z těchto zdrojů pak pramení základ pocitu jednoty, pocitu společné identity. Národ je skupina, která do značné míry jedná a cítí jako jedna psychická skupina.⁵

Zájmem národa je zachovat si svoji existenci. Velmi důležité je také nebyť pod politickým, psychickým a kulturním tlakem jiného, nadřazeného národa. Nejúčinnějším prostředkem pro obhajobu zájmu národa a zabezpečení rozvoje je v současném světě politická moc, aplikovaná skrze zahraniční politiku a diplomatické dovednosti.⁶

Velmi mne zaujala myšlenka českého filosofa Václava Bělohradského, která metaforicky vyjadřuje sounáležitost člověka s národem. Být součástí národa dle V. Bělohradského znamená být postavou v příběhu, který ji svazuje s druhými lidmi způsobem hlubším, než je pouhé placení daní a respektování ústavy. Občanství je účast na společném příběhu, v němž mají své kořeny i dnešní spory a emoce. Demokracie je především lidské společenství, teprve pak politický systém.⁷

Pojem stát je používán k označení dlouhodobého trvalého svazku lidí, kteří žijí pod společnou vládou a společnými zákony. Působnost tohoto svazku je omezena určitým teritoriem, územím. Obvykle jsou uváděny tři základní prvky státu. Prvním je státní lid či

---

3 KREJČÍ, Oskar. *Mezinárodní politika*. Praha : Victoria Publishing, 1997, s. 136.

4 KREJČÍ, Oskar. *Český národní zájem a geopolitika*. Praha : Universe, 1993, s. 18.

5 KREJČÍ, Oskar. *Mezinárodní politika*. Praha : Victoria Publishing, 1997, s. 136.

6 KREJČÍ, Oskar. *Český národní zájem a geopolitika*. Praha : Universe, 1993, s. 20 – 21.

7 KUČEROVÁ Stanislava, a kol. *Česká a slovenská otázka v Evropské unii*. Brno : Konvoj, 2004, s. 257 – 258.

národ, druhým státní území a třetím státní moc. Mezi další tradičně uváděné charakteristiky státu bývá zahrnováno, že stát je svrchovaný útvar a že není podřízen žádné jiné moci, a to jak vnější, tak vnitřní.⁸

Stát je převážně chápán jako politická instituce. Svými dalšími atributy, kterými jsou území a obyvatelstvo, se stát se svou charakteristikou blíží pojmu národa.⁹

Existují dvě hlavní jazyková vyjádření vztahu národa a státu, která jsou běžně užívána jak v praktické rovině, tak i teoretické. Tím prvním je ztotožnění národa a státu, čili národem jsou vlastně občané určitého státu. Postupně se však začalo stále více prosazovat druhé pojetí, které rozlišuje mezi národem a státem.¹⁰

Rozdíl mezi národem a státem výstižně specifikuje německý filosof Johann Gottfried Herder, který pojednává o národech jako o přirozeném uskupení lidí, zatímco státy chápe jako umělé instituce. V Kantově pojetí zase byl lidem každý obyvatel určitého území, národ pak skupina spojená společným původem v občanský celek. Pokud si připustíme myšlenku ztotožnění pojmu národa a státu, pak můžeme konstatovat, že národem jsou vlastně občané určitého státu. Každý národ má svůj stát, nebo o něj usiluje. Tato teze je známá hlavně z díla J. G. Herdera. Docela opačné pojetí nalezneme v publikaci Viktora Dvorského *Základy politické geografie a Československý stát* (1923), ve které se dočteme, že základním znakem národa nebo národnosti je citová příslušnost k určitému státu existujícímu, minulému nebo zamýšlenému. Nikoli národové tvoří si své státy, nýbrž státy tvoří si své národy. Každý národ je reminiscencí na nějakou státní organizaci, která třeba již zanikla. Vznik Československa v roce 1918 a národu Čechoslováků je pro V. Dvorského zdravým základem pro toto výše uvedené pojetí vztahu národa a státu.¹¹

Tomáš Garrigue Masaryk v návaznosti na J. G. Herdera spatřoval v národech přirozené orgány lidstva, zatímco státy chápal jako umělé orgány.¹² V této práci akceptuji koncepci vycházející z filosofie J. G. Herdera a souhlasím s jeho názorem, že národ je přirozené

---

8 Stát [online]. Webhumanita, [cit. 24. ledna 2009]. Dostupné na <<http://www.webhumanita.cz/?a=lex&rid=65>>.

9 KREJČÍ, Oskar. *Český národní zájem a geopolitika*. Praha : Universe, 1993, s. 18.

10 KREJČÍ, Oskar. *Mezinárodní politika*. Praha : Victoria Publishing, 1997, s. 138 – 139.

11 Citováno dle KREJČÍ, Oskar. *Český národní zájem a geopolitika*. Praha : Universe, 1993, s. 19 – 21.

12 KREJČÍ, Oskar. *Český národní zájem a geopolitika*. Praha : Universe, 1993, s. 69.

společenství a naproti tomu stát je společenství uměle vytvořené. Národ a stát chápu jako dva rozdílné pojmy. K prosazení národních zájmů potřebujeme být zastřešeni institucí typu státu. Ten se tedy dá chápat jako nástroj k prosazení národních zájmů na mezinárodní scéně.

Stát byl a mnohdy je vnímán jako nejdůležitější prostředek obhajoby zájmů národa. Ve světové politice jsou národy zpravidla zastupovány svou nejdůležitější a největší politickou institucí, kterou představuje stát.¹³

Autoři Encyklopedického slovníku definují zájem jako komplexní motivačně – hodnotové zaměření, soustředěnou pozornost a účast na něčem. Dále jako záležitost, která je předmětem pozornosti, záliby, úsilí, popřípadě jako zaměřenost a motiv činnosti.¹⁴

V nejobecnější rovině zájem představuje v určitém časovém intervalu stálou orientaci člověka vzniklou na pozadí jeho sociální, ekonomické, politické a psychologické situace, která ho podněcuje na základě vlastních potřeb a hodnotového vymezení stanovovat si určité pro něj důležité cíle a usilovat o jejich dosažení. Zájmy se třídí jednak dle kritéria délky trvání na stálé a přechodné, jednak dle zaměření na materiální, kulturní, umělecké, profesní, vědecké a na zájmy k vyplnění volného času. Politika je potom z jistého úhlu pohledu procesem konkurence mezi jednotlivými zájmy, k jejichž prosazování se formulují politické strany a zájmové skupiny.¹⁵

Pojem zájem je ústředním pojmem společenských věd, zejména politologie, mezinárodních vztahů, filosofie, sociologie, ekonomie a psychologie. Termín zájem se vyskytuje velmi často, avšak s jeho stručným a jednoznačným definováním mají společenské vědy jisté obtíže.¹⁶ V odborných publikacích najdeme plno pokusů o definici zájmu. Dle publikace *Gesellschaft und Stadt : Lexikon der Politik* (1992), jsou zájmy definovány jako všechny pohnutky člověka, které jej na základě jeho psychologické, sociální nebo politické

---

13 KREJČÍ, Oskar. *Český národní zájem a geopolitika*. Praha : Universe, 1993, s. 22 – 23.

14 BRADNOVÁ, Hana, a kol. *Encyklopedický slovník*, Praha : Odeon : Encyklopedický dům, 1993, s. 1224.

15 KŘÍŽ, Zdeněk. Zájem. In ZEMAN, Petr (ed). *Česká bezpečnostní terminologie*, Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav : Vojenská akademie, Ústav strategických studií, 2002, s. 58 – 61.

16 BROKL, Lubomír, a kol. *Reprezentace zájmů v politickém systému České republiky*. Praha : Sociologické nakladatelství, 1997, s. 12 – 13.

situace podněcují nebo by mohly podněcovat ke sledování určitých cílů. Když tedy chce člověk něco obdržet, ponechat si nebo upřít jinému člověku, má v tomto případě zájem.¹⁷

Zájem je obecnou kategorií politiky, tedy jak politiky vnitřní, tak politiky vnější, čili zahraniční. I ve vnitřní politice sledují skupiny a jednotlivci své zájmy a chápou je v pojmech moci. Ovšem ve vztahu ke státní moci jsou tyto zájmy buď různorodé, jako jsou různorodé sociální cíle členů dané společnosti, nebo tyto zájmy jsou přechodné, posouvají se do centra pozornosti a zase odcházejí, či měřeno ze zorného úhlu státního zájmu jsou tyto zájmy dílčí. V mezinárodní politice je situace jiná. Zájmy všech států jsou obdobné, trvalé, snoubí se přímo s mocí a jsou tedy absolutní.¹⁸

Důležitější však bude definice politického zájmu, který politologie definuje tímto způsobem. Politický zájem představuje soustředěné, trvalé zaměření lidí, sociálních skupin a ostatních subjektů společenského života na uspokojování určitých potřeb v oblasti celkového uspořádání společnosti, vytyčování směrů a cílů jejího vývoje, principů jejího fungování a způsobů jejího řízení.¹⁹

K definici pojmů národ a stát jsem zaujal stanovisko, které je totožné s názory J. G. Herdera. K termínu zájem zaujímám postoj, který zájem definuje jako potřebu člověka něco získat či něco změnit. Ve většině případů má člověk či společenství určitý zájem, který vede k jeho či jejich prospěchu. Ohledně politického zájmu se ztotožňuji s jeho definicí v předešlém odstavci.

II. 2 Národní zájmy

Anglický jazyk nerozlišuje přesně mezi pojmy národ a stát. Přesto však lze říci, že existuje rozdíl mezi národním a státním zájmem, ale též určité překrývání obsahů těchto dvou pojmů. Výraz národní zájem je v mezinárodní politice zpravidla synonymem termínu státní zájem.²⁰ Z hlediska analýzy zahraniční politiky a mezinárodních vztahů je možno stále za

---

17 Citováno dle KŘÍŽ, Zdeněk. Zájem. In ZEMAN, Petr (ed). *Česká bezpečnostní terminologie*, Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav : Vojenská akademie, Ústav strategických studií, 2002, s. 58 – 61.

18 KREJČÍ, Oskar. *Mezinárodní politika*. Praha : Victoria Publishing, 1997, s. 178 – 179.

19 ADAMOVIČ, Karolína, KŘÍŽKOVSKÝ, Ladislav. *Politologický slovník*, Praha : C. H. Beck, 2001, s. 197.

20 KREJČÍ, Oskar. *Český národní zájem a geopolitika*. Praha : Universe, 1993, s. 21.

nejdůležitější považovat zájmy států, jež jsou v anglosaské odborné literatuře považovány za totožné se zájmy národními.²¹

Národní zájem je klíčový a hojně frekventovaný pojem politologie a mezinárodních vztahů. Často se používá v souvislosti s analýzami zahraniční politiky, mezinárodních vztahů a bezpečnostní politiky. Národní zájem vyjadřuje to, co je pro stát nejlepší ve vztahu k jiným státům. Národní zájem či zájmy můžeme definovat jako v určitém časovém intervalu stálé zaměření státu, které vzniklo na podkladu jeho vnitropolitické a zahraničněpolitické situace, podněcující jeho politické elity, aby na základě charakteru režimu, potřeb a hodnotové orientace obyvatelstva stanovovaly určité, pro stát důležité, cíle a usilovaly o jejich dosažení.²² Jinými slovy, národní zájem je soubor strategických požadavků státu vyplývajících z jeho geografické pozice, historických zkušeností a ze vztahů k jiným mocenským centrům. Národní zájem tedy není totožný se všelidským zájmem, je zájmem určité skupiny lidstva či instituce.²³

Asi nejvýraznějším poválečným teoretikem národního zájmu je americký politolog německého původu Hans Joachim Morgenthau, který patří mezi hlavní autory realistické školy mezinárodních vztahů. Podle něj si každý úspěšný státník moderní doby od kardinála Richelieua po Winstona Churchilla učinil národní zájem jako konečnou normu své politiky. Národní zájem nelze opírat jen o mocenský egoismus států. Součástí životního zájmu národa je i všelidský zájem na přežití.²⁴

Pojem národní zájmy se začal systematicky užívat v americké literatuře až po druhé světové válce. V té době se na západě rozběhla intenzivní diskuse o národních zájmech, jejich důležitosti a významu. Naproti tomu po druhé světové válce v totalitně spoutaném Československu, s výjimkou období Pražské jara v roce 1968, k seriózní diskusi na toto téma před rokem 1989 nikdy nedošlo. Morgenthauovu teorii národních zájmů založenou na moci

---

21 KRÍŽ, Zdeněk. Zájem. In ZEMAN, Petr (ed). *Česká bezpečnostní terminologie*, Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav : Vojenská akademie, Ústav strategických studií, 2002, s. 60 – 61.

22 KRÍŽ, Zdeněk. Národní zájem. In ZEMAN, Petr (ed). *Česká bezpečnostní terminologie*, Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav : Vojenská akademie, Ústav strategických studií, 2002, s. 62 – 63.

23 KREJČÍ, Oskar. *Český národní zájem a geopolitika*. Praha : Universe, 1993, s. 22.

24 Tamtéž s. 24.

a orientovanou na reálnou politiku kritizovala řada západních politologů. Wolfers argumentoval tím, že rozhodnutí tvůrců politiky podle potřeb národních zájmů nelze oddělovat od morálních a etických principů. Koncepce národních zájmů musí být rozšířena, jak již navrhl Niebuhr, aby obsahovala mezinárodní principy svobody a spravedlnosti.²⁵

Realistická škola mezinárodních vztahů a bezpečnosti považuje za národní zájmy především zájmy v oblasti zahraniční politiky státu, jejichž úspěšné sledování je nezbytné z hlediska politického a fyzického přežití státu. H. J. Morgenthau považuje přežití státu za minimální obsah národních zájmů v mezinárodní politice. V praktické politice je pojem národní zájem chápán mnohem širěji než pouhé přežití státu. Při širším pojetí národních zájmů, které je v praktické politice poměrně běžné, jsou některé národní zájmy životní, např. udržení vlastního teritoria, jiné nikoli, např. šíření vlastní kultury ve světě.

Realisté předpokládají, že lze vědeckou analýzou identifikovat národní zájmy objektivní, které jsou nezávislé na individu a které vyplývají ze zahraničněpolitické a vnitropolitické situace státu. Kritici naopak upozorňují, že při stanovení národních zájmů hrají velkou, ne – li klíčovou roli faktory subjektivní, jako zájmy politických elit, jejich světonázorová orientace, vzdělání, sociální původ atd.²⁶

Národní zájem je však vnitřně velice diferencovaný fenomén. Jde o obecnou kategorii, která má řadu částí. V určitém slova smyslu jde o soubor cílů, které mohou být v teorii i praxi nejen oddělovány, ale i různě řazeny. Národní zájem je vymezován na základě rozumového zhodnocení potřeb jednoho státu a poznání jejich rozpornosti a konfliktnosti s potřebami jiných států. Prvotním vnějším zájmem státu je chránit mocenskou elitu, majetková práva a osobní bezpečnost svých občanů proti občanům a institucím jiných států. Barry Buzan v publikaci *Bezpečnost : nový rámec pro analýzu* (2005) hovoří o pěti faktorech bezpečnosti, které mohou být pojaty jako základ moderního pojetí národních zájmů. Jde o vojenskou bezpečnost, politickou bezpečnost, ekonomickou bezpečnost, sociální bezpečnost a ekologickou bezpečnost. Národní zájem představuje kategorii, která pomáhá položit

---

25 VALENTA, Jiří, a kol. *Máme národní zájmy?*. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 1992, s. 14 – 17.

26 KŘÍŽ, Zdeněk. Národní zájem. In ZEMAN, Petr (ed). *Česká bezpečnostní terminologie*, Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav : Vojenská akademie, Ústav strategických studií, 2002, s. 62 – 66.

objektivní základy zahraniční politiky státu. Pod kategorií národní zájem je zpravidla viděn objektivně daný soubor cílů státu, přičemž tato objektivnost je dána z jedné strany materiálními charakteristikami státu, jako je rozloha, poloha, populace, ekonomika, armáda atd., z druhé strany pak vnějším prostředím státu, čili systémem světové politiky, národními zájmy ostatních států atd.²⁷

Kategorie národních zájmů odráží soubor potřeb, které podmiňují existenci a rozvoj toho kterého národa na konkrétním vývojovém stupni. Formulování národního zájmu neprobíhá izolovaně. Musí být přihlíženo především k potřebám vlastního státu, ale nemůžeme opomíjet potřeby a zájmy ostatních států i širšího mezinárodního společenství. V národních zájmech se vyskytují konkrétní stanoviska, která odlišují stát od ostatních, jakož v nich nacházíme i míru ztotožnění se s ostatními.²⁸

Andrew Moravcsik nabízí dvojstupňovou sekvenční analýzu formování národních zájmů. Podle této teorie jsou národní zájmy nejprve formovány na národní úrovni a teprve poté vstupují do mezinárodní arény jako vyjednávací pozice národních vlád při mezinárodních jednáních. Zájmové skupiny a nestátní aktéři tak v této teorii hrají důležitou roli. Zatímco domácí politika je tvořena pluralitou zájmů různých skupin, na mezinárodní úrovni rozhodují zájmy států.²⁹ Při uplatňování národního zájmu v mezinárodní politice bude nejen záviset na dispozici vytvářet mezinárodní koalice, ale i rozvíjet se a působit jako jejich rovnoprávná součást.³⁰

Důvody pro potřebu trvalého obhajování národních zájmů jsou tři. Předně ztráta národní identity by byla pocíťována velkou skupinou lidí jako ztráta svobody a stala by se tak zdrojem konfliktů. Za druhé, národní pestrost je jednou z hybných sil rozvoje civilizace. Ztráta této kulturní plurality by znamenala likvidaci jednoho ze zdrojů lidské kultury

---

27 Citováno dle KREJČÍ, Oskar. *Mezinárodní politika*. Praha : Victoria Publishing, 1997, s. 179 – 180.

28 HAD, Miloslav. České národní zájmy. *Mezinárodní politika*, 1993, roč. 17, č. 3, s. 18 – 19.

29 CÍSAŘ, Ondřej, FIALA, Petr. *Obhajoba zájmů a transnacionální vztahy*, Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2004, s. 11 – 12.

30 MORAVCSIK, Andrew. The Choice for Europe : Social Purpose and State Power from Messina to Maastricht, citováno dle ČERVENKA Ladislav. Česká otázka : zodpovězená?. *Mezinárodní politika*, 1998, roč. 22, č. 5, s. 34 – 35.

a pokroku. A nakonec, integrací a globalizací nemizí rozpory a konflikty zájmů skupin obyvatel států či regionů, pouze dostávají jinou podobu.³¹

Otázkou není, zda národní zájem hájit či nehájit, ale co vlastně tím národním zájmem je. Lze za něj vydávat leccos a při jisté verbální obratnosti i politiku, která spíše než zájem národa sleduje zájmy pouze skupinové či ryze osobní. Spor o obsah pojmu národní zájem je debatou bez konce a jediné, o co má smysl se pokusit, je inventarizace tématu.³²

Nejobecnější hlediska pro vnitřní členění národního zájmu v mezinárodních vztazích dělí národní zájem za prvé podle času, čili s ohledem na délku trvání toho kterého zájmu státu v mezinárodních vztazích. Jde tedy o prvky národního zájmu roztříděné na časové škále, přičemž její jedno zakončení tvoří zájmy trvalé a na druhém konci škály jsou zájmy určované proměnnými okolnostmi. A za druhé podle významu, který dává prvkům národního zájmu věcnou hierarchizaci. Nejobecnější dělení probíhá pomocí rozlišení na zájmy životní a ostatní zájmy. Životní zájmy jsou dány požadavkem zachovat fyzickou, politickou a kulturní identitu státu ve vztahu k vnějšímu prostředí. Dalšími zájmy jsou druhotné zájmy, permanentní zájmy, proměnné zájmy, obecné zájmy, specifické zájmy, identické zájmy, komplementární zájmy a konfliktní zájmy.³³

Pro tuto část práce je důležité poznání, že Morgenthauova koncepce dělí národní zájmy na dva elementy. První obsahuje životně důležité základní zájmy, jež jsou poměrně stálé, nutné k národnímu přežití, a které musí být bráněny, stůj co stůj. Druhý element podle Morgenthaua obsahuje druhotné zájmy, jež se mění podle okolností.³⁴

Vnitřní dělení národních zájmů používá další tři základní kritéria. Čas, význam a obecnost. Dle Robinsona existují národní zájmy trvalé a proměnné, dále pak primární a druhotné, a specifické a obecné. O významu těchto druhů národních zájmů se zde zmiňovat nebudu.³⁵

---

31 KREJČÍ, Oskar. *Geopolitika středoevropského prostoru*, Praha : Ekopress, 2000, s. 296 – 298.

32 HOFFMAN, Ivan. O národním zájmu [online]. Literarky, [cit. 26. ledna 2009]. Dostupné na <<http://www.literarky.cz/index.php/www.oneworld.net?p=archiv&text=545>>.

33 KREJČÍ, Oskar. *Český národní zájem a geopolitika*. Praha : Universe, 1993, s. 22 – 23.

34 VALENTA, Jiří, a kol. *Máme národní zájmy?*. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 1992, s. 16.

35 ROBINSON, Tim. National Interest. In ROSENAU, James (ed). *International Politics and Foreign Policy*. London : Free Press and Collier – Macmilland Ltd., 1969, s. 184 – 185.

Při definici struktury národních zájmů je důležité se zamyslet nad zájmy krátkodobými, střednědobými a dlouhodobými. Krátkodobé zájmy obvykle představují období jednoho až dvou let, střednědobé se stanovují pro období od dvou do pěti let, s výkyvy podle okolností, a poslední, jimiž jsou dlouhodobé národní zájmy, bývají určeny na dobu delší než pět let.³⁶

V následující části se proto budeme řídit vymezením pojmu národní zájem jako specifické kategorie, která obsahuje zájmy na přežití státu a jeho prosazení se v mezinárodní aréně. Národní zájem tedy představuje soubor strategických požadavků státu, které vyplývají z jeho geografické pozice, historické zkušenosti a ze vztahu k jiným státům. Bezpečnost a bezpečnostní politika je brána jako jedna z důležitých součástí zachování národních zájmů, jejich ochrany a obrany. Bezpečnost státu se dá považovat za primární národní zájem, bez kterého by bylo nemožné stanovovat další národní zájmy.

II. 3 České národní zájmy

První zmínka o českých národních zájmech se nachází v dílech Jana Ámose Komenského. Konkrétnější byl však František Palacký v *Psaní do Frankfurtu*, kde poprvé definoval národní zájem Čechů z hlediska jejich postavení v mezinárodních vztazích. Vymezil český národní zájem za pomoci analýzy mocenské rovnováhy ve středu Evropy.³⁷

Obhajoba zájmů českého národa prošla od konce 19. století několika etapami. Zpočátku to byla obrana existence českého národa jako etnika. V druhé etapě došlo k vytvoření Československého státu. Ve třetí došlo k několikerým pokusům zabezpečit tento stát prostřednictvím mezinárodních koaličních spojení, bohužel vždy ve finále s negativním výsledkem. V roce 1989 začala čtvrtá etapa. Začala na rozcestí, v němž se jeví jako nejnadějnější cesta zajištění českého národního zájmu rovnoprávné zapojení do celoevropské integrace.³⁸

První květnový den v roce 2004 byla čtvrtá etapa prohlášena zdárně za ukončenou vstupem České republiky do Evropské unie. Dá se tedy říct, že od výše uvedeného data

36 VALENTA, Jiří, a kol. *Máme národní zájmy?*. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 1992, s. 22 – 23.

37 KREJČÍ, Oskar. *Český národní zájem a geopolitika*. Praha : Universe, 1993, s. 50 – 51.

38 Tamtéž, s. 159.

nastala etapa pátá, neméně důležitá pro prosazování národních zájmů České republiky nejen v Evropské unii, ale i ve světě.

Členství v Evropské unii znamená přelom pro prosazování českých národních zájmů v mezinárodní politice a samozřejmě i v samostatném evropském společenství, nejen pro přechod k multilaterální diplomacii v mnohem větší míře než kdy předtím. Při prosazování svých zájmů bude muset Česká republika v obou případech přihlížet k politice Evropské unie v hospodářské, zahraniční, bezpečnostní i vnitřní oblasti. Zájmy na poli evropském a mezinárodním nebude prosazovat jako individuální stát, ale jako členský stát Evropské unie, což ovlivní cíle, možnosti i způsob vystupování České republiky v mezinárodních vztazích. Členství České republiky v Evropské unii by mělo zvětšit vliv na vývoj evropských i světových událostí, ale nikoli jako individuálního státu, nýbrž jako člena Evropské unie. Členství omezí české politiky při rozhodování o zahraničněpolitických prioritách včetně vnějších ekonomických vztahů. Předpokladem pro posílení mezinárodního postavení České republiky je prosazení svých národních zájmů uvnitř Evropské unie.³⁹

Právě podoba evropských mocenských center, jejich síla a ideová přitažlivost, formovala konkrétní představy o českých národních zájmech. Dějiny zahraniční politiky každého státu jsou důležitou informací o národním zájmu. Koncentrují zkušenosti, které se podařilo nasbírat během probádání vnějšího prostředí státu.⁴⁰

České národní zájmy vycházejí z tradic české státní ideje, která se osvědčila jako trvale perspektivní formulace české identity. K našim zájmům politickým a bezpečnostním patří zejména zajištění dlouhodobé stability, prosperity a bezpečnosti, územní celistvosti, demokratického uspořádání, politické svrchovanosti a nezávislosti státu. V národním zájmu České republiky je také uplatňování takového mezinárodního právního a institucionálního prostředí, v němž budou platit stejná pravidla pro velmoci i pro malé státy a kde budou existovat možnosti efektivního řešení stávajících i budoucích krizových situací. Klíčovým

---

39 WITZOVÁ, Ivana. *Důsledky vstupu České republiky do Evropské unie*, Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 2000, s. 43.

40 KREJČÍ, Oskar. *Geopolitika středoevropského prostoru*, Praha : Ekopress, 2000, s. 291 – 293.

hospodářským zájmem je vzájemné otevírání a propojování trhů bez zbytečných překážek světového obchodu.⁴¹

Velmi volné užívání pojmu národní zájem v praktické politice a různé definování pojmu v teorii vytváří podmínky pro používání dalších podobných pojmů, jako jsou zejména životní zájem, či zájmy, a strategický zájem, či zájmy. Oba tyto pojmy jsou ve vztahu podmnožiny k termínu národní zájem. Oba uvedené pojmy nacházíme v dokumentech České republiky. Česká republika považuje dle Bezpečnostní strategie České republiky z roku 2003 za své životní zájmy zajištění existence státu, jeho státní suverenity, územní celistvost, demokracii, principy právního státu a vytvoření základních podmínek pro život jeho občanů. K jejich obhajobě deklaruje Česká republika připravenost nasadit všechny dostupné prostředky.⁴²

Strategický zájem je odvozený pojem používaný v politologii a mezinárodních vztazích. V tomto kontextu představuje strategický zájem v určitém časovém intervalu stálé zaměření státu, vzniklé na pozadí jeho vnitropolitické a zahraničněpolitické situace. Strategické zájmy existují v kontextu různých politik. Hovoříme potom o strategických zájmech v kontextu politiky bezpečnostní, zahraniční, zemědělské, školské atd. Pojem strategický zájem je uplatněn v Koncepci zahraniční politiky České republiky. Dle tohoto dokumentu strategickým zájmem České republiky je napomáhat vytváření a posilování příznivého mezinárodního prostředí a začlenit se do stabilních mezinárodních bezpečnostních a ekonomických struktur, které umožní realizovat cíle české zahraniční politiky. Strategickým zájmem České republiky je i vytvoření vnějších podmínek pro hospodářský růst a prosperitu státu, udržení a posílení komparativních výhod české ekonomiky a posilování konkurenceschopnosti českých vývozců. Česká republika je zainteresována na dlouhodobě udržitelném a vyváženém rozvoji světového hospodářství a na vytváření podmínek pro účinný

---

41 Politika : České národní zájmy, ODS a Lisabonská smlouva [cit. 28. ledna 2009]. Dostupné na <http://neviditelnypes.lidovky.cz/politika-ceske-narodni-zajmy-ods-a-lisabonska-smlouva-pfn-p_politika.asp?c=A080611_103618_p_politika_wag>.

42 KŘÍŽ, Zdeněk. Národní zájem. In ZEMAN, Petr (ed). *Česká bezpečnostní terminologie*, Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav : Vojenská akademie, Ústav strategických studií, 2002, s. 65 – 66.

postup proti globálním hrozbám a rizikům jako je degradace životního prostředí, drogy, transnacionální zločin a terorismus.⁴³

Závěrem této kapitoly práce musím konstatovat, že pouze zdokonalování mezinárodního režimu, zvyšování role práva v mezistátních vztazích může ochránit malé státy. Představa, že mocnosti budou za každých podmínek chránit malé státy, s nimiž jsou v aliančním uskupení, neodpovídá historické zkušenosti.⁴⁴

Diskuse o národních zájmech nikdy nekončí. Často probouzejí národní uvědomění a přemýšlení o klíčových národních problémech, prioritách i nebezpečí a proces politického rozhodování racionalizují.⁴⁵

Velmi důležité pro správné vymezení národních zájmů České republiky by měl být fakt, že budou definovány nezávisle na formě demokratické vlády a bude na nich shoda skrze celé demokratické politické spektrum. Ta je velmi důležitá, protože, abychom prosadili národní zájmy České republiky, je velmi důležité zachovávat v nich kontinuitu, ale nejen v nich, také i v zahraniční politice, která hraje hlavní roli při jejich prosazování. Nyní žijeme v době, v které my sami můžeme být soudci toho, zda se nám v Evropské unii daří prosazovat své národní zájmy, a skrze sílu hlasu Evropské unie prosazovat je i na celosvětovém mezinárodním politickém poli.

---

43 KRÍŽ, Zdeněk. Národní zájem. In ZEMAN, Petr (ed). *Česká bezpečnostní terminologie*, Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav : Vojenská akademie, Ústav strategických studií, 2002, s. 66 – 68.

44 KREJČÍ, Oskar. *Geopolitika středoevropského prostoru*, Praha : Ekopress, 2000, s. 297 – 298.

45 VALENTA, Jiří, a kol. *Máme národní zájmy?*. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 1992, s. 13.

III. ZÁKLADNÍ VYMEZENÍ BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY ČR

V dnešní moderní a uspěchané době si převážná většina lidí ani neuvědomí význam slova bezpečnost, ať v osobní, státní či mezinárodní rovině. Pokud chceme žít kvalitní a spokojený život, očekáváme ekonomický, sociální a kulturní rozvoj, což bohužel bez bezpečnosti a jejího aplikování v bezpečnostní politice nejde.

Období na počátku 21. století je charakterizováno stavem, který bývá velmi často označován jako minimalizace vzniku globálního konfliktu. Riziko přímé vojenské agrese mezi státy pokleslo na minimum. Konflikt států je vystřídán vnitrostátními konflikty nebo asymetrickým konfliktem státu a nestátního aktéra. Významným trendem v tomto období je aktivizace a posilování role globálních a regionálních mezinárodních bezpečnostních organizací.⁴⁶

Zde je příhodné uvést hlavní pilíře bezpečnostní architektury Evropy, které představují Organizace Severoatlantické aliance či smlouvy (NATO – North Atlantic Treaty Organisation), Evropská unie (EU) a Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE). Součástí této architektury je i Organizace spojených národů (OSN). Strategicky významným faktem je situace, že sousedící země České republiky jsou členy stejných bezpečnostních a integračních organizací.⁴⁷

Problematika bezpečnosti je nesmírně složitá. Jestliže se v našem vnímání nemá stát neuchopitelnou směsicí všemožných problémů a ohrožujících jevů, je nezbytně nutné vyjasnit, co všechno se pod tímto pojmem skrývá, co vše obsahuje a co vlastně máme na mysli, když mluvíme o bezpečnosti a bezpečnostní politice, ať už v jakékoli souvislosti.⁴⁸

Pojmy bezpečnost a bezpečnostní politika se obvykle vyskytují běžně v oficiálních dokumentech vládní provenience, včetně odborné literatury, ale najdeme je i v laické

---

46 JANOŠEC, Josef, a kol. *Bezpečnost a obrana České republiky 2015 – 2025*. Praha : Ministerstvo obrany České republiky – AVIS, 2005, s. 20 – 21.

47 RAŠEK, Antonín, a kol. *Polistopadový vývoj armády a bezpečnostní politiky České republiky ve vztahu k Evropské unii*. Praha : Agentura VPK, 2004, s. 112 – 113.

48 BALABÁN, Miloš, a kol. *Kapitoly o bezpečnosti*. Praha : Karolinum, 2007, s. 11 – 12.

publicistice, přestože není jejich obsah jednoznačně vymezen.⁴⁹ Mezi odbornou veřejností zatím nepanuje shoda, jak definovat bezpečnostní politiku, a proto zůstaneme pouze u pracovního vymezení. Hlavním tvůrcem bezpečnostní politiky zůstává národní stát a hlavním motivem obhajoba jeho národních zájmů. Bezpečnostní politiku je potom možné vnímat jako souhrnnou kategorii zahrnující bezpečnost, obranu a ochranu občana a státu.⁵⁰

Bezpečnostní politika se obvykle považuje za nejobecnější a vrcholný program státu nebo uskupení států v oblasti obhajoby a ochrany národnostních zájmů. Většinou je stanovena na základě definice národních zájmů, analýzy bezpečnostního prostředí, klasifikace hrozeb, rizik a mezinárodních závazků, přičemž pozornost se věnuje jak bezpečnosti vnitřní, tak bezpečnosti vnější. Deklaruje jakým způsobem a při použití jakých prostředků hodlá aktér definující a provádějící bezpečnostní politiku hájit své zájmy.⁵¹

Bezpečnostní politika se dá definovat i jako souhrn opatření kodifikujících odpovědnost státu za vytváření a udržování takových podmínek vnitřního a vnějšího bezpečnostního klimatu, které umožní efektivní rozvoj státní prosperity. Zahrnuje politické, diplomatické, technologické, ekonomické, kulturní a morální faktory. Bezpečnostní politika státu má svůj systém zajištění, především ekonomický a finanční, dále svou logistiku a svou legislativu. Vytýčení zásad bezpečnostní politiky je záležitost zákonodárných orgánů státní moci, její provádění spadá do kompetence vlády, zejména ministerstva vnitra, obrany a spravedlnosti. Bezpečnostní politika státu má být vždy aktuální odezvou na vstupní podmínky dané vývojem bezpečnostní situace v jeho rámci, Evropě a ve světě.⁵²

Ve 20. století a zvláště během studené války byla bezpečnostní politika chápána především ve svém vojenském a politicko - mocenském významu jako vnější bezpečnost.

---

49 FRANK, Libor. Bezpečnostní politika. In ZEMAN, Petr (ed). *Česká bezpečnostní terminologie*, Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav : Vojenská akademie, Ústav strategických studií, 2002, s. 134.

50 DANICS, Štefan. *Bezpečnostní politika*. Praha : Vydavatelství PA ČR, 2007, s. 47 – 48.

51 JANOŠEC, Josef, a kol. *Bezpečnost a obrana České republiky 2015 – 2025*. Praha : Ministerstvo obrany České republiky – AVIS, 2005, s. 195 – 197.

52 FRANK, Libor. Bezpečnostní politika. In ZEMAN, Petr (ed). *Česká bezpečnostní terminologie*, Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav : Vojenská akademie, Ústav strategických studií, 2002, s. 134 – 135. Srovnej s RAŠEK, Antonín, a kol. *Polistopadový vývoj armády a bezpečnostní politiky České republiky ve vztahu k Evropské unii*. Praha : Agentura VPK, 2004, s. 7.

Vztahovala se k hrozbám vycházejících z možného válečného konfliktu mezi státy, respektive mezi bloky států. Na druhé straně, vnitřní bezpečnost zahrnovala ochranu státu před nepořádkem a rozkladnými živly. Od té doby se změnila jak reálná bezpečnostní situace a zdroje ohrožení, tak i vnímání samotného pojmu.⁵³ Bezpečnostní politika přestává být výsadní doménou suverénních národních států a začíná být definována a prováděna také významnými mezinárodními organizacemi a integračními uskupeními. V nynější době se bezpečnostní politika spíše soustřeďuje na prevenci konfliktu prostřednictvím aktivních přístupů (peace - making, peace – building), na rozdíl od období studené války, kdy se konfliktu bránilo masivním odstrašováním.⁵⁴

V nynějším období už není bezpečnostní politika chápána jen jako kategorie zahrnující vojenský, politický a mocenský, dříve velmi často ideologický význam. Doba posunula chápání tohoto pojmu i do oblastí ekonomie, environmentalistiky, energetiky a mnoha dalších sfér. Mimo jiné vznikla politika ekonomické bezpečnosti, enviromentální bezpečnosti, energetické bezpečnosti, a tak dále, u nichž se krátce zastavíme.

Hlavním aspektem ekonomické bezpečnosti je přístup ke zdrojům a surovinám, ropě a vodě, měnová a finanční stabilita, konkurenceschopnost a výkonnost nutná k zajištění bezpečnostních kapacit a sociální soudržnosti. Z globálního pohledu se pak jeví jako velmi důležitá stabilita finančních trhů a prevence krizí globálního rozsahu. Životní prostředí a jeho udržitelnost se staly bezpečnostním tématem v 70. a 80. letech, kdy se definitivně projevilo poškození přírody a životního prostředí v globálním měřítku. Do této kategorie spadají činy člověka, které výrazně poznamenaly původní ráz přírody, jakož i činy přírody, tedy přírodní katastrofy. Z globálního hlediska sem patří téma globálního oteplování.⁵⁵

Celkově lze tedy enviromentální bezpečnost definovat jako stav, kdy lidská společnost a ekologický systém na sebe působí trvale udržitelným způsobem, jednotlivci mají dostatečný přístup ke všem přírodním zdrojům a existují mechanismy na zvládání krizí a konfliktů přímo

---

53 BALABÁN, Miloš, a kol. *Kapitoly o bezpečnosti*. Praha : Karolinum, 2007, s. 13 – 14.

54 FRANK, Libor. Bezpečnostní politika. In ZEMAN, Petr (ed). *Česká bezpečnostní terminologie*, Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav : Vojenská akademie, Ústav strategických studií, 2002, s. 135 – 136.

55 BALABÁN, Miloš, a kol. *Kapitoly o bezpečnosti*. Praha : Karolinum, 2007, s. 18 – 23.

či nepřímo spojených s životním prostředím.⁵⁶ Poslední více vyloženou sférou je energetická či zdrojová, surovinová bezpečnost. Do této politiky spadá pokrytí bezpečnosti dodávek a přepravy energie a dodávek hlavních energetických surovin, kterými jsou pro většinu států ropa a zemní plyn. Energetická bezpečnost je velmi úzce spjata s ekonomickou bezpečností. Dalšími sférami bezpečnostní politiky jsou technologická a infrastrukturní bezpečnost, chápáno v souvislosti s hrozbou teroristických útoků a přírodních katastrof. Jsou příbuzné s energetickou bezpečností prostřednictvím ochrany rozvodných sítí. Nejčastěji se to týká takzvané kritické infrastruktury a informačních a komunikačních technologií. Kulturní bezpečnost patří dosud k nejméně zmapovaným sférám bezpečnostní politiky.⁵⁷

Bezpečnostní politika se aplikuje v bezpečnostním prostředí, což je vnější prostředí ovlivňující bezpečnostní politiku státu. Lze jím rozumět prostor nacházející se vně státních hranic, v němž se realizují a střetávají zájmy státu se zájmy jiných aktérů mezinárodních vztahů a v němž se odehrávají procesy, které mají významný vliv na úroveň bezpečnosti státu. Jedná se o prostor, na němž dochází nebo může docházet k ohrožení národních zájmů států. Čím jsou tyto národní zájmy dalekosáhlejší, tím je rozsáhlejší i bezpečnostní prostředí. To se rozlišuje podle geografické vzdálenosti na bezprostřední bezpečnostní prostředí, zahrnuje sousední státy, blízké bezpečnostní prostředí, zahrnuje evropské státy, a vzdálené bezpečnostní prostředí, které zahrnuje hlavní zájmové oblasti světových a evropských mocností.⁵⁸

Česká republika jako středně velký stát nemá potenciál k obhajobě svých národnostních zájmů v globálním měřítku, ani v měřítku kontinentálním, a proto se musí spoléhat na alianční politiku. Vývoj ve vzdálenějších oblastech může Česká republika přímo ovlivnit jen ve velmi omezeném rozsahu, a to za pomoci diplomatických, ekonomických a do určité míry i vojenských nástrojů. Úsilí České republiky je proto směřováno do těch

---

56 KHOL, Radek. Enviromentální bezpečnost. In ZEMAN, Petr (ed). *Česká bezpečnostní terminologie*, Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav : Vojenská akademie, Ústav strategických studií, 2002, s. 34.

57 BALABÁN, Miloš, a kol. *Kapitoly o bezpečnosti*. Praha : Karolinum, 2007, s. 18 – 23.

58 FRANK, Libor. Bezpečnostní prostředí. In ZEMAN, Petr (ed). *Česká bezpečnostní terminologie*, Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav : Vojenská akademie, Ústav strategických studií, 2002, s. 35 – 38.

geografických oblastí, které jsou z hlediska obhajoby českých národních zájmů primární, jsou našimi prostředky a silami v zásadě ovlivnitelné a z nichž v důsledku tamní bezpečnostní situace nehrozí pro Českou republiku riziko zhoršení úrovně vlastní bezpečnostní situace. Tento geografický prostor lze nazvat jako regionální bezpečnostní prostředí a Česká republika je s ním propojena řadou diplomatických, ekonomických, kulturních, demografických a jiných vazeb. Jevy a procesy, které se zde v tomto prostoru odehrávají, mají obvykle bezprostřední a zásadní vliv na úroveň bezpečnosti České republiky a na prosazování jejích národních zájmů.⁵⁹

Bezpečností politikou České republiky se míní souhrnná kategorie, která zahrnuje bezpečnost, obranu a ochranu občana a státu. Definuje se jednak jako množina politických cílů a prostředků k dosažení bezpečnosti, obrany a ochrany státu a jeho občanů, jednak jako množina aktivit, vedoucích k realizaci zmíněné politiky. Je tudíž odezvou nejen na vnější ohrožení státu, ale i na ohrožení jeho vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku, na ohrožení občanů projevy kriminality všeho druhu, z čehož vyplývá, že má dva rozměry – vnitřní a vnější. Tyto dva rozměry se navzájem prolínají a vzájemně se ovlivňují. Bezpečnostní politiku tvoří pět základních součástí : 1) zahraniční politika v oblasti bezpečnosti státu, 2) obrana a vojenská politika státu, 3) politika vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku, 4) politika zajišťující ekonomickou bezpečnost státu, 5) ochrana obyvatelstva, jeho majetku a životního prostředí před následky živelných pohrom a havárií.⁶⁰

Bezpečnostní politiku České republiky lze také vykládat jako soustavu základních státních zájmů a cílů, jakož i hlavních nástrojů k jejich dosažení, směřujících k zabezpečení státní svrchovanosti a jednoty státu, ústavnosti a činnosti demokratických institucí, ekonomického a sociálního rozvoje státu, ochrany zdraví a života občanů, majetku, kulturních statků, životního prostředí a plnění mezinárodních bezpečnostních závazků. Bezpečnost státu není nikdy absolutní, vždy je relativní ve vztahu ke konkrétní situaci, ke konkrétním hrozbám, ať už vojenské či nevojenské povahy. Má svou stránku objektivní, spočívající v reálně

---

59 JANOŠEC, Josef, a kol. *Bezpečnost a obrana České republiky 2015 – 2025*. Praha : Ministerstvo obrany České republiky – AVIS, 2005, s. 25.

60 POTŮČEK, Martin. *Strategické tahy pro Českou republiku*. Praha : Agentura VPK, 2004, s. 97 – 98.

existujících hrozbách, a stránku subjektivní, plynoucí z toho, jak dané hrozby vnímá ten který stát či jeho vládní koalice, jaký význam jim přisuzuje a jak na ně reaguje. Koncepce bezpečnostní politiky České republiky se opírá především o vědecko - výzkumné poznatky analyticko - prognostického rázu. Zpracovávají ji odpovědné orgány výkonné moci. Průběžně se přizpůsobuje aktuálnímu dění a potřebám, konkrétní i anticipované situaci v oblasti bezpečnosti českého státu a jeho občanů.⁶¹

Koncepce bezpečnostní politiky České republiky vychází z teorie o nedělitelnosti bezpečnosti, neboť bezpečnost České republiky se nedá oddělovat od euroatlantické a globální bezpečnosti. To znamená, že například novelizovaná Bezpečnostní strategie České republiky z roku 2003 by měla více reflektovat Bezpečnostní strategii Evropské unie a úkoly, které z ní vyplývají pro tvorbu a realizaci naší bezpečnostní politiky, která by měla být podrobena stále občanské kontrole. V současnosti bohužel chybí promyšlená a jasná vazba mezi výše zmíněnými dokumenty.⁶²

Zajišťování bezpečnosti státu patří k základním, existenčním funkcím každého státu a je prováděno prostřednictvím aplikace bezpečnostní politiky. Důležitost této funkce pro Českou republiku nachází své ústavněprávní zakotvení v ústavním pořádku České republiky, a to zejména v ústavním zákonu č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, dále ÚZB. Podle důvodové zprávy k ÚZB koncepce ústavního zákona vychází z komplexního pojetí bezpečnosti státu, která v sobě obsahuje zahraniční politiku, vojenskou obranu a vnitřní pořádek a bezpečnost. Bezpečnost České republiky lze tedy definovat jako stav, kdy České republice nehrozí bezprostřední ohrožení svrchovanosti, územní celistvosti, demokratických základů nebo ve značném rozsahu není ohrožen vnitřní pořádek a bezpečnost, život a zdraví občanů státu, majetkových hodnot nebo životního prostředí, ani není třeba plnit mezinárodní závazky o společné obraně.⁶³

Zajišťování bezpečnosti státu, včetně řešení krizových situací, bývá obvykle vyjádřeno v ústavních předpisech řady států. Ústava a Listina základních práv a svobod (LZPS) upravily

61 RAŠEK, Antonín, a kol. *Polistopadový vývoj armády a bezpečnostní politiky České republiky ve vztahu k Evropské unii*. Praha : Agentura VPK, 2004, s. 8 – 9.

62 DANICS, Štefan. *Bezpečnostní politika*. Praha : Vydavatelství PA ČR, 2007, s. 51.

63 BALABÁN, Miloš, a kol. *Kapitoly o bezpečnosti*. Praha : Karolinum, 2007, s. 46 – 47.

zajišťování bezpečnosti České republiky nedostatečně a jen v některých oblastech. Z tohoto důvodu byl přijat výše uvedený zákon číslo 110/1998 Sb. Ten navázal na tehdy platnou, ale nedostatečnou, ústavní úpravu zajišťování bezpečnosti České republiky a doplnil ji. Účelem přijetí ústavního zákona bylo jednak stanovit základní povinnost příslušných subjektů v zájmu zajišťování bezpečnosti České republiky, a jednak zaplnit mezery v ústavním pořádku. Poznává se, že bezpečnost České republiky může být ohrožena nejen ozbrojenými silami zvenčí i uvnitř státu, ale také živelnými, průmyslovými a ekologickými katastrofami a obdobnými událostmi i kriminalitou, zejména organizovaným zločinem, a podobnými destabilizujícími jevy.⁶⁴ V Ústavě České republiky najdeme zmínku o bezpečnosti státu jen v preambuli a v základních ustanoveních, jinak o bezpečnosti či bezpečnostní politice více informací v Ústavě České republiky nenalezneme. LZPS obsahuje více zmínek o bezpečnosti, hlavně článek 14, 17, 19 a 20. Ani jeden se nevěnuje jen bezpečnosti či bezpečnostní politice. Jedná se o omezení svobody pohybu a pobytu pokud je ohrožena bezpečnost státu, což nalezneme v článku 14, odstavec 1, 2 a 3. Dle článku 17 odstavce 4 lze omezit svobodu projevu a právo na informace jde-li o opatření nezbytná pro ochranu bezpečnosti státu. Právo svobodně se shromažďovat a sdružovat může být omezeno, jak stanoví článek 19, odstavec 1 a 2, a článek 20, odstavec 1 a 3, na základě rizika ohrožení bezpečnosti státu.⁶⁵

Vojenští odborníci a politologové se zhruba shodli v tom, že mezi nejvážnější bezpečnostní rizika České republiky patřily na začátku jejího vzniku určité geopolitické jevy. Mezi ně patřil vliv destabilizace v některých postkomunistických zemích, zejména v bývalé Jugoslávii, vývoj v samotném Rusku a možnost návratu této země do velmocenské politiky, nekontrolovatelné šíření zbraní hromadného ničení a relevantních technologií, které se dostávají do rukou stále většímu počtu států s expanzionistickými cíli, zvýšená míra mezinárodního terorismu, pašování drog, pronikání mafií, zvýšená míra migrace z destabilizovaných či chudých území, možná ekologická ohrožení, katastrofy a havárie, zvláště jaderných elektráren a podobně. Mezi bezpečnostní rizika vojenští odborníci

---

64 BALABÁN, Miloš, a kol. Kapitoly o bezpečnosti. Praha : Karolinum, 2007, s. 50 – 51.

65 Ústava České republiky a Listina základních práv a svobod, Úplné znění, 1998, č. 152, Ostrava : nakladatelství Sagit, s. 3 – 18.

a politologové zahrnovali také důsledky rozdělení jednotného československého státu, což se naštěstí nepotvrdilo.⁶⁶

Reálné vojenské hrozby pro bezpečnost České republiky aktuálně prakticky neexistují. Členstvím v NATO, EU a rozložením vojenské síly ve světě se Česká republika dostalo do pozice, kdy své ozbrojené síly sice používá, ale nemá to žádný bezpečnostní důvod, jedná se o běžné politické a ekonomické zájmy. Tato situace se však může v dohledné budoucnosti výrazně změnit. Pravděpodobně to nebude klasická vojenská agrese vůči území České republiky, nicméně může dojít k napadení našich spojenců. Také zájmy České republiky v zahraničí mohou být ohroženy takovým způsobem, který by vyžadoval nasazení vojenské síly. Především mám na mysli únosy českých občanů, letadel a útoky na státní činitele.⁶⁷

Další nejvýznamnější bezpečnostní rizika pro Českou republiku jsou rozděleny dle kategorií, do kterých spadají. A jsou to:

- z politického hlediska - pasivita k nedemokratickým státům, vedených nejrůznějšími typy diktátorů
- z ekonomického hlediska – nerovnoměrný ekonomický rozvoj
- ze sociálního hlediska - přehlížení rostoucí sociální diference
- z kulturního hlediska – podceňování extrémního nacionalismu a fundamentalismu, malá snaha o vytváření evropské identity
- z ekologického hlediska – bezohlednost k životnímu prostředí a obecně malá snaha o trvalou udržitelnost života
- z vědeckovýzkumného hlediska – nedostatečná predikce hrozeb
- z hlediska tvorby dokumentů – tvorba obecně bezpečnostních strategií
- z legislativního hlediska – chybějící mezinárodní právo.⁶⁸

Odborná veřejnost se mezi sebou obvykle shodne v tom, že by měly být přijaty základní principy politiky v oblasti bezpečnosti, a to na základě klíčových dokumentů. Těmi

---

66 RAŠEK, Antonín, a kol. *Polistopadový vývoj armády a bezpečnostní politiky České republiky ve vztahu k Evropské unii*. Praha : Agentura VPK, 2004, s. 40.

67 BALABÁN, Miloš, a kol. *Kapitoly o bezpečnosti*. Praha : Karolinum, 2007, s. 18 – 19.

68 RAŠEK, Antonín, a kol. *Polistopadový vývoj armády a bezpečnostní politiky České republiky ve vztahu k Evropské unii*. Praha : Agentura VPK, 2004, s. 143.

by se měly stát Bezpečnostní strategie České republiky, Státní energetická koncepce a Národní akční plán České republiky boje proti terorismu.

Bezpečnostní strategie státu je veřejně dostupný základní bezpečnostně politický dokument, který stanovuje zásady, cíle, priority a způsoby vnější i vnitřní bezpečnosti a obrany daného státu.⁶⁹ Bezpečnostní strategie České republiky je kultivovaný materiál, ale převládá mínění, že je spíše určen do zahraničí, k diplomatickým účelům, než pro potřeby domácí politické reprezentace. Bezpečnostní strategii České republiky vymezili její autoři jako základní koncepční dokument bezpečnostní politiky státu, jak již bylo zmíněno v předchozí větě. Klade si za cíl identifikovat zájmy České republiky a obecná bezpečnostní rizika a z nich vyplývající hrozby pro republiku. Chce definovat dlouhodobé záměry a opatření, jejichž cílem je zajištění podmínek pro mírový život a hospodářskou prosperitu. Primární v tomto dokumentu je analýza vnější a vnitřní bezpečnostní situace. Pouze identifikování rizik se stává pro tvorbu bezpečnostní strategie nedostatečným cílem, a proto je nutné provést jejich kvantitativní a kvalitativní analýzu a především predikovat jejich další vývoj.⁷⁰

Dalším důležitým dokumentem v oblasti bezpečnosti je Státní energetická koncepce, na kterou je kladen v nynější době vysoký důraz. Hlavním mottem v dokumentu je důraz na myšlenku bezpečnosti zdrojů energie včetně jaderné bezpečnosti, spolehlivosti dodávek všech druhů energie a racionální decentralizace energetických systémů. Součástí je i důraz na diverzifikaci dovozů energie a energetických surovin.⁷¹

Také v oblasti boje proti terorismu Česká republika nezhálela a přijala v posledních pěti letech celou řadu opatření, jimiž výrazně zvýšila svou připravenost na potenciální teroristické nebezpečí. Mimořádně příznivé hodnocení sklízí český koncept krizového řízení, integrovaného záchranného systému, ale i frekvence pořádaných protiteroristických cvičení.

---

69 JANDERKA, Richard. Bezpečnostní strategie státu. In ZEMAN, Petr (ed). *Česká bezpečnostní terminologie*, Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav : Vojenská akademie, Ústav strategických studií, 2002, s. 164.

70 RAŠEK, Antonín, a kol. *Polistopadový vývoj armády a bezpečnostní politiky České republiky ve vztahu k Evropské unii*. Praha : Agentura VPK, 2004, s. 104 – 109.

71 MOHELNÍK, Jiří, ŠELONG, Drahomír. Stav a perspektivy zajištění energetické bezpečnosti České republiky. In STEJSKAL, Libor (ed). *Bezpečné Česko v bezpečné Evropě*. Praha : Úřad vlády České republiky, 2007, s. 139.

Jisté rezervy zůstávají v zavádění mezinárodního práva, například v boji proti financování terorismu. V této oblasti byl přijat Národní akční plán boje proti terorismu. Tento periodicky aktualizovaný dokument je souhrnem dosažených výsledků a nově navrhovaných opatření. Jeho přípravou je pověřeno Ministerstvo vnitra České republiky. Poprvé vznikl v roce 2002, dnes platí již pátá verze pro roky 2008 – 2010. Stanoví konkrétní opatření a úkoly v oblastech:

a) mezinárodně – politické aktivity České republiky a mezinárodně – smluvní závazky

b) domácí právní nástroje

c) zahraniční spolupráce expertů

d) činnost zpravodajských služeb ČR

e) ochrana potencionálních cílů před útoky

f) výzkum, vývoj a nové technologie

g) kontrola zbraní, střeliva a výbušnin

h) krizové řízení, integrovaný záchranný systém a ochrana obyvatelstva

i) celní, emigrační a azylová oblast

j) spolupráce s veřejností, informační a mediální politika.⁷²

Bezpečnostní politika, její tvorba a realizace je zatím nevýraznou součástí veřejné politiky. Je nutné pozvednout profesionalitu představitelů tvorby bezpečnostní politiky a prostřednictvím aktivní spolupráce medií přenést její aspekty z trezorů státních úředníků mezi občany třeba zahájením veřejné diskuze o jejích prioritách.⁷³ Žijeme ve světě, který nabízí lákavější možnosti, ale také větší hrozby, než jsme kdy v minulosti poznali. Budoucnost bude zčásti záviset na tom, jak se v současnosti zachováme. Musíme být schopni myslet globálně a zároveň jednat lokálně. Bezpečnost je základní podmínkou rozvoje. Konflikty nejenže ničí infrastrukturu, včetně vnitřní struktury samotné společnosti, ale vedou i k růstu kriminality, odrazují investory a znemožňují normální hospodářskou aktivitu.⁷⁴

---

72 STEJSKAL, Libor (ed). *Bezpečné Česko v bezpečné Evropě*. Praha : Úřad vlády České republiky, 2007, s. 148 – 149.

73 HUBÁLEK, Zbyněk. *Bezpečnostní hrozby a bezpečnostní vztahy*. Brno : Univerzita obrany, 2008, s. 57.

74 STEJSKAL, Libor (ed). *Bezpečné Česko v bezpečné Evropě*. Praha : Úřad vlády České republiky, 2007, s. 8 – 10.

Důsledně vzato, bezpečnost není ničím jiným než snahou kontrolovat budoucnost, aby nedošlo k nežádoucímu, a když už dojde, ať jsou negativní následky co nejmenší. V tomto smyslu, jako obecný atribut, je ovšem bezpečnost téměř totožná s udržitelností. Tu zde chápeme jako praktickou potřebu uspokojit potřeby dneška, bez toho aniž bychom ohrozili svou budoucnost. Vše, co je udržitelné, je svým způsobem bezpečné. Bezpečnost i udržitelnost má společné zaměření na budoucnost, na přicházející, bezpečnost však ne nutně s dlouhodobou perspektivou. Bezpečnost nelze nikdy zajistit dokonale a úplně. Otázka nestojí, jestli se něco stane, ale kdy, kde a jak se to stane a jak se s tím co nejlépe vyrovnat. Bezpečnostní politika se stává téměř všezahrnujícím, bezbřehým pojmem, je třeba ji chápat nejen jako svébytnou doménu existenčních hrozeb, zájmů a přežití, ale i v širším smyslu jako součin a průměr rizik vycházejících z jiných dimenzí života.⁷⁵

Kapitola Základní vymezení bezpečnostní politiky ČR přinesla pohled na proměnu chápání pojmu bezpečnosti, vysvětlila pojmy bezpečnost, bezpečnostní politika a bezpečnostní prostředí. Důraz je kladen na pojetí, kdy národní stát je tvůrcem bezpečnostní politiky, která tedy představuje hlavní motiv obhajoby jeho národních zájmů. Ve stručnosti byly vysvětleny pojmy ekonomická, environmentální a energetická bezpečnost. Zmínil jsem se o koncepci bezpečnostní politiky ČR, jejím zakotvením v důležitých ústavních dokumentech a pojednal jsem i o dalších významných dokumentech, které se týkají bezpečnostní politiky ČR. Dále jsem vyjmenoval bezpečnostní hrozby a rizika, které mohou ČR ohrožovat. Bezpečnost představuje pro ČR velmi citlivou a důležitou kapitolu, které bohužel není věnována tak velká pozornost, jak by si zasloužovala.

---

75 BALABÁN, Miloš, a kol. *Kapitoly o bezpečnosti*. Praha : Karolinum, 2007, s. 28 – 31.

IV. ANALÝZA BEZPEČNOSTNÍCH STRATEGIÍ (1999 – 2008)

Bezpečnostní strategie České republiky je základním koncepčním dokumentem bezpečnostní politiky státu. Je to veřejný, politický a bezpečnostní dokument, na který dále navazují další dílčí strategie a koncepční dokumenty. Obvykle bývá vytvořena na principu nadstranickosti. Základní rámec pro její vytvoření je dán Ústavou a zákonem číslo 110/1998 Sb, kde je problematice bezpečnosti věnováno více článků, které jsou však velmi abstraktní a nekonkrétní.

Bezpečnostní strategie vyjadřují především aktuální, reálný stav bezpečnostního prostředí v době, kdy samy vznikaly. Popisy bezpečnostního prostředí neobsahují trendy a predikci bezpečnostního prostředí ve strategickém výhledu. V popisu je zcela opomenuto vnitřní bezpečnostní prostředí České republiky. Srovnání charakteristik bezpečnostního prostředí v jednotlivých dokumentech ukazuje, jak se pohled na bezpečnostní prostředí postupně konkretizoval, a to především v souvislosti s přijetím České republiky do NATO a s blížícím se vstupem do Evropské unie. Vliv na tuto proměnu měly i jiné události, které se staly, jako například nestabilita na Balkánském poloostrově či teroristické útoky ze dne 11. září 2001 v New Yorku.⁷⁶ Bezpečnostní strategie vnímají bezpečnostní politiku jako souhrn opatření a kroků, zaměřených k zajištění vnitřní a vnější bezpečnosti, které se uskutečňují prostřednictvím vzájemně provázaných a rovnocenných politik: zahraniční, obranné, vnitřně bezpečnostní a hospodářské, strategie z roku 2003 ještě uvádí politiku veřejné informovanosti.⁷⁷

První tabulka, která se nachází na následující straně, analyzuje strukturu Bezpečnostních strategií. Každá Bezpečnostní strategie obsahuje úvod a závěr. Jejich struktura nebyla pevně stanovena. Dále je patrné, že čím mladší datum vydání se uvádí u Bezpečnostní strategie, tím obsahuje více kapitol. Bezpečnostní strategie z let 2001 a 2003 se svou strukturou nejvíce přibližují.

---

⁷⁶ BALABÁN, Miloš, a kol. Kapitoly o bezpečnosti. Praha : Karolinum, 2007, s. 82.

⁷⁷ Tamtéž, s. 88.

Tabulka 1: Struktura Bezpečnostních strategií 1999, 2001, 2003

<i>Bezpečnostní strategie</i> 1999	<i>Bezpečnostní strategie</i> 2001	<i>Bezpečnostní strategie</i> 2003
I. Úvod	I. Úvod	I. Úvod
II. Bezpečnostní prostředí	II. Základní východiska	II. Východiska bezpečnostní
III. Bezpečnostní politika	bezpečnostní politiky ČR	politiky ČR
státu	III. Bezpečnostní prostředí	III. Bezpečnostní zájmy ČR
IV. Zajištění bezpečnosti	IV. Bezpečnostní zájmy ČR	IV. Bezpečnostní prostředí
V. Závěr	V. Prostředky naplňování	V. Strategie prosazování
	bezpečnostní politiky ČR	bezpečnostních zájmů ČR
	VI. Závěr	VI. Bezpečnostní systém ČR
		VII. Závěr

Pramen : vlastní schéma.

Bezpečnostní strategie z roku 1999 je považována za základní koncepční dokument bezpečnostní politiky státu, obdobně jako její nové varianty z let 2001 a 2003. Všechny Bezpečnostní strategie také vycházejí z komplexního pojetí bezpečnosti, jehož základním rysem je propojení a vzájemné závislosti politické, vojenské a hospodářské roviny, dále pak oblasti vnitřního pořádku a ochrany obyvatel. Navíc Bezpečnostní strategie z roku 2001 je charakterizována jako dokument, který poskytuje politické zadání pro jednotlivé oblasti bezpečnostní politiky a jeho teze jsou následně rozpracovány v navazujících dokumentech. V charakteristice Bezpečnostní strategie z roku 2003 se poukazuje na fakt, že se jedná o vládní, ale nadstranický dokument bezpečnostní politiky ČR, na kterém spolupracovaly Kancelář prezidenta republiky, Parlament ČR a bezpečnostní komunita. Dále se ještě uvádí, že vychází z právních předpisů ČR a ze závazků, které vyplývají z členství ČR v mezinárodních organizacích.⁷⁸

V Bezpečnostních strategiích se používají dva základními pojmy – hrozby a rizika. Jsou to jevy, které přímo či nepřímo negativně působí na společnost, funkce státu či občany

⁷⁸ BALABÁN, Miloš, a kol. Kapitoly o bezpečnosti. Praha : Karolinum, 2007, s. 80.

České republiky. S určitou pravděpodobností vznikne událost, kterou považujeme z bezpečnostního hlediska za nežádoucí. Tuto událost nazýváme bezpečnostní riziko. Bezpečnostní hrozba je schopnost poškodit zájmy občanů České republiky. Obvykle bývá buď přírodního či lidského charakteru. Bezpečnostní rizika mohou přerůst v bezpečnostní hrozby. Globalizace usnadňuje vznik a rychlé šíření bezpečnostních rizik a hrozeb.⁷⁹

Tabulka 2: Shodné bezpečnostní hrozby a rizika uvedené ve všech třech jednotlivých Bezpečnostních strategiích.⁸⁰

<i>Bezpečnostní strategie</i> 1999	<i>Bezpečnostní strategie</i> 2001	<i>Bezpečnostní strategie</i> 2003
<i>hrozby a rizika společné pro všechny Bezpečnostní strategie</i>		
živelní katastrofy, průmyslové a ekologické havárie, vznik a šíření epidemií	živelní pohromy, ekologické katastrofy, průmyslová či vojensko – technická havárie, epidemie	živelní pohromy, ekologické katastrofy, průmyslové havárie, pandemie
teroristické akce a organizované aktivity mezinárodního zločinu mimořádného rozsahu	darebácké státy a teroristické organizace a organizovaný zločin	terorismus a organizovaný zločin a jeho rozrůstání do dalších oblastí a jeho prorůstání s teroristickými skupinami
narušení standardních mezistátních ekonomických vztahů	stagnace hospodářství	ekonomická nestabilita
rozsáhlé migrační vlny	problém migrace obyvatel	migrace z Jihu na Sever

Pramen : vlastní schéma.

79 Bezpečnostní strategie České republiky z roku 2003, [cit. 10. března 2009]. Dostupné na <www.mzv.eu/servis/soubor.asp?id=6344>, s. 6 – 8. Srovnej s Bezpečnostní strategie České republiky, Praha : Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, Ústav mezinárodních vztahů, 2001, s. 4 - 5. Srovnej s Bezpečnostní strategie České republiky, Praha : Agentura vojenských informací a služeb, 1999, s. 3 - 4.

80 Vlastní zdroje.

V tabulce je vidět, že hodně bezpečnostních hrozeb a rizik je společných pro všechny tři Bezpečnostní strategie a někdy mají jen lehce odlišné názvy. Následující tabulka uvádí bezpečnostní hrozby a rizika, které nejsou shodné pro všechny tři Bezpečnostní strategie, což nevyklučuje shodu třeba ve dvou Bezpečnostních strategiích. Po vstupu do NATO se již v žádné Bezpečnostní strategii neobjevuje nebezpečí agrese či napadení jiným státem, projevuje se tak smluvní závazek Severoatlantické smlouvy o kolektivní obraně. Také ohrožení demokracie již není v dalších strategiích bráno jako bezpečnostní riziko. S ohledem na vývoj mezinárodní situace v době tvorby Bezpečnostní strategie z roku 2001 se do popředí dostalo riziko z vývoje situace na Balkáně, v další bezpečnostní strategii se však už neobjevuje. V Bezpečnostních strategiích z let 2001 a 2003 najdeme na prvním místě nebezpečí zbraní hromadného ničení. Další hrozby a rizika jsou již rozdílného charakteru.

Tabulka 3: Rozdílné bezpečnostní hrozby a rizika v jednotlivých Bezpečnostních strategiích.⁸¹

<i>Bezpečnostní strategie</i> 1999	<i>Bezpečnostní strategie</i> 2001	<i>Bezpečnostní strategie</i> 2003
<i>rozdílné hrozby a rizika pro Bezpečnostní strategie</i>		
násilné akce subjektů cizí moci (státní i nestátní)	použití zbraní hromadného ničení	šíření a použití zbraní hromadného ničení
ohrožení základních hodnot demokracie a svobody občanů v jiných zemích	vývoj situace v JV Evropě, nestabilita v SNS a Rusku, nestabilita na Blízkém Východě a v Severní Africe	soupeření o zdroje, například voda či ropa
rozsáhlá a závažná diverzní činnost	kybernetická kriminalita, zneužití vědeckého bádání	korupce
hrozba vojenského napadení	únik utajovaných skutečností	globální oteplování
	sociální a demografická nerovnováha	

Pramen : vlastní schéma.

⁸¹ Vlastní zdroje.

Bezpečnostní zájmy České republiky se dělí na životní a strategické. Vyskytují se ve všech bezpečnostních strategiích. V Bezpečnostní strategii z roku 2001 a 2003 se k nim ještě přidávají další zájmy. Pojmy životní a strategické zájmy byly vysvětleny v úvodní kapitole textu.

Ve všech třech bezpečnostních strategiích se konstatuje, že na ochranu životních zájmů použije ČR všechny dostupné prostředky, včetně vojenských. Bezpečnostní strategie z roku 2003 považuje ochranu těchto zájmů za základní povinnost státu. Mezi životními zájmy uvedené ve všech bezpečnostních strategiích patří zachování státní suverenity a územní celistvosti ochrana demokracie, právního státu a svobody občanů. V Bezpečnostní strategii z roku 2001 je uvedena zmínka obraně území ČR v rámci kolektivní obrany NATO.

Další kategorií jsou strategické zájmy. Bezpečnostní strategie se shodují, že k jejich obraně použije ČR přiměřené prostředky, vzhledem k vlastním možnostem. Bezpečnostní strategie z roku 2003 spatřuje ve strategických zájmech možnost ochrany životních zájmů a zajištění společenského rozvoje a prosperity ČR. Jediný společný strategický zájem pro všechny tři bezpečnostní strategie je regionální spolupráce a dobré vztahy se sousedními zeměmi. Bezpečnostní strategie z roku 1999 uvádí pak už jen jeden další strategický cíl, nímž je vstup do NATO. Ten již v dalších bezpečnostních strategiích nenalezneme z důvodu vstupu ČR do NATO v roce 1999. Bezpečnostní strategie z roku 2003 definuje více strategických zájmů než ta z roku 2001. Viz následující tabulka.

Tabulka 4: Strategické zájmy v Bezpečnostní strategii z roku 2001 a 2003

<i>Bezpečnostní strategie 2001</i>	<i>Bezpečnostní strategie 2003</i>
<i>Strategické zájmy</i>	
kolektivní i individuální pomoc při vojenském napadení dle článku 5 Severoatlantické smlouvy a naopak	zachování globální stabilizační role OSN
podílet se aktivně na mírových operacích vedených mezinárodním společenstvím	rozvíjet roli OBSE v oblasti prevence ozbrojených konfliktů
pokračování odzbrojování	rozvíjení spolupráce EU a NATO

<i>Bezpečnostní strategie 2001</i>	<i>Bezpečnostní strategie 2003</i>
<i>Strategické zájmy</i>	
obrana proti šíření zbraní hromadného šíření a jejich nosičů	snížování rizika šíření zbraní hromadného ničení a jejich nosičů
přítomnost USA v Evropě a rozvoj spolupráce s USA	potírat mezinárodní terorismus
ekonomická bezpečnost	zajištění ekonomické bezpečnosti ČR
potlačování negativních společenských jevů	eliminace organizovaného zločinu a nelegální migrace
	snížení rizika napadení ČR zbraněmi hromadného ničení
	diverzifikace zdrojů strategických surovin a přepravních tras

Pramen : Vlastní schéma.

Nárůst strategických zájmů je patrný v každé Bezpečnostní strategii ČR. Děje se tak z několika důvodů. Bezpečnostní prostředí, ať na lokální, regionální, kontinentální či celosvětové bázi se neustále mění. Přibývají a vystupují na povrch nové hrozby a rizika. Bezpečnostní strategie se je snaží pojmenovávat a přijímat koncepční opatření k jejich řešení. Mezi vážné hrozby a rizika, která získala na intenzitě patří organizovaný zločin, nelegální migrace a boj o surovinové zdroje.

Poslední kategorií uvedenou jen ve dvou posledních bezpečnostních strategiích jsou další zájmy. Bezpečnostní strategie z roku 2003 formuluje jejich poslání jako přispívání k zajišťování životních a strategických zájmů. Vyjmenovány budou v následující tabulce. Bezpečnostní strategie z roku 2001 obsahuje jeden společný další zájem s Bezpečnostní strategií z roku 2003. Ten bude uveden na prvním místě v tabulce, další zájmy v této kategorii jsou již rozdílné.⁸²

⁸² Bezpečnostní strategie České republiky z roku 2003, [cit. 10. března 2009]. Dostupné na <www.mzv.eu/servis/soubor.asp?id=6344>, s. 4 – 5. Srovnej s Bezpečnostní strategií České republiky, Praha : Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, Ústav mezinárodních vztahů, 2001, s. 6 - 7. Srovnej s

Tabulka 5: Další zájmy v Bezpečnostní strategii z roku 2001 a 2003.⁸³

<i>Bezpečnostní strategie 2001</i>	<i>Bezpečnostní strategie 2003</i>
<i>Další zájmy</i>	
zvyšování účinnosti a profesionalizace soudnictví, státní správy, samosprávy, krizového řízení	zvyšování efektivnosti a profesionalizace státních institucí a soudnictví
rozvoj humanitárních organizací	snižování ekonomické a sociální nerovnováhy mezi Severem a Jihem
zajistit svobodný přístup k informacím	ochrana životního prostředí
podpora a rozvoj informačních technologií	snižování kriminality a potlačování extremismu
	prevence před nepředvídatelnými událostmi
	prevence před epidemiemi
	podpora vědecko-technického rozvoje

Pramen : Vlastní schéma.

Další zájmy se dostaly do popředí z několika na sobě nezávislých důvodů. Během posledních let stoupl zájem o problematiku zhoršování životního prostředí. Přibývá plno klimatických anomálií díky globálnímu oteplování, ať už se jedná o povodně, sucha, sněhové bouře na místech, kde nikdy nebyvaly a tak dále. Vyšší frekvence cestování postavila lidstvo před větší nebezpečí šíření epidemii. Poslední větší pandemií byla ptačí chřipka, nyní je tato možnost u mexické chřipky. Pro blaho lidstva se jeví jako velmi prospěšná činnost podpora vědy a výzkumu, proto patří mezi další zájmy i v Bezpečnostní strategii ČR.

Bezpečnostní strategie České republiky, Praha : Agentura vojenských informací a služeb, 1999, s. 2 - 3.

83 Vlastní zdroje.

Posledním tématem, kterému se v této kapitole věnuji je charakteristika bezpečnostní politiky uvedené v jednotlivých Bezpečnostních strategiích. Bezpečnostní strategie z roku 1999 obsahuje jen text, který bezpečnostní politiku definuje v obecné rovině. Další Bezpečnostní strategie, z let 2001 a 2003, obsahují taktéž obecnou definici bezpečnostní politiky. Navíc však v nich nalezneme i východiska pro bezpečnostní politiku ČR.

Bezpečnostní strategie z roku 1999

- Bezpečnostní politika státu je souhrn opatření směřujících k prevenci a eliminaci rizik a z nich vyplývajících hrozeb a k zajištění bezpečnosti, obrany a ochrany občanů a státu. Česká republika zajišťuje svou bezpečnost výkonem zahraniční, obranné, vnitřně bezpečnostní a hospodářské politiky, které jsou vzájemně soudržné podpůrné a mají rovnocenné postavení.

Bezpečnostní strategie z roku 2001

- Východiska : demokratické tradice předválečného Československa, problémy geopolitického ukotvení samostatného státu od jeho vzniku přes rok 1939 a 1968, totalitní minulost se všemi společenskými důsledky, obnovení svobody a demokracie po roce 1989, vstup do NATO a preference demokratických hodnot v politice
- Bezpečnostní politiku jako celek nedefinuje, definuje jen prostředky jejího naplňování, za které pokládá bezpečnostní systém, zahraniční politiku, obrannou politiku, politiku v oblasti vnitřní bezpečnosti a hospodářskou politiku.

Bezpečnostní strategie z roku 2003

- Východiska : definice bezpečnosti: stav, kdy jsou na nejnižší míru snížena bezpečnostní rizika ohrožující ČR, její občany, majetek, životní prostředí a další definované zájmy, komplexní přístup k bezpečnosti, bezpečnost nelze vnímat jako problém jednoho státu, pilířem bezpečnosti ČR je členství v NATO, zapojení se do EBOP
- Bezpečnostní politika je souhrn opatření a kroků, jejichž cílem je zajistit vnitřní a vnější bezpečnost, obranu a ochranu občanů a státu, realizuje se prostřednictvím

zahraniční, obranné a hospodářské politiky a politiky v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejné informovanosti, které jsou navzájem provázané.⁸⁴

Definice bezpečnostní politiky je velmi podobná v Bezpečnostní strategiích z let 2001 a 2003, podstatnější rozdíly nalezneme v Bezpečnostní strategii z roku 1999. Východiska pro bezpečnostní politiku se liší v obou Bezpečnostních strategiích z let 2001 a 2003, kdy aktuálnější verze Bezpečnostní strategie klade důraz na zapojení do evropské bezpečnosti a obranné politiky.

Zahraniční politika je v oblasti zajištění národní bezpečnosti jednou ze základních součástí bezpečnostní politiky. Bezpečnostní strategie 1999 a 2001 spatřují jednoznačně těžiště zahraniční politiky v posilování stability a bezpečnosti v euroatlantickém prostoru, Bezpečnostní strategie 2003 kromě toho zaměřuje zahraniční politiku i na úkoly mimo tento prostor. Toto pojetí odpovídá reálné zahraniční politice v době tvorby a schvalování jednotlivých strategií.

Obranná politika je další základní součástí bezpečnostní politiky. Má nadrezortní charakter a stanovuje cíle a priority při obraně státu před vnějším napadením. Rozhodujícím milníkem v jejím vývoji byl vstup České republiky do NATO. Zatímco Bezpečnostní strategie 1999, zpracovaná před vstupem do NATO, ještě zakládá obranu České republiky na individuální národní obraně, i když samozřejmě počítá se spojeneckou pomocí, tak strategie 2001 a 2003 již jednoznačně zdůrazňují zajištění obrany České republiky na obraně kolektivní, alianční. Bezpečnostní strategie 1999 považovala za subjekt obrany jen stát, kdežto Bezpečnostní strategie 2001 a 2003 již za něj považují nejen stát, ale i občany a jejich majetek.

Hlavním cílem politiky v oblasti vnitřní bezpečnosti je formulovat a realizovat zásady ochrany demokratických základů státu a zajišťování vnitřní bezpečnosti a vnitřního pořádku. Dále bezpečnostní politika zahrnuje hospodářskou politiku a politiku veřejné informovanosti. Je zřejmé, že jak se postupně v bezpečnostní politice začne prosazovat koncept rozšířeného pojetí bezpečnosti a budou pozorovány nové hrozby a z nich plynoucí rizika, bude se

---

84 BALABÁN, Miloš, a kol. Kapitoly o bezpečnosti. Praha : Karolinum, 2007, s. 87.

rozšiřovat počet součástí, které budou bezpečnostní politiku tvořit, například zdravotní politika.⁸⁵

---

85 BALABÁN, Miloš, a kol. Kapitoly o bezpečnosti. Praha : Karolinum, 2007, s. 88 – 94.

V. BEZPEČNOSTNÍ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE

Evropská bezpečnostní politika vychází ze skutečnosti, že podstata bezpečnostních hrozeb a rizik po konci studené války se radikálně proměnila. Ve většině případů se jedná o nevojenská rizika, která zasahují převážně politickou, ekonomickou a sociální oblast. Česká republika by se měla aktivně zapojit do činností Evropské unie směřujících k pokrytí nevojenských hrozeb jako je organizovaný zločin, obchod s drogami, informační bezpečnost a podobně.⁸⁶

Společná politika Evropské unie v oblasti bezpečnosti a obrany se vymyká svým zrodem na konci devadesátých let tradičnímu evolučnímu procesu evropské integrace. Pro řadu politiků se jistě stalo začlenění této dimenze mezi politiky Evropské unie téměř revolučním činem.⁸⁷ S prohlubováním a rozšiřováním integračního procesu se zvyšuje význam Evropské unie i v politické, bezpečnostní a vojenské oblasti. Tato politika se neustále vyvíjí a reaguje na rozvoj evropské integrace v ekonomické oblasti, na vztahy mezi členskými zeměmi Evropské unie i na mezinárodní vývoj. Dotýká se oblasti, která je považována tradičně za důležitou součást suverenity států. To je jeden z důvodů, proč integrace v této oblasti postupuje ve srovnání s oblastí ekonomickou pomaleji a rozvíjí se na bázi tradiční mezivládní spolupráce, která vyžaduje souhlasný přístup všech zúčastněných států a nevede k vytváření nadstátních orgánů a institucí. Rozhodující úlohu při její formulaci a uskutečňování mají členské státy, když orgány Evropské unie plní v podstatě roli pouze vykonavatele politiky dohodnuté členskými státy.⁸⁸ Bezpečnostní problematikou se zabývá II. pilíř Evropské unie nesoucí název Společná zahraniční a bezpečnostní politika (SZBP), který je organizován na mezivládním principu. Evropské bezpečnostní a obranné politiky (EBOP) se účastní všechny členské země vyjma Dánska.⁸⁹

---

86 EICHLER, Jan, a kol. *Možnosti a perspektivy bezpečnosti ČR*. Praha : Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 1998, s. 89 – 90.

87 RAŠEK, Antonín, a kol. *Polistopadový vývoj armády a bezpečnostní politiky České republiky ve vztahu k Evropské unii*. Praha : Agentura VPK, 2004, s. 76.

88 HAD, Miloslav, PIKNA, Bohumil. *Druhý a třetí pilíř Evropské unie*. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 2001, s. 9 – 11.

89 BALABÁN, Miloš, a kol. *Kapitoly o bezpečnosti*. Praha : Karolinum, 2007, s. 297 – 300.

Hovoříme-li tedy o bezpečnostní politice Evropské unie, přesněji o její takzvané evropské bezpečnostní a obranné politice (EBOP), bude užitečné hned na začátku poznamenat, že je součástí její společné zahraniční a bezpečnostní politiky (SZBP), v určitých případech je jejím nástrojem nebo prohloubením. Pro důkladnější analýzu a pochopení bezpečnostní politiky Evropské unie je proto naprosto nezbytné alespoň stručně se seznámit s vývojem obecnější kategorie, jakým je SZBP.⁹⁰ Smysl SZBP a EBOP spočívá ve společném postupu, který nás činí silnějšími, a Evropskou unii navenek jednotnější.⁹¹

V. 1 Stručný historický přehled počátků politické spolupráce

V evropském integračním procesu, probíhající od padesátých let minulého století, nestála zahraniční a bezpečnostní politika v popředí. Až do počátku devadesátých let se podařilo uskutečnit jen malé krůčky ke SZBP, která by si tento název zasloužila. Maastricht, Amsterdam, Kolín nad Rýnem, Helsinky a Nice byly nejdůležitějšími zastávkami na cestě ke společné politice v oblasti bezpečnosti.⁹²

Počátky diskuzí o spolupráci evropských států v oblasti společné bezpečnostní a obranné politiky začaly z francouzského podnětu již na počátku padesátých let. Jedním z impulsů bylo vypuknutí vojenského konfliktu v Korei v červnu roku 1950, kdy se západní mocnosti v čele s USA rozhodly posílit své ozbrojené síly v Evropě. Ministři členských států Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO) jednali o vytvoření Evropského obranného společenství (EOS), které mělo mít zčásti vlastní organizační strukturu v podobě Komisariátu a Rady EOS a zčásti by některé orgány mělo společné s ESUO. Jednalo se o sdílení Shromáždění ESUO a Soudního dvora ESUO. EOS by vytvořilo vlastní obranné síly a bylo by integrální součástí Severoatlantické aliance (NATO – North Atlantic Treaty Organisation). Dne 27. května 1952 podepsali zástupci ESUO smlouvu o vytvoření EOS. Plány na vytvoření EOS však zhatilo negativní stanovisko francouzského Národního shromáždění v srpnu 1954

---

90 ROPER, John. Defending a common defence policy and common defense. In MARTIN, Laurence, ROPER, John (ed), *Towards a Common Defence Policy*. Paris : Institute for Security Studies of Western European Union, 1995, s. 7 – 9.

91 STEJSKAL, Libor (ed). *Bezpečné Česko v bezpečné Evropě*. Praha : Úřad vlády České republiky, 2007, s. 13.

92 HEUSGEN, Christoph , *Společná zahraniční a bezpečnostní politika Evropské unie, Střední Evropa*, 2003, roč. 19, č. 116, s. 107.

s ohledem na měnící se mezinárodní situaci s vnitřním aspektem, konec války v Koreji v roce 1953, prohra francouzských vojsk v Indočíně a následná rekonstrukce francouzské vlády a přetrvávající odpor ze strany gaullistů a komunistů.⁹³

S projektem EOS byl těsně spojen plán na vytvoření Evropského politického společenství (EPS), který vycházel z představy, že společná bezpečnostní a obranná struktura vyžaduje odpovídající jednotnou zahraniční politiku. V březnu roku 1953 byl vypracován návrh smlouvy o EPS, který předpokládal, že vznikne mezinárodní organizace se složitou institucionální strukturou, v níž budou hrát důležitou roli orgány nadstátního charakteru. Měl být vytvořen dvoukomorový parlament, zřízena Výkonná rada, Rada ministrů, Soudní dvůr a Hospodářská a sociální rada. Navržená institucionální struktura spojovala rozdílné integrační přístupy – nadstátní a mezivládní charakter. Osud EPS závisel na dalším vývoji EOS, a z toho důvodu nebylo EPS ve středu pozornosti. Neúspěch plánu na vytvoření EOS znamenal i konec projektu na vytvoření EPS.⁹⁴

Po krachu EOS a EPS byly úvahy o možnosti zapojit do integračního procesu bezpečnostní, obranné a zahraničněpolitické otázky zcela opuštěny. Smlouva o založení EHS a Euratom z roku 1957 s touto dimenzí logicky vůbec nepočítala. Římské smlouvy se výslovně nezmiňovaly o zahraniční politice, jen o vnější obchodní politice. Plány na politickou a bezpečnostní integraci se v padesátých letech ukázaly jako předčasné a příliš radikální. Integrační úsilí se pak soustředilo na ekonomiku, zejména v oblasti integrace trhu.⁹⁵

Další snahy o prohloubení spolupráce v bezpečnostní, obranné a politické oblasti neúspěšně pokračovaly v šedesátých letech Fouchetovými plány, které iniciovala francouzská administrativa vedená prezidentem de Gaullem. Podle této iniciativy měla být založena unie států s mezinárodní právní subjektivitou a deklarovanou nerozpustitelností. Plány však ztroskotaly na neshodě ohledně povahy této spolupráce, zda se bude jednat o formu svazku na

---

93 GERBET, Pierre. *Budování Evropy*, Praha : Nakladatelství Karolinum, 2004, s. 101 – 103.

94 Tamtéž, s. 108 – 109.

95 FIALA, Petr, PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, s. 538.

mezivládním základě, prosazovaná Francií, či formu nadnárodní organizace, prosazovaná ostatními členskými státy, v čele s Nizozemskem.⁹⁶

V další etapě evropského integračního procesu se stává realističtější a průchodnější myšlenka postupného navazování užší politické spolupráce než spolupráce v bezpečnostní oblasti, která se spíše více dotýká NATO. Na summitu v Haagu v roce 1969 jednali nejvyšší představitelé členských států o překonání integračního deficitu v oblasti zahraničněpolitických vztahů hledáním možnosti a způsobu vytvoření politické unie.⁹⁷

Pro zahájení spolupráce v oblasti vytvoření politické unie byla stěžejní tzv. Davignonova zpráva projednaná a přijatá v roce 1970. Ta nebyla vymezena právním rámcem ani závazky. Jednalo se pouze o vůli vlád zajistit informovanost a pravidelnými konzultacemi lepší vzájemné pochopení v mezinárodních otázkách, posílit sladění názorů, konzultacemi o postojích, a v případě, že to bude možné a vhodné, společnými aktivitami.⁹⁸ Vycházela z toho, že politická integrace by měla začít v oblasti, kde členské státy zastávaly konkrétně definované společné zájmy a doporučovala koordinovat zahraničněpolitické přístupy v oblasti zahraniční politiky. Za tímto účelem se konaly pravidelné schůzky ministrů zahraničních věcí, podporované Politickým výborem, složeným z politických ředitelů ministerstev zahraničních věcí členských států.⁹⁹

Lucemburský summit tzv. Davignonovu zprávu přijal a uvedl do funkce evropskou politickou spolupráci v oblasti zahraniční politiky. Celkově lze konstatovat, že v období od roku 1970 do roku 1986 docházelo postupně ke koordinaci a harmonizaci členských států v zahraničněpolitické oblasti v rámci evropské politické spolupráce. Ta byla postupně vybavena orgány, které fungovaly na principu mezivládní spolupráce, neměla však pevnou strukturu a ani právní oporu v žádném smluvním dokumentu.¹⁰⁰

---

96 LUŇÁK, Petr. *Západ : Spojené státy a Západní Evropa ve studené válce*, Praha : Libri, 1997, s. 192.

97 FIALA, Petr, PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, s. 539.

98 GERBET, Pierre. *Budování Evropy*, Praha : Nakladatelství Karolinum, 2004, s. 264.

99 HAD, Miloslav, PIKNA, Bohumil. *Druhý a třetí pilíř Evropské unie*. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 2001, s. 14 – 16.

100 CAMERON, Fraser. *The Foreign and Security Policy of the European Union*. Sheffield : Sheffield Academic Press Ltd, 1999, s. 17 – 18.

V únoru roku 1986 byl podepsán Jednotný evropský akt (JEA), který po ratifikaci vstoupil v platnost 1. července 1987. Přestože jeho podstatou bylo rozhodnutí o vytvoření jednotného vnitřního trhu jako ekonomického prostoru bez vnitřních hranic zaručujícího volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu, přinesl JEA i posun ohledně evropské politické spolupráce. Její smluvní úpravu v JEA lze považovat za budoucí II. pilíř Evropské unie. Státy potvrdily pokračující zájem na formulování a provádění zahraniční politiky. Státy se měly především vzájemně informovat prostřednictvím konzultací, díky nimž by bylo možné sjednotit postoje a najít společný zájem, včetně rozhodnutí o společných aktivitách. JEA potvrdil a smluvně zakotvil již existující instituce evropské politické spolupráce, jimiž byly schůzky ministrů zahraničních věcí konané čtyřikrát ročně a činnost politického výboru s frekvencí schůzek jednou měsíčně.¹⁰¹

V. 2 Zakotvení SZBP

Přes počáteční neúspěchy (EOS, EPS) došlo na počátku devadesátých let k prolomení a následně k dalšímu rozvoji zahraniční a bezpečnostní politiky v rámci Evropské unie. Poprvé se o jednotné zahraniční politice zmiňuje Jednotný evropský akt (JEA), zatím jen okrajově. Rozpracována je v následném smluvním dokumentu, Maastrichtské smlouvě, kde společné zahraniční a bezpečnostní politice se věnuje celý II. pilíř. Částečnou revizí prošla v rámci Amsterodamské smlouvy a kosmetické detaily byly doladěny ve Smlouvě z Nice.

Hlavní snahy o koordinaci politiky západoevropských států v bezpečnostní oblasti se objevily již těsně po rozdělení Evropy na počátku padesátých let, ale naplnění mohly dojít až po skončení bipolarity na přelomu osmdesátých a devadesátých let. Tehdy se zcela zásadně změnil pohled na řešení bezpečnostních otázek. Konflikt mezi Východem a Západem přestal i v Evropě zaujímat klíčové místo a do středu pozornosti se dostalo hledání forem koordinace bezpečnostní politiky členských zemí Evropského hospodářského společenství.¹⁰²

---

101 FIALA, Petr, PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, s. 545.

102 ORT, Alexandr, a kol. *Bezpečnost Evropy a Česká republika*. Praha : Professional Publishing, 2005, s. 90 – 91.

První zmínka o bezpečnostní politice byla zasazena již do JEA, který poprvé závazně institucionalizoval mezivládní zahraničněpolitickou a bezpečnostní spolupráci mezi členskými státy Evropských společenství. JEA obsahoval samostatnou hlavu III. nazvanou Ustanovení o evropské spolupráci v oblasti zahraniční politiky. Z hlediska dalšího vývoje byla hlava III. JEA zárodkem budoucího II. pilíře Evropské unie.¹⁰³ V následujícím základním dokumentu Evropské unie, Maastrichtské smlouvě či Smlouvě o Evropské unii, byla bezpečnostní politika ukotvena ve II. pilíři, který měl název Společná zahraniční a bezpečnostní politika (SZBP). Věnovala se jí hlava V. (článek J) Smlouvy o Evropské unii, která nahradila hlavu III. JEA o Evropské spolupráci v oblasti zahraniční politiky. Smlouva o Evropské unii zároveň stanovila, že SZBP bude zahrnovat všechny otázky, které mají vztah k bezpečnosti Evropské unie, včetně eventuálního formulování společné obranné politiky, což by mohlo časem vést ke společné obraně.¹⁰⁴

Z užšího formálního hlediska, které je dané Smlouvou o Evropské unii, je cílem SZBP v oblasti bezpečnosti pouze zvládnání krizí. Dále je ve smlouvě uvedena definice dalších dvou základních cílů SZBP. Prvním cílem je posilování bezpečnosti Evropské unie a jejich členských států, druhým cílem je pak ochraňování míru a posilování mezinárodní bezpečnosti.¹⁰⁵ K jejich naplnění by mělo dojít díky vzájemnému informování a konzultacím o jakékoliv záležitosti obecného zájmu, definování společných stanovisek či postojů a koordinací součinnosti v mezinárodních organizacích a na mezinárodních konferencích.

Třebaže byla Maastrichtská smlouva výrazným skokem při vytváření SZBP, během několika let nazrály podmínky pro další vývoj směrem k větší integraci v této oblasti. Projevovala se mimo jiné potřeba větší operativnosti a pružnosti, nových nástrojů, například při definování dlouhodobých zájmů. Jednomyslnost se stala v některých případech brzdou.¹⁰⁶

---

103 OUTLÁ, Veronika, a kol. *Právo Evropské unie*. Plzeň : vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 32.

104 HAD, Miloslav, PIKNA, Bohumil. *Druhý a třetí pilíř Evropské unie*. Praha : Ústav mezinárodních vztahů 2001, s. 19.

105 KARLAS, Jan. Mezinárodní organizace a přenos moci : pravidla dělby moci v bezpečnostních organizacích, *Mezinárodní vztahy*, 2006, roč. 41, č. 2, s. 38.

106 ORT, Alexandr, a kol. *Bezpečnost Evropy a Česká republika*. Praha : Professional Publishing, 2005, s. 90 – 93.

Dalším vnímaným problémem byla neexistence jasné autority Evropské unie ve vnějších vztazích. SZBP nezískala konkrétní osobu ani strukturu, která by byla schopna koordinovat vnější aktivity II. pilíře a zastupovat Evropskou unii navenek.¹⁰⁷ Ve vnějších vztazích byla Evropská unie reprezentována vysokým představitelem předsednické země. Ta se ale každých šest měsíců měnila a to většinou představovalo nesoulad v pokračování politiky v oblasti vnějších vztahů.¹⁰⁸

Příležitostí k posouzení zmiňovaných nedostatků existující úpravy a zkvalitnění právního rámce pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku byla mezivládní konference členských států Evropské unie, která se sešla v březnu 1996. Konference vyústila v poměrně obsáhlé úpravy Maastrichtské smlouvy v části týkající se II. pilíře. Dohodnuté změny byly zahrnuty do tzv. Amsterodamské smlouvy, která byla podepsána 2. října 1997 a vstoupila v platnost 1. května 1999. Na základě Amsterodamské smlouvy bylo zřízeno několik dalších důležitých institucí pro lepší koordinaci a integraci v oblasti SZBP.¹⁰⁹ Podle článku 26 Smlouvy o Evropské unii zavedla novou, důležitou a viditelnou funkci Vysokého představitele pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a spojila ji s funkcí Generálního tajemníka Rady s cílem dodat této politice vyšší důležitost a učinit ji jasnější a průhlednější. Generální tajemník Rady a Vysoký představitel pro SZBP má za úkol poskytovat pomoc Radě v otázkách, které se týkají SZBP a přispívat k formulování, přípravě a provádění rozhodnutí Rady. Na žádost předsednické země vystupuje jménem Rady při vedení politického dialogu s třetími zeměmi.¹¹⁰

Amsterodamská smlouva také posílila akceschopnost Evropské unie zavedením nových nástrojů a účinnějších rozhodovacích postupů. Posílila bezpečnostní a obranné prvky. Každý členský stát si však zachovává svou zahraniční politiku a diplomatickou službu, nemluvě o obranné politice a ozbrojených silách. Nově byly zavedeny společné strategie

---

107 FIALA, Petr, PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, s. 562 – 563.

108 SMITH, Karen Elizabeth. *European Union Foreign Policy in a Changing World*. Cambridge : Polity Press, 2003, s. 39 – 41.

109 HAD, Miloslav, PIKNA, Bohumil. *Druhý a třetí pilíř Evropské unie*. Praha : Ústav mezinárodních vztahů 2001, s. 23 – 24.

110 Amsterodamská smlouva, Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 1999, s. 16.

a další nástroje k prosazování bezpečnostní politiky. Prosadila se nutnost zpružnit rozhodovací postupy. Společné postoje a společné akce jsou v Radě schvalovány kvalifikovanou většinou.¹¹¹

Základním pravidlem zůstala jednomyslnost, ale Amsterodamská smlouva zavedla ve článku 23 takzvanou konstruktivní neúčast. Příslušný stát svou abstencí při hlasování o nějaké otázce neblokuje přijetí rozhodnutí, nemusí se pak takovým rozhodnutím řídit, ale musí se zdržet jakékoliv aktivity v rozporu s ním. Ve stejném článku je formulována i takzvaná pojistná klauzule, umožňující blokovat většinové hlasování kvůli závažnému národnímu zájmu. Rada v takovém případě rozhodne kvalifikovanou většinou a postoupí věc Evropské radě, ale ta musí rozhodnout jednomyslně.¹¹²

Celkově lze také Amsterodamskou smlouvu považovat za nedostatečnou či polovičatou. Smlouva pouze naznačuje, ale nedefinuje přesně nástroje, které vedou k realizaci bezpečnostní politiky Evropské unie. U Vysokého představitele pro zahraniční a bezpečnostní politiku se v Amsterodamské smlouvě neuvádí princip jeho odvolání a jeho jmenování mimo kontrolu Evropského parlamentu poukazuje na určitý stupeň demokratického deficitu uvnitř Evropské unie. I proto byl přijat v krátkém období třetí, revidující dokument.

Změny v bezpečnostní politice Evropské unie pokračovaly i po naplnění Amsterodamské smlouvy. Smlouva z Nice v článku 27a podrobněji než smlouvy dosavadní definuje takzvanou zesílenou spolupráci, tedy užší spolupráci jen části členů. Podmínkou je účast nadpolovičního počtu členských zemí, v době přijetí dokumentu tedy osmi. Zdůrazňuje, že se nesmí dotýkat práv neúčastnících se států.¹¹³ Po ratifikaci smlouvy z Nice byl vytvořen stálý orgán nazvaný Politický a bezpečnostní výbor, který nahradil dosavadní Politický výbor, tvořený politickými řediteli ministerstev zahraničních věcí členských zemí. Součástí rozšířeného aparátu pro realizaci bezpečnostní politiky Evropské unie je i Vojenský štáb,

---

111 CAMERON, Fraser. *The Foreign and Security Policy of the European Union*. Sheffield : Sheffield Academic Press Ltd, 1999, s. 64 – 66.

112 Amsterodamská smlouva, Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 1999, s. 16.

113 ORT, Alexandr, a kol. *Bezpečnost Evropy a Česká republika*. Praha : Professional Publishing, 2005, s. 93 – 94.

podřízený přímo Vysokému představiteli pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku, a Výbor pro civilní aspekty krizového řízení.¹¹⁴

Politický a bezpečnostní výbor sleduje mezinárodní situaci v oblastech SZBP a svými názory přispívá k definování politiky Evropské unie v této oblasti. Dále monitoruje implementaci politik odsouhlasených vyššími orgány. V krizové situaci se Politický a bezpečnostní výbor stává klíčovým orgánem, který jménem Rady pro všeobecné záležitosti vykonává politickou kontrolu a strategické řízení vojenských a policejních operací na zvládání krizí. Stanovuje také politický rámec pro rozvoj vojenských schopností. Schází se dvakrát týdně na úrovni velvyslanců členských států. Vojenský štáb je nejvyšším vojenským orgánem v rámci Rady Evropské unie. Je složen z náčelníků generálních štábů reprezentovaných jejich zástupci. Dává vojenský názor a doporučení Politickému a bezpečnostnímu výboru ve vojenských otázkách. Výbor pro civilní aspekty krizového řízení je poradním orgánem pro civilní aspekty řešení krizí. Zajišťuje vytváření nevojenských schopností k řešení krizí a konfliktů, hlavně policejních jednotek a příslušníků záchranných sborů.¹¹⁵

Přes počáteční odmítavá stanoviska členských států se během několika let dokázalo prosadit společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a vybudovat pro ni určité právní zakotvení a nástroje. Nebylo to lehké, ale většina států si uvědomila, že v dnešním globalizovaném světě představuje jejich hlas jen kapku v moři, a proto se rozhodla v této oblasti více spolupracovat. Jak dokazuje předchozí text, docela úspěšně se spolupráce v oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky vyvinula, a to činí Evropskou unie na mezinárodním poli mnohem silnější v těchto otázkách, což byl její primární cíl.

V. 3 Zakotvení EBOP

Po vstupu Amsterodamské smlouvy v platnost byla přijata řada závažných opatření ve druhém pilíři Evropské unie, která vedou k vytváření EBOP. Členské státy Evropské unie se rozhodly výrazně pokročit v této oblasti pod vlivem mezinárodních událostí, a zejména s ohledem na zkušenosti, které získaly v souvislosti s takzvanou kosovskou krizí v letech 1998

---

114 MERLINGEN, Michael, OSTRÁUSKAITÉ, Rasa. *European Union Peacebuilding and Policing*, London : Routledge, 2006, s. 42 – 43.

115 Smlouva z Nice. [cit. 2. března 2009]. Dostupné na <<http://www.euroskop/gallery/2/765-nice.pdf>>, s. 7 – 8.

a 1999, kdy se ukázaly vážné slabiny a nedostatky bezpečnostní politiky Evropské unie.¹¹⁶ Hlavní náplní EBOP je plnění celé řady úkolů, jejichž cílem je obecně stabilizace bezpečnostní situace, udržení míru a nastolení podmínek pro další rozvoj. K misím EBOP proto patří humanitární a záchranné operace, asistence při reformování bezpečnostního sektoru, ale i bojové akce k vynucení míru – to především v oblastech, kde zachování bezpečí a míru je i ve vlastním zájmu Evropské unie.¹¹⁷

První důležitý podnět k posílení spolupráce v této oblasti dali francouzský prezident Jacques Chirac a britský premiér Tony Blair v Saint Malo v prosinci 1998. Zdůraznili tehdy, že Evropská unie by měla hrát plnohodnotnou úlohu ve světě i z bezpečnostního a vojenského hlediska.¹¹⁸ Evropská rada přijala uvedenou francouzsko – britskou iniciativu v Kolíně nad Rýnem v červnu roku 1999. Usnesla se, že Evropská unie musí mít kapacitu pro autonomní akce, věrohodné vojenské síly a prostředky k rozhodnutí o jejich použití pro řešení mezinárodních krizí v případech, kdy se na řešení krize či konfliktu nepodílí NATO.¹¹⁹

Přes opakované americké výzvy k větší úloze Evropské unie v bezpečnostní a obranné oblasti od samotného počátku budování EBOP nebyly přístupy oficiálních amerických činitelů jednoznačné. Shodovaly se však v tom, že rozhodující pro efektivní EBOP není budování nových institucí, ale zvýšení vojenských kapacit a schopností. Zatímco v oblasti institucionální Smlouva z Nice přinesla vytvoření nových orgánů, vojenské schopnosti EU rostou pomalu. Za zmínku stojí stanovisko vyhlášené generálním tajemníkem NATO Georgem Robertsonem k EBOP, takzvaná tři „I“, základem EBOP by mělo být zlepšení (Improvement) schopností evropské obrany, zapojení (Inclusiveness) všech spojenců a nedělitelnost (Indivisibility) transatlantické bezpečnosti, založené na společných hodnotách.¹²⁰

---

116 HAD, Miloslav, PIKNA, Bohumil. *Druhý a třetí pilíř Evropské unie*. Praha : Ústav mezinárodních vztahů 2001, s. 25 -26.

117 STEJSKAL, Libor (ed). *Bezpečné Česko v bezpečné Evropě*. Praha : Úřad vlády České republiky, 2007, s. 145.

118 SMITH, Karen Elizabeth. *European Union Foreign Policy in a Changing World*. Cambridge : Polity Press, 2003, s 45 – 46.

119 CAMERON, Fraser. *The Foreign and Security Policy of the European Union*. Sheffield : Sheffield Academic Press Ltd, 1999, s. 79.

120 ORT, Alexandr, a kol. *Bezpečnost Evropy a Česká republika*. Praha : Professional Publishing, 2005, s. 100 – 101.

Jednání o otázkách EBOP pokračovalo na zasedání Evropské rady v prosinci 1999 v Helsinkách. Evropská rada projednala dvě zprávy, které předložilo Finsko jako předsednická země, jež se týkaly rozvíjení vojenských a nevojenských kapacit Evropské unie pro zvládání krizí. Přijala významné rozhodnutí o tom, že členské státy Evropské unie musí být schopny na bázi dobrovolné spolupráce nasadit k roku 2003 během 60 dní a udržovat aspoň po dobu jednoho roku vojenské síly o počtu 50 až 60 tisíc osob schopných plnit v plném rozsahu takzvané Petersbergské úkoly pod vedením Evropské unie. To jsou humanitární a záchranné mise, mise k udržení míru a mise bojových jednotek k řešení krize, včetně nastolování míru.¹²¹

Dalším závazkem, který vzešel ze summitu v Helsinkách, bylo vytvoření nových politických a vojenských orgánů a struktury v rámci Rady, které zajistí nezbytné politické vedení a strategické řízení operací vedených Evropskou unií. Byly také vypracovány modality pro konzultace, spolupráci a transparentnost mezi Evropskou unií a NATO. Dále se ještě definovaly příslušné způsoby, které umožní členům NATO, jež nejsou členy Evropské unie a jiným zainteresovaným státům, při zachování samostatného rozhodování Unie, přispívat Evropské unii při zvládání krizí pod jejím vedením. Vytvořil se mechanismus pro zvládání krizí nevojenského charakteru, který bude koordinovat a zefektivní různé civilní prostředky a zdroje, kterými disponují členské státy. To byl jeden z dalších hlavních úkolů stanovených na summitu v Helsinkách v roce 1999.¹²²

Evropská rada na svém dalším zasedání konaném v červnu 2000 v portugalském městě Santa Maria de Feira potvrdila odhodlání budovat EBOP schopnou posilovat působení Evropské unie navenek rozvíjením schopnosti vojenského i nevojenského řešení konfliktů a krizí. Byl také schválen předběžný návrh konkrétních cílů civilního zvládání krizí, který počítal s tím, že Evropská unie do roku 2003 vybuduje policejní síly rychlé reakce pro mezinárodní mise v počtu 5000 policistů. Smysl evropské bezpečnostní a obranné politiky

---

121 SMITH, Karen Elizabeth. *European Union Foreign Policy in a Changing World*. Cambridge : Polity Press, 2003, s. 40.

122 HAD, Miloslav, PIKNA, Bohumil. *Druhý a třetí pilíř Evropské unie*. Praha : Ústav mezinárodních vztahů 2001, s. 27 – 29.

není v kolektivní obraně ani ve vytváření společné evropské armády. Evropská unie neusiluje o oslabení, ale naopak o posílení transatlantické vazby.¹²³

Při své schůzce ministři obrany Evropské unie v květnu 2003 potvrdili, že síly rychlé reakce jsou již připraveny k nasazení a že tedy závazky, která si předsevzali na Helsinském summitu, jsou naplněny. To ovšem neznamená, že nepřetrvávají vážné nedostatky, například při zajišťování dostatečného množství strategických dopravních prostředků, které by jednotky dopravily na místo nasazení, ve schopnostech strategické rozvědky nebo naprostý nedostatek nejmodernějších zbraní a munice automaticky naváděných na cíl. V diskusích o evropské armádě či evropských jednotkách dochází často k nedorozuměním. Síly rychlé reakce totiž nepředstavují integrované jednotky, ale jen kapacity, dávané k dispozici jednotlivými zeměmi k případnému využití Unií. Nevzniká tím nějaký nový vojenský potenciál či nové jednotky. Ani Evropská unie nebo NATO žádné své vlastní ozbrojené síly nemají, jejich vojenské kapacity jsou tvořeny jen vyčleněnými jednotkami armád příslušných zemí. Jednotlivé země na základě dobrovolnosti samostatně předložily nabídky svých příspěvků do společných jednotek. Česká republika dala k dispozici mechanizovaný prapor o síle 500 – 600 osob s trojnásobnou rotací, nasazením do 60 dní, jednotku chemické ochrany, jednotku speciálních sil, polní nemocnici a vrtulníkový roj, celkem 1000 lidí.¹²⁴

Evropská unie kromě vojenských schopností vytváří i civilní nástroje pro řešení krizí, což bylo projednáno na zasedání v Santa Maria de Feira. V rámci EBOP jde o oblasti policie, posílení právního státu, soudci, státní zástupci a podobně, civilní obrany a civilní administrativy, čímž je míněno dočasné převzetí úlohy civilní správy v krizových oblastech.¹²⁵ Dále se tyto civilní nástroje pro řešení krizí podílejí na všestranné pomoci postiženému státu, zajišťování demokratizace země, dobré vnitřní správě, případně se podílejí na svobodném

---

123 MERLINGEN, Michael, OSTRAUSKAITÉ, Rasa. *European Union Peacebuilding and Policing*, Oxon : Routledge, 2006, s. 42

124 ORT, Alexandr, a kol. *Bezpečnost Evropy a Česká republika*. Praha : Professional Publishing, 2005, s. 102 – 104.

125 BALABÁN, Miloš, a kol. *Kapitoly o bezpečnosti*. Praha : Karolinum, 2007, s. 303 – 304.

průběhu voleb a v neposlední řadě také poskytují potřebnou humanitární pomoc a jiné nezbytné služby pro tyto země.¹²⁶

EBOP se za několik málo let své existence vcelku úspěšně rozvinula. Nově vytyčený závazek rozvoje vojenských schopností tzv. *Headline Goal 2010* přináší již kvalitativní cíle, k jejichž naplnění budou muset členské země Evropské unie vyvinout skutečné úsilí. Síla Evropské unie nespočívá, a ani zřejmě nebude spočívat, čistě na vojenské síle, ale její velkou výhodou a skutečným přínosem k řešení problémů bude schopnost přistoupit ke krizové situaci komplexně a vedle vojenského řešení přispět i k budování nových státních institucí a rozvoji hospodářství.¹²⁷

V. 4 Priority bezpečnostní politiky v 21. století

Základním dokumentem, který stanovuje priority bezpečnostní politiky Evropské unie pro 21. století, je Evropská bezpečnostní strategie (EBS) s názvem *Bezpečná Evropa v lepším světě*. Tento dokument se stane východiskem při stanovování bezpečnostních priorit, bezpečnostních výzev, bezpečnostních hrozeb a dalších relevantních pojmů a okruhů týkající se tohoto tématu. V roce 2008 byla schválena zpráva o provádění EBS s podtitulem *zajišťování bezpečnosti v měnícím se světě*.

Přijetí EBS na zasedání Evropské rady v Bruselu v prosinci roku 2003 se stalo důležitým činem pro další vývoj EBOP. První návrh bezpečnostní strategie Evropské unie přednesl na summitu v Soluni v červnu roku 2003 vysoký představitel Javier Solana. Jednalo se o dokument deklaratorního charakteru pro společný evropský přístup k zásadním bezpečnostním problémům současného světa. EBS byla vytvářena na půdě generálního sekretariátu Rady v součinnosti s Evropskou komisí. Text musel zohlednit názory jednotlivých členských států a je také ovlivněn názory expertů na poli bezpečnosti. EBS je jednoznačně koncepční dokument, jehož text je sice poměrně stručný a v mnohých ohledech nejde příliš do hloubky, ale z hlediska symbolického významu pro hledání evropské identity je zásadní. EBS vychází z přesvědčení, že Evropská unie musí usilovat o pozici globálního aktéra. Dokument

---

126 POTOČNÝ, Miroslav. Evropská bezpečnostní a obranná politika (EBOP), *Právník*, 2000, roč. 139, č. 9, s. 912 – 913.

127 BALABÁN, Miloš, a kol. Kapitoly o bezpečnosti. Praha : Karolinum, 2007, s. 301.

se stal úspěšným pokusem o sblížení názorů členských států při hledání společného postoje k budoucí povaze evropské bezpečnostní politiky. Dále EBS předpokládá, že stávající a budoucí hrozby jsou natolik komplexní, že je nutné jim čelit společně.¹²⁸

EBS je rozdělena do pěti kapitol. Obsahuje úvod a závěr, dalšími kapitolami jsou bezpečnostní prostředí s podkapitolami globální výzvy a hlavní hrozby, dále pak kapitoly strategické cíle a vliv na evropskou politiku. V úvodu EBS pojednává o druhé polovině 20. stol. jako o období míru a stability, a to i díky přispění vytvoření Evropské unie. V integrované a bezpečné Evropě sehrály klíčovou roli USA prostřednictvím činnosti v NATO. Evropa dále čelí hrozbám a výzvám souvisejícím s její bezpečností, například situace na Balkáně. Dále je v úvodu pojednáno o počtu členských států, počtu obyvatel, hrubém národním produktu členských států, vysílání evropských vojenských a nevojenských sil.

V dnešním světě je propojeno a ovlivněno všechno se vším. Nynější století se považuje za století globalizace. Mezi globální výzvy dle EBS patří chudoba, migrace, nemoci a pandemie, zvětšující se propast mezi Severem a Jihem, boj o surovinové zdroje a vodu, v Evropě problém energetické závislosti. To vše způsobuje obavy o bezpečnostní situaci nejen v Evropě.

Výčet globálních výzev v EBS představuje poměrně stručnou kategorii oproti výčtu hlavních hrozeb. Obě tyto kategorie spadají pod kapitolu charakterizující bezpečnostní prostředí Evropské unie.¹²⁹ Mezi hlavní hrozby se již v dnešní době neřadí vojenský útok proti členskému státu, na místo toho dnes čelíme novým hrozbám, které jsou rozmanitější, méně viditelné a méně předvídatelné. Mezi tyto hrozby patří terorismus, šíření zbraní hromadného ničení, regionální konflikty, selhání státu, organizovaná trestná činnost.

– Terorismus - jeho cílem je podlomit otevřenost a toleranci evropské společnosti.

Představuje stále větší strategickou hrozbu pro celou Evropu. Nejnovější vlna terorismu, která zasáhla celý svět, je spojena s násilným náboženským extrémismem, a její příčiny

128 EICHLER, Jan. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha : Ministerstvo obrany České republiky – AVIS, 2006, s. 254.

129 Evropská bezpečnostní strategie, [cit. 21. března 2009]. Dostupné na <<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=266&lang=CS>>, s. 1 – 2.

jsou komplexní. Mezi ně se řadí tlaky související s modernizací, kulturními, společenskými a politickými krizemi a odcizení mladých lidí žijících v cizích společnostech. Evropa slouží tomuto druhu terorismu jako cíl i jako základna.

- Šíření zbraní hromadného ničení - se stalo pravděpodobně největší hrozbou pro bezpečnost na celém světě. Pokrok, který byl dosažen v biologických vědách, může v blízké budoucnosti zvýšit sílu biologických zbraní. Závažné je i nebezpečí útoku chemickými a radiologickými materiály. Šíření raketových technologií situaci ohledně zbraní hromadného ničení jen zhoršuje, což pro Evropu znamená stále větší hrozbu. Nejhorší varianta nastane, pokud teroristické skupiny získají zbraně hromadného ničení. V tom případě i malá skupina může způsobit škodu v rozsahu, jakou dříve mohly způsobit pouze státy či armády.
- Regionální konflikty - mají přímý i nepřímý dopad na zájmy Evropské unie, ať už se jedná o konflikty, které se odehrávají v blízkosti hranic Evropské unie či jiných vzdálenějších oblastech. Tyto konflikty ničí lidské životy a sociální i fyzické infrastruktury. Ohrožují menšiny, základní svobody a lidská práva a velmi často lidé z těchto oblastí jsou situací donuceni k nedobrovolné migraci. Dále mohou regionální konflikty vést k extrémismu, terorismu a selhání státu. Představují také živnou půdu pro rozvoj organizované trestné činnosti.
- Selhání státu – lze chápat jako špatnou správu věcí veřejných, čili korupci, zneužívání moci, slabé instituce a nedostatek odpovědnosti. Spolu s občanskými konflikty narušují státy zevnitř. V některých případech to vše dospělo až ke zhroucení státních institucí či státu. Nejznámější příklady z nedávné doby jsou Somálsko, Libérie a Afganistán. Selhání státu je alarmující jev, který podryvá celosvětové politické uspořádání a zvyšuje regionální nestabilitu, která může přerůst v regionální konflikty.
- Organizovaná trestná činnost - Evropa je primárním cílem pro organizovanou trestnou činnost. Ta představuje vnitřní hrozbu pro bezpečnost Evropské unie, ale má i důležitý vnější rozměr, protože převážnou část aktivit zločineckých organizací tvoří přeshraniční

obchodování s drogami, ženami, nelegálními přistěhovalci a zbraněmi. Napojení na teroristické skupiny je velmi pravděpodobné.

Dalšími hlavními bezpečnostními hrozbami dle EBS se můžou stát konflikty kvůli příjmům z obchodování s drogami, drahými kameny či dřevem, kdy dvě různé skupiny ve státě bojují proti sobě o finanční zdroje z těchto aktivit, a tudíž dochází k selhávání státu či státním převratům. Novým druhem organizované trestné činnosti, jenž si bude zasloužovat větší pozornost, je rostoucí počet případů námořního pirátství.

Při součtu všech těchto různých prvků, extrémně násilný terorismus, dostupnost zbraní hromadného ničení, organizovaná trestná činnost, oslabování státních systémů a regionální konflikty, je velmi pravděpodobné, že Evropská unie a její členské státy budou vystaveny skutečně velmi radikálním hrozbám.¹³⁰

V kapitole strategické cíle se klade důraz na globální myšlení a lokální jednání. Toto je velmi důležitá premisa pro předcházení hrozbám a řešení konfliktů. Evropská unie má na ochranu své bezpečnosti a prosazování svých hodnot uvedeny v EBS tři strategické cíle. Je to boj proti hrozbám, budování bezpečnosti v našem sousedství a mezinárodní řád založený na účinném multilateralismu.

- Boj proti hrozbám - v reakci na 11. září 2001 byla přijata opatření, mezi něž patří přijetí evropského zatýkacího rozkazu, kroky k boji proti financování terorismu a dohoda s USA o vzájemné právní pomoci. Evropská unie již mnoho let uplatňuje politiku proti nešíření zbraní hromadného ničení, a proto schválila akční program obsahující opatření zaměřená na posílení Mezinárodní agentury pro atomovou energii (MAAE), zpřísnění vývozních kontrol a na boj proti nedovolené přepravě a nedovolenému obchodu. Evropská unie a její členské státy také poskytly pomoc při řešení regionálních konfliktů a pomohly rozpadlým státům postavit se zpět na vlastní nohy. Patří mezi ně státy na Balkánském poloostrově, Afganistán a Demokratická republika Kongo, kde působily evropské vojenské i nevojenské síly, čímž se více zabývá následující podkapitola. Tím, že se Evropská unie na Balkáně zasazuje o obnovu odpovědné vlády, posiluje demokracii a podporuje místní

---

¹³⁰ Evropská bezpečnostní strategie, [cit. 21. března 2009]. Dostupné na <http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=266&lang=CS>, s. 2 – 5.

orgány v řešení problémů organizované trestné činnosti, přispívá sama jedním z neúčinnějších způsobů k boji proti organizované trestné činnosti uvnitř ní samé.¹³¹

- Budování bezpečnosti v našem sousedství - je v evropském zájmu. Sousedící země, které se zmítají v násilných konfliktech, slabé státy, ve kterých se daří organizované trestné činnosti, rozvrácené společnosti nebo populační exploze na hranicích členských států Evropské unie, to vše představuje velký problém pro celou Evropskou unii. Začleňování nových přistupujících států do Evropské unie zvyšuje její bezpečnost, ale zároveň přibližuje Evropskou unii k problematickým oblastem. Hlavním úkolem se tedy stává vytvoření pásma odpovědně spravovaných států na východ od Evropské unie a na březích Středoziemního moře, se kterými budeme udržovat těsné vztahy založené na blízké spolupráci. Mezi další strategické cíle je zahrnuta potřeba, aby z hospodářské a politické spolupráce mohli těžit i sousedé Evropské unie na východě, a zároveň je nezbytné, abychom se zabývali i tamními politickými problémy. Oblast Středoziemního moře se stále potýká s vážnými problémy hospodářské stagnace, sociálních nepokojů a nevyřešených konfliktů. V zájmu bezpečnosti Evropské unie musí být, aby v rámci barcelonského procesu bylo i nadále středomořským partnerům pomáháno prostřednictvím účinnější hospodářské, bezpečnostní a kulturní spolupráce. Strategickou prioritou je rovněž vyřešení arabsko – izraelského konfliktu, bez nějž není naděje na řešení jiných problémů na Blízkém východě. Rovněž by se mělo zvážit širší zapojení v arabském světě prostřednictvím různých programů spolupráce nejen v oblasti kultury.¹³²
- Mezinárodní řád založený na účinném multilateralismu - Ve světě globálních hrozeb, globálních trhů a globálních médií závisí bezpečnost a prosperita stále více na účinném mnohostranném systému. Jedním ze strategických cílů uvedených v EBS je rozvoj silnější mezinárodní společnosti, dobře fungujících mezinárodních institucí a mezinárodního řádu založeného na konkrétních pravidlech. Odpovědnost za zachování celosvětového míru a bezpečnosti nese Organizace spojených národů (OSN), primární odpovědnost Rada

---

131 Evropská bezpečnostní strategie, [cit. 22. března 2009]. Dostupné na <<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=266&lang=CS>>, s. 6 – 7.

132 Evropská bezpečnostní strategie, [cit. 22. března 2009]. Dostupné na <<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=266&lang=CS>>, s. 7 – 8.

bezpečnosti OSN. Dalším strategickým cílem je, aby významné instituce mezinárodního systému, jako je Světová obchodní organizace (WTO – World Trade Organisation), a mezinárodní finanční instituce, rozšířily řady svých členů. Do WTO vstoupila Čína a o vstupu jedná Rusko. Je tedy důležité využít mezinárodní sílu Evropské unie a usilovat o rozšíření členské základny zmíněných institucí a zároveň zachovat jejich vysokou úroveň. Jedním ze základních kamenů mezinárodního bezpečnostního systému je transatlantické partnerství, které posiluje možnost vytvoření mezinárodní bezpečnosti. Jeho významné vyjádření představuje NATO. Velmi důležité jsou i ostatní regionální organizace jako ASEAN, Mercosur a Africká unie, které významným způsobem přispívají k lepšímu celosvětovému pořádku. Důležitým se stává rozvoj stávajících institucí, například WTO, i podpora institucí nových, jako je Mezinárodní trestní soud. Kvalita mezinárodního společenství se odvíjí od kvality vlád, které ho tvoří. Nejlepší ochranou nejen evropské bezpečnosti je svět tvořený z odpovědně spravovaných demokratických států. Nejvhodnějším způsobem, jak lze dospět k posílení mezinárodního řádu, je šíření řádné správy věcí veřejných, podpora sociálních a politických reforem, boj proti korupci a zneužívání pravomocí, zavádění zásad právního státu a ochrana lidských práv. Řada zemí se od mezinárodního společenství odvrátila. Některé se izolovaly, jiné trvale porušují mezinárodní normy. Pro bezpečnost je žádoucí, aby se tyto země vrátily zpět do mezinárodního společenství, a Evropská unie by měla být připravena jim poskytnout pomocnou ruku. Zemím, které nejsou ochotné k návratu, musí být jasné, jakou cenu za takový postoj budou platit, a to i pokud jde o jejich vztahy s Evropskou unií.¹³³

Závěrem se v EBS uvádí, že dnešní svět je plný nových nebezpečí, ale i nových příležitostí. Evropská unie má dostatek sil, aby zásadně přispěla v boji proti těmto hrozbám, a proto je důležité, aby byla aktivnější a akceschopnější, a ukázala svůj vliv v celosvětovém měřítku.

Po pěti letech od přijetí EBS byla v roce 2008 vypracována *Zpráva o provádění EBS nazvaná Zajišťování bezpečnosti v měnícím se světě*. Podle názorů autorů dokumentu rozšíření

---

133 Evropská bezpečnostní strategie, [cit. 22. března 2009]. Dostupné na

<<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=266&lang=CS>>, s. 9 – 10.

Evropské unie vedlo k rozšíření demokracie a prosperity na evropském kontinentě. Balkánské země se postupně mění k lepšímu. Politika sousedství díky Unii pro středomoří a Východnímu partnerství byla obohacena o nový rozměr, vytvořila pevný rámec pro vztahy s partnery na jihu i na východě. Vysoký ekonomický růst v rozvojovém světě, v čele s Čínou, pozvedl miliony lidí z chudoby. Tvář planety se mění kvůli globálnímu oteplování a zhoršování životního prostředí. Evropská unie usiluje o vybudování lidské bezpečnosti snížením chudoby a nerovnosti, prosazováním řádné správy věcí veřejných a lidských práv, podporou rozvoje a řešením základních příčin konfliktů a nejistoty.¹³⁴

Během posledního desetiletí nabývá EBOP, která je součástí SZBP, zkušenosti i schopnosti a v reakci na krize bylo rozmístěno více než 20 misí s různým zaměřením – od budování míru v Aceh v rámci pomoci po tsunami až po ochranu uprchlíků v Čadu. Evropská unie dosáhla v posledních pěti letech významného pokroku. Pro plné využití svého potenciálu musí být ještě schopnější, soudržnější a aktivnější.¹³⁵

Tato zpráva EBS nenahrazuje, ale upevňuje ji. Poskytuje příležitost prozkoumat, jak se v praxi pokročilo a jak by bylo možné zlepšit provádění EBS, která určila celou řadu hrozeb a výzev pro bezpečnostní politiku Evropské unie. Tyto hrozby a výzvy ani po pěti letech nevymizely, některé nabyly na významu a všechny na složitosti. Objevily se i nové hrozby a výzvy, které budou v této části práce zmíněny.

Šíření zbraní hromadného ničení spolu s terorismem stále představují největší ohrožení bezpečnosti Evropské unie. Na evropské úrovni byl jmenován koordinátor pro boj proti terorismu. Musí se také zesílit boj proti radikalizaci a náboru tím, že se Evropská unie a její instituce zaměří na analýzu extremistických ideologií a řešení problému diskriminace. Důležitou úlohu hraje také mezikulturní dialog. Pokroku spíše bylo dosahováno jen pomalu a v neúplné míře. Dále Evropskou unii stále ohrožuje organizovaná trestná činnost, kde jádro úsilí boje proti ní tvoří vnitrostátní opatření koordinovaná na celoevropské úrovni.

---

134 Zpráva o provádění EBS, [cit. 25. března 2009]. Dostupné na
<<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=266&lang=CS>>, s. 1 – 2.

135 Zpráva o provádění EBS, [cit. 25. března 2009]. Dostupné na
<<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=266&lang=CS>>, s. 2.

Mezi nové hlavní hrozby se zařadila počítačová bezpečnost, energetická bezpečnost a změna klimatu. Na internetovou trestnou činnost se zaměřila strategie pro bezpečnou informační společnost, přijatá v roce 2006. Útoky proti soukromým či vládním počítačovým systémům v členských státech Evropské unie však daly tomuto problému nový rozměr jakožto potenciální nové ekonomické, politické a vojenské zbrani.

V posledních pěti letech se zvýšily obavy ohledně energetické nezávislosti. Reakcí na tyto ožehavé obavy musí být energetická politika Evropské unie kombinující vnitřní a vnější rozměr. Vnitřním rozměrem se míní jednotnější trh s energií, podpora energie z obnovitelných zdrojů, nízkouhlíkové technologie a vyšší energetická účinnost. Nejdůležitějším vnějším rozměrem pak je diverzifikace paliv, zdrojů zásobování a tranzitních cest.

EBS se zmiňovala o dopadech změn klimatu na bezpečnost, ale o pět let později nabývá tato otázka nový rozměr naléhavosti, jakožto faktor zvyšující hrozby. Přírodní katastrofy, zhoršování životního prostředí a konkurenční boj o zdroje vyostřují konflikty, zejména v podmínkách chudoby a při růstu počtu obyvatel, a mají humanitární, zdravotní, politické a bezpečnostní důsledky, včetně větší migrace. Změna klimatu také může vést ke sporům ohledně obchodních tras, námořních oblastí a dříve nepřístupných zdrojů.¹³⁶

Dále Evropská unie reaguje na stále rozšiřující se pirátství prostřednictvím první námořní mise EBOP nazvané ATALANTA s cílem zabránit únosům lodí piráty od somálského pobřeží. Významné je i rozmisťování mise EULEX v Kosovu, která má za cíl podporu právního státu. Jedná se o dosud největší civilní misi EBOP. Úspěch EBOP jakožto nedílné součásti SZBP se projevuje tím, že zájem o pomoc Evropské unie stoupá. Evropská politika sousedství posílila individuální dvoustranné vztahy zúčastněných zemí s Evropskou unií, pokračuje těsnější spolupráce s regionálními organizacemi, zejména s Africkou unií, prostřednictvím společné strategie Evropská unie – Africká unie. Díky strategii z roku 2007 se prohlubují vztahy s partnery ze střední Asie, dále se rozvíjí vztahy s ASEAN. Evropská unie má plno zkušeností v oblasti regionální integrace, a pokud mají některé ostatní státy

---

136 Zpráva o provádění EBS, [cit. 26. března 2009]. Dostupné na

<<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=266&lang=CS>>, s. 3 – 5.

zájem na podobné formě integrace s přihlédnutím ke svým specifickým podmínkám, pak je zde Evropská unie od toho, aby je podpořila.¹³⁷

Před pěti lety stanovila EBS vizi Evropské unie jako síly působící ve prospěch spravedlivějšího, bezpečnějšího a jednotnějšího světa. K tomuto cíli jsme se výrazně přiblížili. Avšak svět kolem nás se rychle mění, hrozby se vyvíjejí, moc se přesouvá. Pro vybudování bezpečné Evropy v lepším světě se musíme více snažit o to, abychom události více utvářeli. A musíme začít hned. Do nestabilních oblastí vysíláme vojáky, policisty a soudní odborníky. Na vládách, parlamentech a evropských orgánech však je, aby veřejnosti vysvětlily, jakým způsobem tato činnost přispívá k bezpečnosti v domácích členských státech.¹³⁸

V. 5 Vojenské a nevojenské mise Evropské unie

Evropská unie rozlišuje tři druhy misí EBOP, a to vojenské, policejní a mise na podporu právního státu. Kromě členských států Evropské unie se mohou misí EBOP účastnit i jednotky ze třetích zemí. Následující text přinese přehled misí, které právě probíhají a misí, které již proběhly v minulosti. Rozdělil jsem je na mise vojenského a nevojenského charakteru. K většině misí je uveden název, země a účel.

Nejprve se tedy pozastavím u probíhajících misí, které jsou k roku 2008 vykonávány pod hlavičkou EBOP.

mise vojenského charakteru :

- Vojenská operace Evropské unie v Bosně a Hercegovině (EUFOR Althea).
- Vojenská operace ve spolupráci s OSN v Čadu (EUFOR ČAD).

mise nevojenského charakteru :

- Policejní mise Evropské unie v Bosně a Hercegovině (EUPM).
- Policejní mise Evropské unie v Kinshase (EUPOL Kinshasa).
- Integrovaná mise Evropské unie pro budování právního státu v Iráku (EUJUST LEX).

---

137 Zpráva o provádění EBS, [cit. 28. března 2009]. Dostupné na <<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=266&lang=CS>>, s. 8 – 11.

138 Zpráva o provádění EBS, [cit. 28. března 2009]. Dostupné na <<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=266&lang=CS>>, s. 12.

- Mise Evropské unie k reformě bezpečnostního sektoru v Demokratické republice Kongo (EUSEC DR Congo).
- Podpora Evropské unie misi Africké unie AMIS II v Dárfúru (AMIS EU Supporting action).
- Policejní mise Evropské unie v Palestině (EUPOL COPPS).
- Asistenční mise Evropské unie v Rafáhu (EU BAM Rafah).
- Mise na hranicích Moldávie s Ukrajinou.
- Policejní mise v Afganistánu (EUPOL Afganistan).
- Mise na podporu právního státu v Kosovu (EULEX Kosovo).¹³⁹

A nyní již proběhlé mise pod hlavičkou EBOP k roku 2008.

mise vojenského charakteru :

- Vojenská operace Evropské unie v Bývalé jugoslávské republice Makedonie (Concordia).
- Vojenská operace Evropské unie v Demokratické republice Kongo (Artemis).
- Vojenská operace Evropské unie v Demokratické republice Kongo (EUFOR RDC).

mise nevojenského charakteru :

- Mise Evropské unie pro budování právního státu v Gruzii (Eujust Themis).
- Policejní mise Evropské unie v Bývalé jugoslávské republice Makedonie (Proxima).
- Policejní poradní tým Evropské unie v Bývalé jugoslávské republice Makedonie (EUPAT).
- Pozorovatelská mise Evropské unie v Aceh.
- Plánovací tým Evropské unie v Kosovu (EUPT).¹⁴⁰

V. 6 Lisabonská smlouva

Reálné změny v oblasti bezpečnostní politiky zakotvené v Lisabonské smlouvě se týkají především dvou oblastí, a to institucionálního rámce a EBOP. Ke změně dochází již na samém vrcholu řízení Evropské unie, kdy rotující předsednictví Evropské rady bude

---

139 Závěšický, Jan. Ambice a schopnosti Evropské unie. Analýza vojenských operací na podporu míru. *Mezinárodní vztahy*, 2007, roč. 42, č. 2, s. 34. A vlastní zdroje.

140 Závěšický, Jan. Ambice a schopnosti Evropské unie. Analýza vojenských operací na podporu míru. *Mezinárodní vztahy*, 2007, roč. 42, č. 2, s. 34.

nahrazeno stálým předsedou, který bude volen kvalifikovanou většinou členskými státy na období dva a půl roku.

Institucionální inovací je funkce Vysokého zmocněnce pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku. V osobě zmíněného představitele se spojí kompetence současného Vysokého zmocněnce pro SZBP s pravomocemi komisaře pro vnější vztahy, aniž by ovšem došlo ke sloučení těchto dvou úřadů. Bude mít právo předsedat Radě Evropské unie ve složení ministrů zahraničních věcí, bude jedním z místopředsedů Evropské komise, a tu bude i zastupovat na dalších jednáních s jinými orgány Evropské unie či třetími státy. Dále se Vysoký zmocněnec bude podílet na přípravě a provádění zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie a disponovat nově i právem předkládat Radě Evropské unie formální návrhy.

Druhou podstatnou změnou jsou ustanovení v EBOP, která je prohlášena za integrální součást SZBP a je stanoveno, že Evropská rada může jednomyslným rozhodnutím přejít od obranné politiky ke společné obraně Evropské unie. Úkoly EBOP jsou oproti současnému stavu vymezeny podrobněji a jsou zasazeny do kontextu boje proti terorismu. V Lisabonské smlouvě se také uvádí možnost financování přípravy misí EBOP z unijního rozpočtu.

Mezi další body Lisabonské smlouvy v oblasti bezpečnostní politiky patří způsob rozhodování, který zůstává prakticky beze změny. Základem je stále jednomyslnost, z ní existuje několik výjimek a z hlasování kvalifikovanou většinou jsou vyňata všechna rozhodnutí, která by se týkala vojenských záležitostí. Již se nehovoří o společných akcích a postojích, ale o unijní akci či postoji. Společné strategie byly zrušeny úplně, protože se v praxi neosvědčily, přijaty byly jen tři společné strategie.

Výše uvedené změny budou mít efektivní dopad na fungování bezpečnostní politiky Evropské unie v rámci SZBP a EBOP. K tomu je ale zapotřebí společná politická vůle členských států, která bude následně na unijní rovině jednání autorizována. V opačném případě přijdou všechny pozitivní snahy v rámci bezpečnostní politiky Evropské unie vniveč.

VI KOMPARACE BEZPEČNOSTNÍ STRATEGIE ČESKÉ REPUBLIKY 2003 A EVROPSKÉ BEZPEČNOSTNÍ STRATEGIE 2003 (2008)

Evropská bezpečnostní politika je dominantním tématem jak v České republice, tak i v Evropské unii. Tato problematika je formulována v dokumentech *Bezpečnostní strategie České republiky* (BS ČR) z roku 2003 a *Evropská bezpečnostní strategie* (EBS) s podtitulem *Bezpečná Evropa v lepším světě* ze stejného roku. Na ni o pět let později nepřímě navazuje *Zpráva o provádění Evropské bezpečnostní strategie* s podtitulem *Zajišťování bezpečnosti v měnícím se světě*. EBS nenahrazuje, ale jen ji přizpůsobuje změnám na poli mezinárodních vztahů a politiky. Zdůrazňuje nové hrozby a hodnotí pokrok, kterého bylo dosaženo při aplikaci EBS.

Obě bezpečnostní strategie byly vytvořeny jako přehledné dokumenty, které sjednocují pohled na paletu bezpečnostních hrozeb a rizik, zdůrazňují ochranu před těmito hrozbami a riziky. Specifikují, jak předejít těmto událostem, ať už formou spolupráce s ostatními státy či organizacemi, nutností dodržovat mezinárodní právo či preventivními údery. Na obě bezpečnostní strategie navazují další koncepční dokumenty, které dané problémy rozvíjejí více do hloubky, a zabírají se konkrétními problémy a postupy k jejich zvládnutí. Ani jedna z bezpečnostních strategií nejde příliš do hloubky a jedná se o poměrně stručné materiály.

Jak BS ČR, tak EBS obsahují plno obdobných cílů a návrhů cest, jak se k nim dostat, ale jsou rozdílně strukturovány, a tudíž komparace není zřejmá hned na první pohled. Proto nelze srovnávat celé kapitoly, ale lze jen vyzvednout určité věci, které jsou pro obě strategie shodné, a pak upozornit na věci, které se liší.

Problematiku globalizace nalezneme jak v BS ČR, tak i v EBS, kde je frekvence tohoto termínu častější. V BS ČR se používá ve formě doplňku k hrozbám, které mají celosvětový charakter. Vznikají tedy slovní spojení typu „globální hrozby jsou terorismus a zbraně hromadného ničení“ a konstatování „v důsledku globalizace se zvyšuje možnost šíření nakažlivých smrtelných chorob“. EBS pojednává o globalizaci více v obecné rovině. Dle EBS je v dnešním světě velmi důležité myslet globálně, ale jednat lokálně. V důsledku

globalizace mohou být vzdálené hrozby zdrojem stejných obav, jako hrozby v bezprostřední blízkosti. Globalizace dle EBS vede ke vzniku složitějších a propojenějších hrozeb, stoupá díky ní důležitost mnohostranných systémů a urychluje také přesuny moci a odhaluje hodnotové rozdíly. EBS pojednává o globalizaci více obecněji a konkrétněji, BS ČR ji používá spíše jako pomůcky k dotváření důležitosti určitých hrozeb.¹⁴¹

BS ČR na rozdíl od EBS obsahuje kapitolu Východiska bezpečnostní politiky (ČR). V ní se vysvětlují používané pojmy jako bezpečnost, bezpečnostní politika, hrozba, riziko a další. Zmíněny jsou i dva důležité principy bezpečnostní politiky, a to princip nedělitelnosti bezpečnosti a princip preventivní diplomacie, než ozbrojený konflikt. EBS se definováním používaných pojmů nezabývá, což pokládám za její částečný nedostatek.¹⁴²

Charakteristika bezpečnostního prostředí se považuje za obecnou kategorii a jako taková je zahrnuta v obou bezpečnostních strategiích. BS ČR apeluje na důležitost mezinárodních organizací, organizace NATO, bezpečnostní politiky Evropské unie a spolupráce s dalšími státy pro celosvětový mír a bezpečnost. Tato skutečnost je v textu BS ČR uvedena celkem třikrát, na třech různých místech. Dále uvádí, že hlavními aktéry mezinárodní politiky zůstávají státy, ale roste důležitost mezinárodních organizací a nestátních aktérů. S EBS se shoduje ve vyjmenování hrozeb a rizik, ale na rozdíl od EBS jsou tyto pojmy v BS ČR i vysvětleny. Také se shodují na konstatování, že se hrozby a rizika obtížněji předpovídají, a proto se jim i hůř čelí. EBS poukazuje, že nové hrozby nejsou čistě vojenské povahy a nelze jim čelit pouze vojensky, proto zdůrazňuje nutnost komplexního řešení krizí. Důležitost také spatřuje v předcházení hrozeb dřív, než se promění v konflikt. Pro vytvoření stabilního bezpečnostního prostředí EBS stanovuje určité priority, kterými jsou budování bezpečnosti v sousedství Evropské unie, obnova multilaterálního řádu a jeho posílení a spolupráce s regionálními organizacemi při řešení krizí a konfliktů. Jako nebezpečí, které

---

141 Bezpečnostní strategie České republiky z roku 2003, [cit. 10. března 2009]. Dostupné na <www.mzv.eu/servis/soubor.asp?id=6344>, s. 8 – 9. Evropská bezpečnostní strategie, [cit. 22. března 2009]. Dostupné na <<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=266&lang=CS>>, s. 7 – 8.

142 Bezpečnostní strategie České republiky z roku 2003, [cit. 9. března 2009]. Dostupné na <www.mzv.eu/servis/soubor.asp?id=6344>, s. 2 – 4.

může v budoucnu poškodit stabilní bezpečnostní prostředí, vidí EBS nevyřešené konflikty v Gruzii a Podněstří.¹⁴³

Všechny důležité hlavní hrozby uvedené v EBS, jako například terorismus, šíření zbraní hromadného ničení, regionální konflikty, selhání státu, organizovaná trestná činnost, počítačová bezpečnost, energetická bezpečnost a změny klimatu, najdeme v určitých modifikacích a na různých místech i v BS ČR, i když ve stručnějším podání. U většiny ze zmíněných hrozeb se následně zastavím a popíšu, jak se která bezpečnostní strategie oné hrozbě věnuje.

Shodné konstatování nalezneme jak v BS ČR, tak EBS o možnosti přímého vojenského útoku. Tento druh hrozby se v dnešní době považuje za mimořádně nepravděpodobný. Obě strategie poukazují na změnu mezinárodní situace po roce 1989, kdy skončilo období konfrontační politiky mezi Západem a Východem, a přímá vojenská agrese byla velmi pravděpodobná. Shodují se i na proměně bezpečnostního prostředí a jeho hrozeb, kdy ty jsou více nepředvídatelné a méně odhadnutelné.

Nejpalčivější bezpečnostní problém v EBS představuje šíření zbraní hromadného ničení a terorismus. Kombinace těchto dvou hrozeb představuje bezpečnostní hrozbu nejvyššího stupně pro všechny státy, na což EBS upozorňuje. V EBS se věnuje těmto dvou problémům dostatečně velký prostor, na rozdíl od BS ČR, kde boj proti terorismu a snižování šíření zbraní hromadného ničení se vyskytuje ve strategických cílech, kde jsou pouze vyjmenovány, a pak v kapitole Trendy bezpečnostního prostředí, kde každému ze dvou problémů připadá jeden odstavec, což není mnoho.

BS ČR deklaruje zbraně hromadného ničení jako obrovskou hrozbu a rizikové oblasti vidí na Blízkém a Středním Východě a v Jižní a Východní Asii. Problém spatřuje i v dostupnosti know how, technologiích a mobilitě vědců, hlavně z Ruska. Vláda ČR bude dle BS ČR kvůli hrozbě zbraní hromadného ničení vytvářet podmínky pro připojení k projektům či systémům, které budou schopny zajistit ochranu území ČR. Shodně s EBS prosazuje proces

---

143 Bezpečnostní strategie České republiky z roku 2003, [cit. 10. března 2009]. Dostupné na <www.mzv.eu/servis/soubor.asp?id=6344>, s. 5 – 7. Evropská bezpečnostní strategie, [cit. 22. března 2009]. Dostupné na <<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=266&lang=CS>>, s. 7 – 8.

odzbrojení, nešíření zbraní hromadného ničení a jejich nosičů a důslednou kontrolu obchodování s vojenským materiálem. Evropská unie uplatňuje politiku nešíření zbraní, prosazuje posílení MAAE a zpřísnění vývozních kontrol. V EBS se uvádí konkrétní státy, Irán a Severní Korea, které představují reálnou hrozbu, že použijí zbraně hromadného ničení.¹⁴⁴

Obě bezpečnostní strategie považují terorismus za velké bezpečnostní riziko. Teroristé již nepůsobí lokálně a izolovaně, ale globálně a koordinovaně. Jejich hlavním cílem jsou civilisté. V BS ČR nalezneme odkaz na Národní akční plán boje proti terorismu, kde hlavní cíl je snížení zranitelnosti ČR vůči teroristickému útoku proti jejímu území či zájmům v zahraničí. ČR také bude podporovat nová opatření v souvislosti s bojem proti terorismu. Obdobnou formulaci najdeme i v EBS, ta ale pojímá problém terorismu více komplexněji a ze širšího pohledu. Cíl terorismu vidí v podlomení otevřené a tolerantní evropské společnosti. Jeho příčiny vidí v modernizaci, v kulturní, společenské, politické krizi a v odcizení mladých lidí. Důležitou roli pro zvládnutí terorismu bude hrát mezikulturní dialog. EBS chápe Evropu jako cíl i základnu teroristů. Vyjmenovává důležitá opatření, která přijala Evropská unie po 11. září 2001, zmiňuje se o Strategii Evropské unie o boji proti terorismu a o jmenování evropského koordinátora pro boj proti terorismu.¹⁴⁵

Česká republika sousedí pouze s členskými zeměmi Evropské unie, a proto není vystavena nebezpečí nestability způsobené regionálními konflikty či selháním státu. Na druhé straně Evropská unie jako homogenní celek sousedí s různými zeměmi a již několikrát v minulosti vypukly konflikty v její bezprostřední blízkosti. To mělo následně vliv na zvýšenou vlnu migrace do členských států Evropské unie a dalším efektem bylo zvýšení kriminality a sociálního napětí v oněch státech. Proto se v EBS klade velmi silný důraz na vybudování linie stabilních sousedských států, s kterými chce Evropská unie do budoucna

---

144 Bezpečnostní strategie České republiky z roku 2003, [cit. 10. března 2009]. Dostupné na <www.mzv.eu/servis/soubor.asp?id=6344>, s. 4 – 8. Evropská bezpečnostní strategie, [cit. 22. března 2009]. Dostupné na <<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=266&lang=CS>>, s. 3 – 7.

145 Bezpečnostní strategie České republiky z roku 2003, [cit. 9. března 2009]. Dostupné na <www.mzv.eu/servis/soubor.asp?id=6344>, s. 4. Evropská bezpečnostní strategie, [cit. 22. března 2009]. Dostupné na <<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=266&lang=CS>>, s. 3, 6. Zpráva o provádění EBS, [cit. 29. března 2009]. Dostupné na <<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=266&lang=CS>>, s. 4.

spolupracovat a podporovat je v politických, ekonomických a dalších reformách. Tyto cíle si stanovuje Evropská politika sousedství prostřednictvím Východního partnerství a Středomořské unie. Uvedené podněty v BS ČR nenajdeme, protože Česká republika se geograficky nachází v bezkonfliktní zóně, ale nalezneme v BS ČR důraz na regionální spolupráci.¹⁴⁶

Problém regionálních konfliktů je v BS ČR zmíněn jen okrajově oproti EBS. BS ČR pouze poukazuje, že v případě regionálních konfliktů hrozí nebezpečí migračních vln a tyto oblasti mohou být živnou půdou pro terorismus a organizovaný zločin. EBS vyjmenovává regiony a státy zmítající se v regionálních konfliktech, dále konstatuje, k čemu vedou, jako například ke zvyšování extremismu, terorismu, selhávání státu, k nárůstu organizovaného zločinu, ničení sociálních a fyzických infrastruktur, k ohrožování menšin a základních lidských práv a svobod. V EBS nalezneme, jak regionálním konfliktům zabránit. Budování spolupráce a rozvoj sousedních zemí předurčuje jejich bezpečnost a předchází regionálním konfliktům, čímž je zaručena bezpečnost Evropské unie. Ta se již podílela na poskytnutí pomoci při řešení regionálního konfliktu na Balkáně. EBS varuje, že vzdálené regionální konflikty v době globalizace mohou být nebezpečné i pro Evropskou unii, nejen pro okolní země, kde regionální konflikt probíhá. Poukazuje na to v tvrzení o bezpečnostních zájmech Evropské unie, které spatřuje i mimo oblasti bezprostředně s ní sousedící.¹⁴⁷

Problému selhání státu se v BS ČR věnuje jen jedna věta, kde se uvádí, že je způsobeno špatnou správou věcí veřejných, tedy korupcí, nevykonnými soudy, slabými institucemi, atd. Obdobnou formulaci nalezneme i v EBS, ale tím zmínka o selhání státu v EBS nekončí. Vyjmenovávají se v ní postižené státy (Somálsko, Libérie, Afganistán). Ruku v ruce se selháním státu jde organizovaný zločin a terorismus. Podle EBS se jedná

---

146 Evropská bezpečnostní strategie, [cit. 22. března 2009]. Dostupné na <<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=266&lang=CS>>, s. 7 – 8. Zpráva o provádění EBS, [cit. 30. března 2009]. Dostupné na <<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=266&lang=CS>>, s. 10 – 11.

147 Bezpečnostní strategie České republiky z roku 2003, [cit. 10. března 2009]. Dostupné na <www.mzv.eu/servis/soubor.asp?id=6344>, s. 8. Evropská bezpečnostní strategie, [cit. 21. března 2009]. Dostupné na <<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=266&lang=CS>>, s. 4. Zpráva o provádění EBS, [cit. 30. března 2009]. Dostupné na <<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=266&lang=CS>>, s. 7.

o alarmující jev, který podryvá celosvětové politické uspořádání a zvyšuje regionální nestabilitu, která může přerůst až v regionální konflikty. Evropská unie pomohla státům postavit se zpět na vlastní nohy a obnovit jejich autoritu. Stalo se tak v případě Balkánských států či Demokratické republiky Kongo.¹⁴⁸

Strategickým zájmem v BS ČR je eliminace organizovaného zločinu. Organizovaný zločin se stává agresivnějším a důmyslnějším a hrozí jeho propojení s terorismem a teroristickými skupinami. Na tyto skutečnosti upozorňuje BS ČR a přidává návod, jak organizovaný zločin eliminovat. Hlavní cíl vidí ve vytváření účinné mezinárodní spolupráce. Důležité je také zaměření se na prorůstání organizovaného zločinu do státní správy. V neposlední řadě se musí přijmout legislativní akty, které sníží a ztíží výnosy z organizované trestné činnosti a umožní jejich následnou konfiskaci. Důležitou roli v boji proti organizovanému zločinu hrají bezpečnostní složky ČR. V obecnější a nekonkrétní rovině pojednává o organizovaném zločinu EBS. Chápe ho jako vnitřní hrozbu s vnějším rozměrem, pro kterou je Evropská unie primárním cílem. Upozorňuje na jeho spojitost s terorismem. Hlavní roli vidí obdobně jako BS ČR v mezinárodní spolupráci, ať formou policejní a justiční spolupráce či koordinací stíhání.¹⁴⁹

Ke vzniku hrozeb přispívá i nerovnováha mezi Severem a Jihem. Toto téma nalezneme pouze v BS ČR. Mezi další zájmy ČR uvedené v BS ČR patří snižování ekonomické a sociální nerovnováhy mezi Severem a Jihem. Zaostávání Jihu vede k nespokojenosti jeho obyvatelstva, k radikalizaci jeho nálad, může vést až k extremismu, terorismu a také k nelegální migraci do zemí Severu.¹⁵⁰

Problematiku migrace najdeme v EBS jen na jednom místě. Jedná se o problematiku regionálních konfliktů, kde je migrace uvedena jako jejich následek. BS ČR věnuje migraci,

---

148 Bezpečnostní strategie České republiky z roku 2003, [cit. 10. března 2009]. Dostupné na <www.mzv.eu/servis/soubor.asp?id=6344>, s. 8. Evropská bezpečnostní strategie, [cit. 22. března 2009]. Dostupné na <<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=266&lang=CS>>, s. 4, 6.

149 Bezpečnostní strategie České republiky z roku 2003, [cit. 9. – 10. března 2009]. Dostupné na <www.mzv.eu/servis/soubor.asp?id=6344>, s. 4, 8, 11 – 12. Evropská bezpečnostní strategie, [cit. 21. března 2009]. Dostupné na <<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=266&lang=CS>>, s. 4 – 5.

150 Bezpečnostní strategie České republiky z roku 2003, [cit. 10. března 2009]. Dostupné na <www.mzv.eu/servis/soubor.asp?id=6344>, s. 5, 8.

spíše nelegální, podstatně více prostoru než EBS. Mezi strategické zájmy počítá BS ČR zabránění nelegální migraci, a to prostřednictvím opatření jak na poli mezinárodní spolupráce, tak opatřeními vnitřními. Velmi důležitá je harmonizace norem ČR v oblasti migrační, vízové a azylové politiky s politikou Evropské unie.¹⁵¹

Podle EBS se v příštích letech vyostří spor o přírodní zdroje, v Subsaharské Africe pak zejména o vodu, a to důsledkem klimatických změn. Již nyní jsou voda a surovinové zdroje důsledkem stále většího napětí mezi státy, které může přerůst až v ozbrojené konflikty, na což EBS upozorňuje a zároveň doporučuje iniciativu pro transparentní těžební průmysl, která by tento problém minimalizovala. BS ČR se problematikou nazvanou soupeření o zdroje vůbec nezabývá.¹⁵²

EBS se více věnuje energetické bezpečnosti než ekonomické, o které pojednává jen v pár větách. O ekonomické bezpečnosti tvrdí, že je důležitá pro celosvětovou bezpečnost, a upozorňuje na selhání ekonomik, které většinou doprovází politické problémy a násilné konflikty. BS ČR považuje ekonomickou bezpečnost za strategický zájem. Jako cíle k zajištění ekonomické bezpečnosti zmiňuje posílení globální stability, diverzifikaci zdrojů, výrobků a služeb, ochranu strategické infrastruktury, zamezování monopolizace, důsledné finanční kontroly a boj proti hospodářské kriminalitě. Minimalizace závislosti ekonomiky ČR na dodávkách z hospodářsky či politicky nestabilních oblastí se jeví dle BS ČR jako velmi důležitý úkol pro zajištění ekonomické bezpečnosti.

S ekonomickou bezpečností velmi úzce souvisí energetická bezpečnost. Ta je zmíněna v EBS mnohem širěji než v BS ČR, kde nalezneme mnoho totožných formulací s EBS a to zejména, že díky diverzifikaci zdrojů strategických surovin, diverzifikaci přepravných tras strategických surovin a snížením energetické závislosti dosáhneme energetické bezpečnosti jak ČR, tak Evropské unie. EBS poukazuje na problém energetické závislosti Evropské unie,

---

151 Bezpečnostní strategie České republiky z roku 2003, [cit. 9. – 10. března 2009]. Dostupné na <www.mzv.eu/servis/soubor.asp?id=6344>, s. 4, 12. Evropská bezpečnostní strategie, [cit. 21. března 2009]. Dostupné na <<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=266&lang=CS>>, s. 4.

152 Evropská bezpečnostní strategie, [cit. 21. března 2009]. Dostupné na <<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=266&lang=CS>>, s. 4. Zpráva o provádění EBS, [cit. 30. března 2009]. Dostupné na <<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=266&lang=CS>>, s. 8.

kteřá nyní dováží pŕes 50 procent spotŕeby ropy a zemnĕho plynu, a v roce 2030 stoupne toto ěíslo na 70 procent. Cestu pro dosaŕení energetickĕ bezpečnosti vidĕí EBS v energetickĕ politice Evropskĕ unie, kombinujĕcí vnitřnĕ a vnĕjšĕ rozmĕr, v jednotnĕm trhu s energiemi, v rozvoji krizovĕch mechanismŕů pŕi řešenĕ doĕasnĕch pŕerušenĕ dodávek, v podpoŕe energie z obnovitelnĕch zdrojŕů a nĕzkouhlĕkovĕ technologiĕ. Dŕležitá se stává takĕ podpora zemĕ vyvážejĕcích ropu a zemnĕ plyn pŕostřednictvĕm Vĕchodnĕho partnerstvĕ a Středomořskĕ spolupŕáce. Dále EBS upozorňuje na velkou dŕležitost dobrĕch vztahŕů v řámcĕ Evropskĕ unie a Ruskĕ federace.¹⁵³

Dŕležitost role OSN se objevuje v obou bezpečnostnĕch strategiĕch. BS ĆR spatŕuje problĕm v zaostalosti OSN, kteřá podle nĕ není pŕipravena na dnešnĕ vĕzvy, a mŕže tak ztratit svŕj vĕznam a respekt, a proto je nutná jeĕ reforma. Apel na jednání v souladu s Chartou OSN a zapojenĕ do akcĕ s mandátem OSN najdeme jak v BS ĆR, tak i v EBS. V nĕ navíc nalezneme obecná tvrzenĕ, ŕe OSN je vrcholem mezinárodnĕho systĕmu a RB OSN nese primární odpovĕdnost za zachování mĕru a celosvĕtovĕ bezpečnosti. Posĕlenĕ spolupŕáce s OSN, vybavit ji lepšĕmi pŕostředky pro plnĕnĕ jeĕich cĕlŕů, pŕebĕrat a navazovat na jeĕĕ mise, to vše jsou cĕle Evropskĕ unie uvedené v EBS, kde mimo jinĕ nalezneme i vyjmenovaná mĕsta dosavadnĕ spolupŕáce mezi OSN a Evropskou uniĕ.¹⁵⁴

Role dalšĕch mezinárodnĕch institucĕ je pro bezpečnost na lokální ěi globální úrovni velmi dŕležitá. BS ĆR zmiňuje jen Organizaci pro bezpečnostnĕ spolupŕáci v Evropĕ (OBSE). V EBS najdeme šĕřšĕ zábĕr mezinárodnĕch institucĕ a závazek Evropskĕ unie na rozvoj tĕchto institucĕ, rozšĕřování jeĕich ělenskĕ základny, zachování jeĕich vysokĕ úrovnĕ a vytváŕenĕ novĕch. Jde hlavnĕ o Svĕtovou obchodnĕ organizaci (WTO - World Trade Organization), Svĕtovou banku (SB) a Mezinárodnĕ mĕnovĕ fond (MMF). Dŕležitou roli hrajĕ i dalšĕ instituce

---

153 Bezpečnostnĕ strategie Ćeskĕ republiky z roku 2003, [cit. 9. – 10. března 2009]. Dostupnĕ na <www.mzv.eu/servis/soubor.asp?id=6344>, s. 4, 14 – 15. Evropská bezpečnostnĕ strategie, [cit. 21. března 2009]. Dostupnĕ na <<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=266&lang=CS>>, s. 3. Zpráva o provádĕnĕ EBS, [cit. 29. března 2009]. Dostupnĕ na <<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=266&lang=CS>>, s. 5.

154 Bezpečnostnĕ strategie Ćeskĕ republiky z roku 2003, [cit. 9. března 2009]. Dostupnĕ na <www.mzv.eu/servis/soubor.asp?id=6344>, s. 5. Evropská bezpečnostnĕ strategie, [cit. 22. března 2009]. Dostupnĕ na <<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=266&lang=CS>>, s. 9.

regionálního charakteru jako OBSE, Rada Evropy, ASEAN, Mercosur a Africká unie. Podle EBS všechny tyto zmíněné instituce přispívají k lepšímu celosvětovému pořádku. Evropská unie si klade za cíl těsnější spolupráci s regionálními organizacemi typu Africké unie, ASEANu a Mercosuru, kdy jim Evropská unie nabízí své vlastní zkušenosti s integrací.¹⁵⁵

Důležitou mezinárodní organizací je NATO, kterému se věnují obě bezpečnostní strategie. EBS chápe NATO jako vyjádření transatlantického partnerství, což představuje základní kámen mezinárodního bezpečnostního systému. Stěžejní pro stabilní a bezpečnou Evropu je dle EBS spolupráce Evropské unie s NATO. Ta již probíhá v oblasti Balkánu či v Afganistánu. V BS ČR se mnoho formulací, které se týkají NATO, opakuje ve stejné podobě ve třech jejích různých částech. Jedná se o princip koordinace bezpečnostní a obranné politiky s NATO, charakteristika NATO jako základní bezpečnostní organizace, vybudování Sil rychlého nasazení a iniciativy k rozvoji obraných kapacit. BS ČR poukazuje, že základním pilířem obrany ČR je členství v NATO. ČR se také účastní operací schválených NATO a počítá s bezpečnostními zárukami od NATO. Jako strategické zájmy se v BS ČR uvádí pevná transatlantická vazba v rámci NATO a budování strategického partnerství mezi NATO a Evropskou unií.¹⁵⁶

Jen EBS se zabývá problematikou pirátství jako znovu objevené bezpečnostní hrozby. Dále také klade velký důraz na spolupráci se sousedními zeměmi prostřednictvím Evropské politiky sousedství (EPS). Této problematice je v EBS věnována jediná celá kapitola. EBS klade velký důraz na multilateralismus a mezinárodní organizace a mezinárodní vztahy (konflikty, nebezpečné státy). BS ČR byla zpracována před vstupem ČR do Evropské unie, a proto je v ní kladen důraz na bezpečnostní politiku Evropské unie. V BS ČR se objevuje kapitola Bezpečnostní systém státu, kterou v EBS nenajdeme. V ní se nerozpracovávají struktury bezpečnostních orgánů a podobně. BS ČR má lokální dosah svých cílů a stanovisek,

---

155 Evropská bezpečnostní strategie, [cit. 22. března 2009]. Dostupné na <<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=266&lang=CS>>, s. 9 – 10. Zpráva o provádění EBS, [cit. 30. března 2009]. Dostupné na <<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=266&lang=CS>>, s. 11 – 12.
156 Bezpečnostní strategie České republiky z roku 2003, [cit. 9. – 10. března 2009]. Dostupné na <www.mzv.eu/servis/soubor.asp?id=6344>, s. 3 – 6, 9 – 11. Evropská bezpečnostní strategie, [cit. 22. března 2009]. Dostupné na <<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=266&lang=CS>>, s. 9 – 10.

což s pohledem na subjekt, který dal pokyn k sestavení BS ČR je velmi logické. V určitých bodech se tedy obě strategie střetávají a mají k sobě velmi blízko, v jiných se rozcházejí a některé body nemají vůbec společné.

Z výše uvedené analýzy jsou patrné určité shody a rozdíly, které se nalézají ve zmíněných bezpečnostních dokumentech. Struktura dokumentů je rozdílná. BS ČR je sestavena a rozdělena do tématických kapitol a podkapitol. EBS tvoří jen tři velké okruhy, které obsahují řadu témat. Ohledně bezpečnostních hrozeb a rizik nalezneme v bezpečnostní strategii ať evropské, či české mnoho průsečíků a shodných formulací. Rozdíly v tomto okruhu spočívají jen v detailech a náhledech, kdy EBS pohlíží na všechny hrozby více globálně než BS ČR. To se s ohledem na autory dokumentu jeví jako zcela logické. EBS klade velký důraz na posilování bezpečnosti ve svém sousedství prostřednictvím Evropské politiky sousedství vyjádřené Východním partnerstvím a Středomořskou spoluprací, dále skrze posilování spolupráce s mezinárodními organizacemi a vytváření globálního bezpečnostního prostředí. V BS ČR nalezneme poukaz na důležitost regionální spolupráce, ale tím je míněno posílení přeshraniční spolupráce se sousedními zeměmi. Co se týče mezinárodních organizací, v BS ČR jim není věnováno tolik prostoru jako v EBS. Celkově lze konstatovat, že EBS a BS ČR jsou stvořeny na podobných základech, ale jejich vývoj proběhl v odlišných bezpečnostních prostředích a to se podepsalo na některých odlišnostech výsledných dokumentů.

VII ZÁVĚR

Ve své práci jsem se rozhodl zpracovat hlavní bezpečnostní dokument Evropské unie a České republiky. Poskytl jsem náhled na problematiku národních zájmů, která je pro zasazení bezpečnostní politiky velmi důležitá, jak z pohledu České republiky, tak z pohledu Evropské unie, i když ta nepředstavuje jen jeden národ, ale je společenstvím 27 národních států. Aby se čtenář orientoval v problematice bezpečnostní politiky, bylo nutné přiblížit bezpečnostní politiku České republiky a následně Evropské unie.

V první kapitole jsem zařadil do kontextu práce důležité pojmy, které se následně opakují v dalších částech práce. Bezpečnost, ať již politická, vojenská či ekonomická, patří mezi národní zájmy, a proto bylo důležité aspoň ve stručnosti o nich pojednat v první kapitole diplomové práce a zaměřit se na české národní zájmy a jejich dělení na životní, strategické a další zájmy.

Druhá kapitola se již věnovala základnímu vymezení bezpečnostní politiky ČR a přinesla zamyšlení nad pojmem bezpečnost a poukázala na další politiku bezpečnosti v jiných oblastech, v ekonomice, životním prostředí atd. Také zasadila bezpečnostní politiku do bezpečnostního prostředí, což je důležité z hlediska možností prosazování jejích zájmů na mezinárodním poli. Dále bylo pojednáno o bezpečnostní politice ČR, jejím zakotvení v důležitých dokumentech, a vyjmenování hrozeb a rizik, který ji mohou v dnešní době ohrozit.

Třetí kapitola analyzovala Bezpečnostní strategie vydané Českou republikou z let 1999 až 2008. Jednalo se o tři Bezpečnostní strategie ČR vydané ve dvouletých intervalech, tedy v letech 1999, 2001 a 2003. Kapitola začala zasazením Bezpečnostní strategie mezi další bezpečnostní dokumenty ČR a obecnou charakteristikou Bezpečnostní strategie. Pak již následovala analýza vybraných částí Bezpečnostních strategií, nejprve jejich struktury, následně bezpečnostních hrozeb a rizik, životních zájmů, strategických zájmů, dalších zájmů a charakteristikou bezpečnostního prostředí. Důležitými prvky, které byly obsaženy ve zmíněných dokumentech, jsou zahraniční politika, obranná politika a politika vnitřní bezpečnosti, o kterých bylo ve stručnosti také pojednáno.

Kapitola Bezpečnostní politika EU přinesla historický exkurs do vývoje spolupráce v oblasti bezpečnostní politiky EU, dále se pozastavila nad zakotvením SZBP a EBOP v důležitých dokumentech EU a její poslední část se věnovala prioritám bezpečnostní politiky EU pro 21. století. V této části byl hlavní pramen spatřován v Evropské bezpečnostní strategii přijaté v roce 2003 a v navazujícím dokumentu Zprávě o provádění Evropské bezpečnostní strategie z roku 2008. Hlavním cílem poslední kapitoly byla komparace dvou bezpečnostních dokumentů, Evropské bezpečnostní strategie a Bezpečnostní strategie ČR. Došlo zde k posouzení obou dokumentů, srovnání stejných či podobných částí a upozornění na určité pasáže, které jeden dokument má a druhý ne, a bylo by vhodné kdyby je měl.

V diplomové práci jsem ověřoval dvě hypotézy, a to 1. Bezpečnostní politika ČR se neustále upřesňuje s novými bezpečnostními riziky (H1) a 2. Koncept bezpečnostní politiky Evropské unie a České republiky je stejný, vzhledem k tomu, že ČR je členem této organizace (H2).

H1 jsem ověřil srovnáním jednotlivých bezpečnostních koncepcí ČR a prokázal jsem, že v průběhu zkoumaného období dochází k pravidelnému upřesňování bezpečnostní koncepce České republiky. Hlavní důvody, proč dochází ke zmíněnému upřesňování, jsem pojednal v kapitole Analýza Bezpečnostních strategií.

H2 byla ověřena jen částečně. Ukazuje se, že mezi bezpečnostní koncepcí Evropské unie a České republiky existují některé nepatrné rozdíly, které souvisí s tím, že poslední Bezpečnostní strategie ČR byla formulována ještě před vstupem do Evropské unie. Podrobně se ověřováním této hypotézy zabývá kapitola Komparace Bezpečnostní strategie ČR a Evropské bezpečnostní strategie.

Shoda panuje v náhledu na důležitost bezpečností politiky a na její komplexní pojetí. Celkově jsou práce shodné v mnoha oblastech bezpečnostních rizik a hrozeb, konkrétně nebezpečí vojenské agrese, terorismus, zbraně hromadného ničení a boj proti organizovanému zločinu. Rizika regionálních konfliktů a selhání státu nalezneme jen v Evropské bezpečnostní strategii a to z důvodu geografického postavení České republiky, která je obklopena členskými státy Evropské unie. Proto těmto výše zmíněným problémům, které nesahají k jejím hranicím

věnuje, na rozdíl od Evropské bezpečnostní strategie, jen minimální prostor. Naopak více detailně se zase Bezpečnostní strategie ČR zabývá problémy nerovnováhy mezi Severem a Jihem a nelegální migrací. O těchto dvou problémech najdeme v Evropské bezpečnostní strategii jen pár holých vět, což je jí na škodu. Rozdílnost obou bezpečnostních dokumentů je v oblasti energetické a ekonomické bezpečnosti. Evropská bezpečnostní strategie klade mnohem větší důraz na energetickou bezpečnost a její zajištění, kdežto Bezpečnostní strategie ČR klade větší důraz na ekonomickou bezpečnost a energetickou bezpečnost chápe jako její součást. Obě strategie se shodují na důležitosti rolí mezinárodních společností. Bezpečnostní strategie ČR zmiňuje hlavně OSN, NATO a OBSE. Evropské bezpečnostní strategie pojednává také o OSN, NATO, OBSE, ale dále i o WTO, MMF, SB a regionálních organizacích, které se strukturou a charakterem spolupráce podobají Evropské unie v její určité etapě vývoje. Bezpečnostní strategie ČR se zabývá okrajově regionální politikou. Opak nalezneme u Evropské bezpečnostní strategie, která jí věnuje jednu celou kapitolou a spatřuje v ní velmi důležitý prvek pro vytvoření trvalé bezpečnosti na světě prostřednictvím mnohostranných partnerství, prováděných skrz Evropskou politiku sousedství.

VIII RESUMÉ : The Security Strategy of the Czech Republic and the Comparison with the European Security Policy

The security policy is very important for successful life on the earth. Many people now do not take care about security policy because they take them as implicitly, but opposite is true. When you open newspaper or switch on the Tv you will read or see that in every relation is some news which is very close to the security policy. On the other hand the media do not inform about the important documents and other steps which are made by Czech government or European Union in security policy. I enlarge about the security strategies document which are the fundamental of my work and I implant them to the context of my diploma work through the security policy. The main objective is how much is the conformity of the Czech security strategy and the European Union security strategy identically releases by the year 2003.

My diploma work is divided into five chapters. First chapter is called National interest and describe the meaning of the basic conception and present allocation of the national interest. The end of this chapter is about czech national interest.

Main theme of second chapter is the Security policy of the Czech republic. It includes explaining of the concepts such as security, security policy and security neighbourhood. There is written the basic scheme of security politics and than the work give the accent of the main topic of this chapter which is Czech security policy.

The base of the third chapter is near by the summary of the second chapter, because it analysis the main security documents of the Czech republic. Its name is Analysis of the Security strategies of the Czech republic. On the beginning of this chapter is description what is the security strategy and how is important for the state. Than follow comparison of structure, security threats and risk, life interest, strategic interest, other interest and security neighbourhood. This chapter include for better transparency many of figures.

The next chapter devote to the european security policy and is called Security policy of the European Union. This chapter approach the historical evolution of the cooperation of security policy by the European union, continue with the description of the Common Foreign

and Security Policy and European Security and Defense Policy. At the end of this part of diploma work is view on the priorities of the security policy for the 21st century and short cut of the military and non military mission and also how change the security policy in the Lisabon's treaty.

The last chapter name is Compare Security strategy of the Czech republic 2003 and European security strategy 2003 (2008). After short introduction I start with comparing the main facts which you can find in both strategies and also I attention to the parts of the strategies which include only one of the strategies. I compare security treats and risks such as terrorism, mass destruction weapons, illegal migrations, organized crime and etc. Also I attend to relationship Czech republic and European union with Nort Atlantic Treaty Organization, United Nations and cooperation with regional organization. At the end of this chapter you find the result of compare this two security strategies.

The diploma work has got two supplements. Firts is the document of the Security strategy of the Czech republic 2003 and the second is European security strategy release by the European union in year 2003.

This work enlarge about two way of security policy into security documents which are made one by nation state and second by the international oragnisation in the same year and compare their summary. In some fact they are same, in the other they are not and some facts we can find only in one of the documents. I think that is important to inform about security policy and present security documents more for the public and this diploma work try to do it.

IX SEZNAM ZKRATEK

ASEAN - Association of South East Asian Nations, Sdružení národů jihovýchodní Asie.

BSČR - Bezpečnostní strategie České republiky.

ČR - Česká republika.

EBS - Evropská bezpečnostní strategie.

EBOP - Evropská bezpečnostní a obranná politika.

EHS - Evropské hospodářské společenství.

EOS - Evropské obranné společenství.

EPS - Evropská politická spolupráce.

EPS - Evropská politika sousedství.

ESUO - Evropské společenství uhlí a oceli.

EU - Evropská unie.

Euratom – Evropské společenství pro atomovou energii.

JEA - Jednotný evropský akt.

LZPS - Listina základních práv a svobod.

MAAE - Mezinárodní agentura pro atomovou energii.

Mercosur – Mercado Común del Sur, Sdružení volného obchodu.

MMF - Mezinárodní měnový fond.

NATO - North Atlantic Treaty Organisation, Organizace Severoatlantické smlouvy.

OBSE - Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě.

OSN - Organizace spojených národů.

SB - Světová banka.

SZBP - Společná zahraniční a bezpečnostní politika.

ÚZB - Ústavní zákon o bezpečnosti.

WTO – World trade organisation, Světová obchodní organizace.

X PRAMENY A LITERATURA

1. seznam pramenů

1. *Bezpečnostní strategie ČR 1999*, Praha : Agentura vojenských informací a služeb, 1999.
2. *Bezpečnostní strategie ČR 2001*, Praha : Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, Ústav mezinárodních vztahů, 2001.
3. *Bezpečnostní strategie ČR 2003*, Dostupné na <www.mzv.eu/servis/soubor.asp?id=6344>.
4. *Evropská bezpečnostní strategie*, Dostupné na <<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=266&lang=CS>>.
5. *Zpráva o provádění Evropské bezpečnostní strategie*, Dostupné na <<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=266&lang=CS>>.
6. *Ústava České republiky a Listina základních práv a svobod*, Úplné změny, 1998, č. 152, Ostrava : nakladatelství Sagit.
7. *Ústavní zákon o bezpečnosti č. 110/1998 Sb.*, Úplné změny, 1998, č. 152, Ostrava : nakladatelství Sagit.
8. *Maastrichtská smlouva*, Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 1992.
9. *Amsterodamská smlouva*, Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 1999.
10. *Smlouva z Nice*, Dostupné na <<http://www.euroskop/gallery/2/765-nice.pdf>>.

2. seznam literatury

1. ADAMOVIČ, Karolína, KRŽKOVSKÝ, Ladislav. *Politologický slovník*. Praha : C. H. Beck, 2001.
2. BALABÁN, Miloš, a kol. *Kapitoly o bezpečnosti*. Praha : Karolinum, 2007.
3. BALABÁN, Miloš. *Bezpečnostní budoucnost České republiky – otázky, výzvy, problémy*. Praha : Ministerstvo obrany ČR – Agentura vojenských informací a služeb, 2005.

4. BRADNOVÁ, Hana, a kol. *Encyklopedický slovník*. Praha : Odeon : Encyklopedický dům, 1993.
5. BROKL, Lubomír, a kol. *Reprezentace zájmů v politickém systému České republiky*. Praha : Sociologické nakladatelství, 1997,
6. CAMERON, Fraser. *The Foreign and Security Policy of the European Union*. Sheffield : Sheffield Academic Press Ltd., 1999.
7. CÍSAŘ, Ondřej (ed), FIALA, Petr (ed). *Obhajoba zájmu a transnacionální vztahy*. Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2004.
8. ČERVENKA Ladislav. Česká otázka : zodpovězená?. *Mezinárodní politika*, roč. 22, č. 5, 1998.
9. DANČÁK, Břetislav (ed). *Evropská unie a vývoj koncepce evropské bezpečnosti*. Brno : Masarykova univerzita, 2001.
10. DANČÁK, Břetislav (ed), FIALA, Petr (ed). *Národnostní politika v postkomunistických zemích*. Brno : Masarykova univerzita, 2000.
11. DANICS, Štefan. *Bezpečnostní politika*. Praha : Vydavatelství PA ČR, 2007.
12. DUBSKÝ, Zdeněk. *Bezpečnostní a politická dimenze integračního procesu : společná zahraniční a bezpečnostní politika EU*. Praha : Oeconomica, 2006.
13. EICHLER, Jan, *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha : Ministerstvo obrany České republiky – AVIS, 2006.
14. EICHLER, Jan, a kol. *Možnosti a perspektivy bezpečnosti České republiky*. Praha : Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 1998.
15. FIALA, Petr, PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003.
16. FRANK, Libor. Bezpečnostní politika. In ZEMAN, Petr (ed). *Česká bezpečnostní terminologie*. Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav : Vojenská akademie, Ústav strategických studií, 2002.

17. FRANK, Libor. Bezpečnostní prostředí. In ZEMAN, Petr (ed). *Česká bezpečnostní terminologie*. Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav : Vojenská akademie, Ústav strategických studií, 2002.
18. GERBET, Pierre. *Budování Evropy*. Praha : Nakladatelství Karolinum, 2004.
19. HAD, Miloslav. České národní zájmy. *Mezinárodní politika*, roč. 17, č. 3, 1993.
20. HAD, Miloslav, PIKNA, Bohumil. *Druhý a třetí pilíř Evropské unie*. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 2001.
21. HEUSGEN, Christoph. Společná zahraniční a bezpečnostní politika Evropské unie. *Střední Evropa : revue pro středoevropskou kulturu a politiku*, roč. 19, č. 116, 2003.
22. HOFFMAN, Ivan. O národním zájmu [online]. Literarky, Dostupné na <<http://www.literarky.cz/index.php/www.oneworld.net?p=archiv&text=545>>.
23. HUBÁLEK, Zbyněk. *Bezpečnostní hrozby a bezpečnostní vztahy*. Brno : Univerzita obrany, 2008.
24. JANDERKA, Richard. Bezpečnostní strategie státu. In ZEMAN, Petr (ed). *Česká bezpečnostní terminologie*. Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav : Vojenská akademie, Ústav strategických studií, 2002.
25. JANOŠEC, Josef, a kol. *Bezpečnost a obrana České republiky 2015 – 2025*. Praha : Ministerstvo obrany České republiky – AVIS, 2005.
26. KARLAS, Jan. Mezinárodní organizace a přenos moci : pravidla dělby moci v bezpečnostních organizacích. *Mezinárodní vztahy : československá revue pro mezinárodní politiku a ekonomiku*, roč. 41, č. 2, 2006.
27. KHOL, Radek, a kol. *Reforma OSN a zájmy České republiky*. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 1998.
28. KHOL, Radek. Enviromentální bezpečnost. In ZEMAN, Petr (ed). *Česká bezpečnostní terminologie*. Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav : Vojenská akademie, Ústav strategických studií, 2002.
29. KREJČÍ, Oskar. *Český národní zájem a geopolitika*. Praha : Universe, 1993.
30. KREJČÍ, Oskar. *Geopolitika středoevropského prostoru*. Praha : Ekopress, 2000.

31. KREJČÍ, Oskar. *Mezinárodní politika*. Praha : Victoria Publishing, 1997.
32. KRÍŽ, Zdeněk. *Armáda, společnost a politika v České republice*. Brno : Vojenská akademie, 2004.
33. KRÍŽ, Zdeněk. Národní zájem. In ZEMAN, Petr (ed). *Česká bezpečnostní terminologie*. Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav : Vojenská akademie, Ústav strategických studií, 2002.
34. KRÍŽ, Zdeněk. Zájem. In ZEMAN, Petr (ed). *Česká bezpečnostní terminologie*. Brno : Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav : Vojenská akademie, Ústav strategických studií, 2002.
35. KUČEROVÁ, Stanislava, a kol. *Česká a slovenská otázka v Evropské unii : naše zájmy a základy naší hodnotové orientace po společném vstupu ČR a SR do EU (2004)*. Brno : Konvoj, 2004.
36. MERLINGEN, Michael, OSTRAUSKAITÉ, Rasa. *European Union Peacebuilding and Policing*. London : Routledge, 2006.
37. LUŇÁK, Petr. *Západ : Spojené státy a Západní Evropa ve studené válce*. Praha : Libri, 1997.
38. MOHELNÍK, Jiří, ŠELONG, Drahomír. Stav a perspektivy zajištění energetické bezpečnosti ČR. In STEJSKAL, Libor (ed). *Bezpečné Česko v bezpečné Evropě*. Praha : Úřad vlády České republiky, 2007.
39. ORT, Alexandr, a kol. *Bezpečnost Evropy a Česká republika*. Praha : Professional Publishing, 2005.
40. OUTLÁ, Veronika, a kol. *Právo Evropské unie*. Plzeň : vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006.
41. Politika : České národní zájmy, ODS a Lisabonská smlouva, Dostupné na <http://neviditelnypes.lidovky.cz/politika-ceske-narodni-zajmy-ods-a-lisabonska-smlouva-pfn-/p_poltika.asp?c=A080611_103618_p_politika_wag>.
42. POTOČNÝ, Miroslav. Evropská bezpečnostní a obranná politika (EBOP). *Právník*, roč. 139, č. 9, 2000.

43. POTŮČEK, Martin. *Strategické tahy pro Českou republiku*. Praha : Agentura VPK, 2004.
44. RAŠEK, Antonín, a kol. *Polistopadový vývoj armády a bezpečnostní politiky České republiky ve vztahu k Evropské unii*. Praha : Agentura VPK, 2004.
45. RICHARDSON, Jeremy (ed). *European Union : power and policy – making*. London : Routledge, 2001.
46. ROBINSON, Tim. National Interest. In ROSENAU, James (ed). *International Politics and Foreign Policy*. London : Free Press and Collier – Macmilland Ltd., 1969, s. 184 – 185.
47. ROPER, John. Defending a common defence policy and common defense. In MARTIN, Laurence, ROPER, John (ed). *Towards a Common Defence Policy*. Paris : Institute for Security Studies of Western European Union, 1995.
48. SMITH, Karen, Elizabeth. *European Union Foreign Policy in a Changing World*. Cambridge : Polity Press, 2003.
49. Stát [online]. Webhumanita, Dostupné na <<http://www.webhumanita.cz/?a=lex&rid=65>>
50. STEJSKAL, Libor (ed). *Bezpečné Česko v bezpečné Evropě*. Praha : Úřad vlády České republiky, 2007.
51. VALENTA, Jiří, a kol. *Máme národní zájmy?* Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 1992.
52. WAISOVÁ, Šárka. *Bezpečnost – vývoj a proměny konceptu*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005.
53. WAISOVÁ, Šárka, a kol. *Bezpečnost a strategie : východiska, stav a perspektivy*. Dobrá Voda u Pelhřimova : Aleš Čeněk, 2003.
54. WITZOVÁ, Ivana. *Důsledky vstupu České republiky do Evropské unie*. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 2000.
55. ZÁVĚŠICKÝ, Jan. *Ambice a schopnosti Evropské unie Analýza vojenských operací*

na podporu míru. *Mezinárodní vztahy : československá revue pro mezinárodní politiku a ekonomiku*, roč. 42, č. 2, 2007.

56. ZÁVĚŠICKÝ, Jan (ed). *Evropská unie a její bezpečnost : vybrané problémy evropské bezpečnosti*. Brno : Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2006.

3. seznam časopisů

1. Historie a vojenství : sborník Vojenského historického ústavu, Praha, 2004.
2. Mezinárodní politika, Praha, 1992 – 2008.
3. Mezinárodní vztahy : československá revue pro mezinárodní politiku a ekonomiku, Praha, 1999 – 2007.
4. Politologický časopis, Brno, 2005.
5. Politologická revue : diskuse – zprávy – recenze, Praha, 2002.
6. Právník, Praha, 2000 – 2008.
7. Revue Politika : politika – společnost – kultura, Brno, 2004 – 2007.
8. Střední Evropa : revue pro středoevropskou kulturu a politiku, Praha, 2001 – 2003.

4. internetové prameny

1. www.consilium.europa.eu
2. www.euroskop.cz
3. www.literarky.cz
4. www.mzv.cz
5. www.neviditelnypes.lidovky.cz
6. www.webhumanita.cz

XI PŘÍLOHY

XI.1 Příloha č. 1 : Bezpečnostní strategie ČR 2003

Úvod

1. Bezpečnostní strategie České republiky (ČR) je základním dokumentem bezpečnostní politiky ČR. Na tento dokument navazují dílčí strategie a koncepce – ke klíčovým patří např. Vojenská strategie ČR či Koncepce zahraniční politiky ČR v příslušných částech.

2. Bezpečnostní strategie ČR (Bezpečnostní strategie) je vládní dokument zpracovaný ve spolupráci s Kanceláří prezidenta republiky a Parlamentem ČR na principu nadstranickosti. Na tvorbě dokumentu se rovněž podílela bezpečnostní komunita ČR zahrnující zástupce státní i nestátní sféry.

3. Základní rámec pro formulaci a realizaci Bezpečnostní strategie ČR je dán Ústavou ČR, ústavním zákonem č. 110/1998 Sb. o bezpečnosti ČR v platném znění a dalšími navazujícími zákony. Jeho nedílnou součástí jsou také spojenecké a další mezinárodní závazky vycházející z členství ČR v Organizaci Severoatlantické smlouvy (NATO), Evropské unii (EU), Organizaci spojených národů (OSN) a Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE).

4. Bezpečnostní strategie ČR definuje v pěti kapitolách základní hodnoty, zájmy, postoje a ambice ČR při zajišťování své bezpečnosti:

V kapitole „Východiska bezpečnostní politiky ČR“ jsou zformulovány principy, na nichž je bezpečnostní politika ČR založena.

V kapitole „Bezpečnostní zájmy ČR“ jsou definovány životní, strategické a další významné zájmy ČR.

V kapitole „Bezpečnostní prostředí“ jsou identifikovány trendy, hrozby a z nich plynoucí rizika, jež formují prostředí, v němž ČR ochraňuje a prosazuje své zájmy.

Ve stěžejní kapitole „Strategie prosazování bezpečnostních zájmů ČR“ jsou vymezeny přístupy k ochraně zájmů ČR v oblastech zahraniční, obranné a hospodářské politiky a v oblasti politiky vnitřní bezpečnosti a veřejné informovanosti.

V kapitole „Bezpečnostní systém ČR“ jsou definovány prvky bezpečnostního systému ČR, jejich struktura, a vymezeny povinnosti, kompetence a odpovědnosti jednotlivých součástí systému.

Východiska bezpečnostní politiky ČR

5. Bezpečnostní strategie ČR chápe pojem bezpečnost jako žádoucí stav, kdy jsou na nejnižší míru snížena rizika pro ČR plynoucí z hrozeb vůči: obyvatelstvu, svrchovanosti a územní celistvosti, demokratickému zřízení a principům právního státu, vnitřnímu pořádku, majetku, životnímu prostředí, plnění mezinárodních bezpečnostních závazků a dalším definovaným zájmům.

6. Bezpečnostní politika je souhrn opatření a kroků za účelem prevence a eliminace hrozeb a z nich vyplývajících rizik s cílem zajistit vnitřní a vnější bezpečnost, obranu a ochranu občanů a státu. Bezpečnostní politika se provádí pomocí zahraniční, obranné a hospodářské politiky a politiky v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejné informovanosti, které jsou rovnocenné, soudržné a navzájem provázané. Při zajišťování bezpečnosti je důležité aktivní a preventivní působení v celém spektru bezpečnostní politiky. Především jde o prohlubování mezinárodní spolupráce a účast ČR ve spojeneckých svazcích, zapojování občanského sektoru do dílčích aktivit při zajišťování bezpečnosti, ale nutně také o vytváření podmínek pro uvědomělé konání občanů ČR. Teroristické útoky a protiteroristické úsilí potvrzují, že vnitřní a vnější bezpečnost je v dnešním otevřeném a vzájemně provázaném světě nutné zajišťovat na základě komplexního přístupu.

7. Výkonnost českého hospodářství a míra mezinárodní spolupráce významně spoluurčují možnosti ČR při zajišťování její bezpečnosti. Zajištění bezpečnosti občanů, demokratického zřízení a principů právního státu a principů tržního hospodářství v ČR jsou klíčovými předpoklady pro efektivní rozvoj hospodářství. Neméně důležitými faktory pro rozvoj

hospodářství ČR (dlouhodobého a vyváženého růstu HDP) jsou ekonomická bezpečnost a globální ekonomická stabilita.

8. Úkolem vlády ČR (vláda) a orgánů samosprávy na krajské a obecní úrovni v příslušném rozsahu je zajišťovat bezpečnost občanů, suverenitu země, demokratické zřízení a principy právního státu. Bezpečnost ČR je založena na principu zajištění bezpečnosti jednotlivce, ochrany jeho života, zdraví a majetku, a státních institucí včetně jejich funkčnosti. Ačkoli je za zajišťování bezpečnosti primárně odpovědná vláda, pro snižování rizik realizace hrozeb je žádoucí aktivní spolupráce občanů ČR a orgánů veřejné správy. Vláda proto hodlá i nadále vytvářet podmínky pro aktivní spoluúčast občanů při zajišťování bezpečnosti státu. V tomto smyslu budou zákonodárná, výkonná a soudní moc a instituce územní samosprávy podrobněji a systematičtěji informovat občany ČR o bezpečnostní situaci v zemi.

9. Bezpečnostní politika ČR vychází z principu nedělitelnosti bezpečnosti. Bezpečnost ČR nelze oddělovat od bezpečnosti v euroatlantické oblasti, resp. od globální bezpečnostní situace. Trvalým zájmem ČR je proto udržení efektivní role OSN a posilování jednoty v euroatlantickém bezpečnostním prostoru. ČR nemůže být lhostejná k osudu ostatních národů, zemí a regionů, a proto je připravena se podle svých možností společně s mezinárodním společenstvím podílet na řešení bezpečnostních problémů a zmírňování jejich následků.

10. ČR dává přednost aktivnímu předcházení ozbrojeným konfliktům a preventivní diplomacii. V případě vypuknutí krize či ozbrojeného konfliktu usiluje o řešení diplomatickými prostředky. Pokud selžou mírové prostředky, může ČR – v souladu s ústavním pořádkem, zákony, zásadami Charty OSN a v rámci spojeneckých závazků a solidarity – použít sílu k ochraně svých životních a v případě nutnosti i vybraných strategických zájmů.

11. ČR se zavázala posílit své individuální schopnosti v kontextu úsilí členů NATO zvýšit své obranné schopnosti. K tomu postupně vybuduje plně profesionální, moderně vyzbrojenou, vysoce mobilní a flexibilní armádu, schopnou účastnit se širokého spektra aliančních a případně jiných mezinárodních operací i mimo území ČR. Tento přístup je založen na

nezpochybnitelné hodnotě kolektivní obrany a kooperativní bezpečnosti v rámci mezinárodních organizací a mnohostranných uskupení. Pilířem kolektivní obrany je pro ČR NATO. Na základě členství v NATO se ČR těší bezpečnostním zárukám, jež jsou ukotveny v Severoatlantické smlouvě. ČR se zároveň aktivně zapojuje do Společné zahraniční a bezpečnostní politiky (SZBP) EU a v jejím rámci do Evropské bezpečnostní a obranné politiky (ESDP).

12.ČR vychází z předpokladu, že v dohledné budoucnosti lze vyloučit možnost rozsáhlého přímého vojenského útoku proti jejímu území i území jejích spojenců. Zároveň dochází k prohlubování integračních a demokratizačních procesů v euroatlantickém prostoru. Na straně druhé se však na globální úrovni, především mimo euroatlantický prostor, v posledních dvou letech zhoršilo bezpečnostní prostředí. Vzrostlo riziko realizace hrozeb asymetrického charakteru – zvláště v podobě teroristických útoků.

Bezpečnostní zájmy ČR

13.ČR rozlišuje své bezpečnostní zájmy (dále jen zájmy) podle stupně důležitosti. V Bezpečnostní strategii jsou zájmy rozděleny do tří kategorií: životní, strategické a další významné.

14.Životní zájmy. Životním zájmem je zajištění existence ČR, její suverenity, územní celistvosti a politické nezávislosti; dále pak je životním zájmem obrana demokracie a právního státu a ochrana základních lidských práv a svobod obyvatel. Ochrana životních zájmů státu a jeho občanů je základní povinností vlády ČR. Pro jejich zajištění a obranu je ČR připravena využít všech možných přístupů a použít všechny dostupné prostředky.

15.Strategické zájmy. Naplňování strategických zájmů slouží k ochraně životních zájmů. Zároveň slouží k zajištění společenského rozvoje a prosperity ČR. K jejich prosazování jsou voleny přístupy a prostředky přiměřené situaci.

Strategické zájmy ČR jsou zejména:

- bezpečnost a stabilita – především v euroatlantickém prostoru;
- zachování globální stabilizační role a zvýšení efektivity OSN;
- pevná transatlantická vazba v rámci NATO a budování strategického partnerství mezi NATO a EU;
- komplementární rozvíjení obranných schopností NATO a EU;
- rozvíjení role OBSE v oblasti prevence ozbrojených konfliktů, stabilizace a demokratizace;
- potírání mezinárodního terorismu;
- snižování rizika šíření zbraní hromadného ničení (ZHN) a jejich nosičů;
- eliminace organizovaného zločinu a nelegální migrace;
- snížení rizika napadení území ČR zbraněmi hromadného ničení – pomocí raket či jiných prostředků;
- podpora regionální spolupráce;
- zajištění ekonomické bezpečnosti ČR prostřednictvím posilování globální ekonomické stability, diverzifikací zdrojů strategických surovin, výrobků, služeb, zdrojů a forem kapitálových toků a ochrany strategických infrastruktur;
- posilování konkurenceschopnosti domácího obranného průmyslu a zajištění adekvátní úrovně strategických rezerv;
- podpora šíření svobody a demokracie a principů právního státu.

16.Další významné zájmy. Účelem naplňování dalších významných zájmů je přispět k zajištění životních a strategických zájmů, zvyšování kvality života občanů ČR a efektivity veřejné správy.

Mezi další významné zájmy zejména patří:

- snižování ekonomické a sociální nerovnováhy mezi Severem a Jihem;
- ochrana životního prostředí a prosazování principů trvale udržitelného rozvoje;
- snižování kriminality a zejména eliminování korupce, nelegálních obchodů a daňových úniků;

- potlačování extremismu včetně eliminace jeho příčin a vytváření podmínek pro multikulturní, tolerantní a občanskou společnost;
- zvyšování efektivity a profesionality státních institucí a soudnictví, a v této souvislosti posilování spolupráce státní správy a samosprávy a občanů ČR;
- podpora vědecko-technického rozvoje s důrazem na nové technologie s vysokou přidanou hodnotou inovace;
- rozvíjení technických a technologických schopností při ochraně a přenosu utajovaných informací;
- prevence a příprava na nepředvídatelné živelní, ekologické či průmyslové havárie a katastrofy;
- prevence a příprava na nepředvídatelný vznik a šíření nakažlivých smrtelných chorob.

Bezpečnostní prostředí

1. Role států a mezinárodních organizací a postavení ČR

17. Hlavními aktéry mezinárodní politiky zůstávají státy. Jejich postavení se však dynamicky vyvíjí. Mění se vlivem globalizačních a integračních procesů, v důsledku posilování postavení nevládních aktérů a občanů; dochází k omezování suverenity států ve prospěch ochrany práv a svobod občanů. Výsledky těchto procesů ale bývají zneužívány, přičemž právě některé nestátní subjekty - především teroristické organizace, extremistické skupiny a organizovaný zločin - podporované některými státy v současnosti znamenají primární hrozbu pro státy i občany.

18. Bezpečnostní otázky jsou v mezinárodním měřítku řešeny skutečně efektivně, pokud se se zvoleným způsobem jejich řešení ztotožní co největší počet států. Klíčové jsou proto mezinárodní organizace vytvořené za účelem udržování a prosazování stability a míru ve světě. V případě neschopnosti jednat však hrozí ztráta jejich relevance a nebezpečí, že státy budou hledat alternativní řešení. Takové nebezpečí hrozí i OSN, která není na dnešní výzvy

plně připravena. Je nutná její reforma, stejně jako další rozvoj mezinárodního práva, který musí reflektovat globální hrozbu terorismu a šíření ZHN a jejich nosičů.

19. Geopolitické postavení ČR se v důsledku demokratizačních a integračních procesů v euroatlantickém prostoru významně změnilo. ČR je členem NATO a zapojila se do činnosti EU. S rozšiřováním NATO a EU se ČR stává jejich vnitrozemím, obklopují ji pouze členské země těchto organizací, což významně posiluje její bezpečnost.

20. NATO zůstává základní bezpečnostní organizací v euroatlantickém prostoru. Je ztělesněním transatlantické vazby, která je pro bezpečnost a stabilitu v euroatlantickém prostoru nenahraditelná, a je posilována rozvojem strategických vztahů NATO a EU. Strategická koncepce NATO z roku 1999 (Strategická koncepce NATO) i rozhodnutí přijatá na Pražském summitu v listopadu 2002 (Pražský summit) potvrzují platnost původního poslání NATO - kolektivní obrany. Zároveň však znamenají milníky při adaptaci NATO na nové výzvy - terorismus a šíření ZHN - a budování schopností pro širší spektrum aliančních misí. NATO rozhodlo o vybudování Sil rychlého nasazení a zároveň přijalo iniciativu k rozvoji obranných kapacit (Pražský závazek ke schopnostem). Jednou z účinných forem naplnění této iniciativy je specializace na určité obranné schopnosti, která je založena na společném sdílení odpovědnosti, nákladů a bezpečnostních rizik. Jednotlivé členské země se prioritně zaměřují na rozvoj a výstavbu určitých sil a schopností přesahujících jejich vlastní potřebu s tím, že případně nedostačující schopnosti je třeba vyvažovat v rámci společných aliančních projektů nebo na bilaterálním či multilaterálním základě. Vzhledem k současnému bezpečnostnímu prostředí se NATO hodlá angažovat v jakémkoli regionu, z něhož vycházejí hrozby pro bezpečnost jeho členů. Jednou z forem jeho angažmá bude i podpora jiných organizací či států.

21. EU pokračuje v budování své bezpečnostní a obranné politiky. Její prioritou je prevence krizí a ozbrojených konfliktů. EU zároveň rozvíjí schopnost samostatně zasahovat v celé šíři petersberských misí s důrazem na schopnosti k vynucení míru a bezpečnosti. EU si dala za cíl vybudovat do roku 2003 vojenské kapacity pro zvládání krizí a konfliktů v rozsahu 60 tisíc

osob. V květnu 2003 vyhlásila již svou plnou operační schopnost, přičemž odstraňuje přetrvávající nedostatky ve specifických oblastech. Zároveň se rozhodla vybudovat nevojenské kapacity. Ty jsou již od ledna 2003 využívány v rámci policejní mise v Bosně a Hercegovině. Vojenské kapacity jsou nasazeny od dubna 2003 v mírové misi v Bývalé jugoslávské republice Makedonii. V oblasti ESDP, respektive SZBP, je možné zahájit posílenou spolupráci mezi těmi členskými zeměmi, které o ni projeví zájem, a to za splnění definovaných podmínek. Ambicí EU je předcházet a zvládat krize a ozbrojené konflikty bez geografického omezení. EU za tímto účelem přistoupila k vypracování své bezpečnostní strategie.

22. Ke stabilitě v euroatlantickém prostoru významně přispívají vztahy NATO a EU s partnerskými zeměmi za účelem budování kooperativního systému bezpečnosti. NATO prohloubilo své vztahy s Ruskou federací (RF) na Římském summitu v květnu 2002 a s Ukrajinou na Pražském summitu v rámci rozvíjení zvláštních vztahů. NATO dále na Pražském summitu posílilo své vztahy s partnerskými zeměmi v rámci Rady euroatlantického partnerství (EAPC) s cílem rozšířit bezpečnostní spolupráci, a rozvíjí své vztahy se zeměmi Středomořského dialogu (Alžírsko, Egypt, Izrael, Jordánsko, Maroko, Mauretánie, Tunisko). Jedním z ústředních bodů posílené spolupráce je boj proti terorismu. V roce 2002 ustavila EU s RF konzultační mechanismus pro zvládání krizí. EU také rozvíjí koncepci „širší Evropy“, jež bude definovat rámcový přístup EU i v bezpečnostní oblasti k jejím novým sousedům a RF po jejím rozšíření.

23. OBSE vytváří nezastupitelné fórum pro dialog o bezpečnostních otázkách v euroatlantickém prostoru a pro posilování demokracie a svobody. OBSE hraje důležitou roli při předcházení krizím a ozbrojeným konfliktům a v postkonfliktní obnově, čímž přispívá k prohlubování stability a posilování kooperativního přístupu k řešení bezpečnostních otázek.

24. Vývoj bezpečnostního prostředí na jedné straně potvrdil význam mezinárodních smluv v oblasti odzbrojení, kontroly zbrojení a nešíření ZHN a nutnost jejich důsledného naplnění, na straně druhé však ukázal jejich nedostatky. Mezi hlavní nedostatky patří omezená účinnost ve světle vědecko-technického rozvoje a nedostatečné mechanismy ověřování a vynutitelnosti

jejich dodržování. Z toho plyne potřeba posílení mezinárodních kontrolních režimů zaměřených na nešíření ZHN a jejich nosičů. Tyto režimy doplňují a posilují systém mezinárodních odzbrojovacích smluv OSN. V souvislosti s bojem proti terorismu dochází ke zpřísnění kontrolních vývozních režimů a k rozšiřování sledovaných položek dvojího použití využívaných k výrobě ZHN.

25.Pro ČR má nezpochybnitelný význam zlepšování podmínek pro ekonomickou spolupráci a obchod. Ačkoli ve Světové obchodní organizaci (WTO) a dalších fórech stále v různé intenzitě probíhají jednání o snižování bariér pro ekonomickou spolupráci a volný obchod, existují i nadále překážky pro export českého zboží.

2. Trendy v bezpečnostním prostředí

26.V Bezpečnostní strategii jsou v souvislosti s charakterizací bezpečnostního prostředí používány dva základní pojmy: hrozba a riziko.

Pojmem hrozba se v Bezpečnostní strategii rozumí jakýkoli fenomén, který má potenciální schopnost poškodit zájmy ČR. Hrozba může být přírodním, tedy na lidské činnosti přímo nezávislým jevem, nebo může být způsobena aktérem nadaným vůlí a úmyslem - jedincem, skupinou, organizací, státem. Bezpečnostní strategie zohledňuje hrozby plynoucí z úmyslného jednání, které může poškodit zájmy a hodnoty ČR.

Pojmem riziko se v Bezpečnostní strategii rozumí možnost, že s určitou pravděpodobností vznikne událost, kterou považujeme z bezpečnostního hlediska za nežádoucí. Riziko je vždy odvoditelné a odvozené z konkrétní hrozby. Míru rizika, tedy pravděpodobnost škodlivých následků vyplývajících z hrozby a ze zranitelnosti zájmu, je možno posoudit na základě tzv. analýzy rizik, která vychází i z posouzení naší připravenosti hrozbám čelit.

27.Z hodnocení hrozeb vyplývá, že ve střednědobém výhledu není pravděpodobný masivní vojenský útok proti ČR. V důsledku souběžného a vzájemně se podporujícího působení řady negativních trendů se však v posledním období bezpečnostní situace na globální úrovni zhoršila, což má následky i pro bezpečnost v euroatlantickém prostoru. Trendy ústí v jen

obtížně předvídatelné hrozby. Jejich vznik a rychlé šíření usnadňuje globalizace. Původci jsou stále častěji nestátní aktéři (tradiční a nové teroristické organizace, radikální náboženská, sektářská a extremistická hnutí a skupiny), kteří vytvářejí účelová spojení mezi sebou či s totalitními, diktátorskými a ideologicky nesnášenlivými režimy. Cíleně ohrožují náš způsob života a demokratický systém chránící základní lidská práva a svobody.

28. Obtížné předvídaní hrozeb a možnost jejich rychlého šíření vyžadují kvalitnější a účinnější analýzy a prostředky a systémy včasného varování. Státní i nestátní aktéři se snaží tyto systémy včetně elektronických, komunikačních a informačních sítí ovládnout, poškozovat či eliminovat. Existuje vysoké riziko útoků tohoto druhu. Rozsáhlé úniky strategicky důležitých informací či zásahy do informačních systémů státních institucí nebo podniků a společností, které zajišťují základní funkce společnosti a státu, mohou ohrozit nejen strategické, ale i životní zájmy ČR.

29. Teroristické útoky na počátku 21. století ukazují, že teroristé již nepůsobí lokálně a izolovaně, nýbrž globálně a koordinovaně. Terorismus ve spojení s extremistickými ideologiemi v kombinaci se šířením ZHN vytváří pro nás a pro naše spojence hrozbu strategického významu. Teroristé používají asymetrickou strategii: vyhýbají se přímému střetu, útočí na území jimi definovaných protivníků, přičemž si za objekt svého útoku vybírají převážně civilní cíle. Snaží se používat prostředky s účinky hromadné destrukce, usilují o získání ZHN. Riziko teroristických útoků v ČR se zvýšilo.

30. Šíření ZHN je jednou z největších globálních hrozeb současnosti. Je prokázána zvýšená snaha agresivních států a nestátních aktérů získat ZHN. Z hlediska šíření ZHN jsou nejrizikovějšími oblastmi Blízký a Střední východ a jižní a východní Asie. Šíření ZHN je podporováno rostoucí dostupností know-how, technologií, materiálů dvojího užití a mobilitou vědců – a to zejména z oblasti bývalého Sovětského svazu. Pro ČR vyvstala nutnost hledat způsoby, jak zajistit svou bezpečnost pro případ ohrožení ZHN či konvenčními zbraněmi za využití jejich různých nosičů.

31. Na periferii euroatlantického prostoru existují méně stabilní regiony a státy. V případě, že nestabilita přeroste v krizi nebo ozbrojený konflikt, který je často doprovázen masovým porušováním základních lidských práv a svobod, vzniká hrozba rozsáhlých migračních vln. Zároveň se tyto oblasti nestability zpravidla stávají živnou půdou a útočištěm pro teroristy, extremisty a organizované zločince včetně mezinárodních pašeráků a obchodníků se zbraněmi a nebezpečnými materiály.

32. Organizovaný zločin se stává agresivnějším, využívá stále důmyslnějších metod. Zaměřuje se na výrobu a distribuci drog, nelegální migraci, obchod s lidmi, krádeže duševního vlastnictví, počítačové pirátství, krádeže aut, prostituci a nelegální obchody včetně obchodu se zbraněmi. Lze očekávat snahu pronikat do dalších oblastí. V poslední době dochází k propojování organizovaného zločinu s teroristickými skupinami do účelových aliancí. Organizované skupiny zločinců se uchylují k finanční kriminalitě za účelem získávání prostředků pro svou činnost a soukromých zisků formou daňových úniků, bankovních podvodů a legalizace finančních prostředků z trestné činnosti. Riziko aktivit organizovaného zločinu v ČR nadále trvá.

33. Korupce je trvalý fenomén ve všech zemích světa. Významným špičkou je organizovaný zločin. Živnou půdou jsou morálně zdevastované a chudé společnosti, neefektivní a málo transparentní vládní a politické instituce, slabá vláda zákona, slabé a špatně připravené orgány činné v trestním řízení a nevykonné soudy. Riziko korupce je v ČR stále nepřijatelně vysoké a může nabýt takového rozsahu, kdy bude významně poškozovat zájmy ČR.

34. Ke vzniku hrozeb přispívá prohlubující se nerovnováha mezi Severem a Jihem. Ekonomické a sociální zaostávání Jihu vede k nespokojenosti jeho obyvatelstva. To vytváří živnou půdou pro radikalizaci, extremismus a terorismus. Nespokojenost se životními podmínkami vede k migraci, mnohdy ilegální, do zemí Severu. Užívání nešetrných technologií v méně rozvinutých oblastech významně přispívá ke zhoršování životního

prostředí. Dochází i ke zostřování soupeření o neobnovitelné či těžko dostupné zdroje – např. vodu, což představuje další bezpečnostní hrozbu.

35.Vlivem lidské činnosti dochází ke globálním klimatickým změnám. Důsledky těchto změn v životním prostředí se projevují i v ČR a mohou vytvářet hrozby v podobě rozsáhlých živelních pohrom. Je také nutné nadále věnovat pozornost možným rizikům ekologických havárií.

36.V důsledku globalizace se zvyšuje možnost rychlého šíření nakažlivých smrtelných chorob. Pokud by taková choroba nabyla charakteru pandemie, mohla by hrozba dosáhnout až strategického charakteru.

37.Navzdory preventivním a ochranným opatřením v podobě legislativy, zásad, kontroly a přísných standardů rizikových provozů nelze do budoucna úplně vyloučit hrozbu průmyslových havárií. Riziko jejich vzniku stoupá především v souvislosti s živelními katastrofami.

Strategie prosazování bezpečnostních zájmů ČR

1. Zahraniční politika

38.Zahraniční politikou prosazuje ČR své zájmy navenek, přičemž usiluje o upevňování svého postavení v mezinárodním společenství. Vzhledem k povaze bezpečnostního prostředí prosazuje ČR své zájmy aktivním působením v bilaterálních a multilaterálních vztazích.

39.Jako členská země NATO vychází ČR při formulaci své bezpečnostní a obranné politiky ze Strategické koncepce NATO a ze závěrů Pražského summitu. ČR bude přispívat k rozvoji aliančních sil a prostředků a k adaptaci NATO na nové bezpečnostní prostředí a výzvy. Jako země začleňující se do SZBP ČR zároveň podporuje budování schopností v rámci ESDP s možností vedení operací na podporu míru a bezpečnosti i na základě využití schopností NATO. ČR podporuje, aby o vedení případné operace na podporu míru, bezpečnosti

a stability bylo rozhodnuto na základě mechanismu konzultací dohodnutého mezi NATO a EU.

40.ČR usiluje o upevňování transatlantické vazby a v této souvislosti podporuje komplementární rozvoj schopností NATO a EU. Zároveň klade důraz na posilování strategického partnerství NATO a EU jako páteře bezpečnostní architektury v euroatlantickém prostoru. ČR odmítá - společně se svými spojenci a partnery - nacionalizaci bezpečnostní politiky a v rámci transatlantické solidarity usiluje o společné vnímání bezpečnostních hrozeb.

41.ČR upřednostňuje multilaterální způsoby řešení mezinárodních otázek a bezpečnostních problémů. Klade důraz na předcházení ozbrojeným konfliktům a řešení bezpečnostních problémů diplomatickými, politickými a dalšími nenásilnými prostředky. Mezi důležité nástroje ČR v této souvislosti řadí rozvojovou a humanitární pomoc. ČR bude proto usilovat o její zvýšení s ohledem na své možnosti.

42.Pokud selže prevence a úsilí o mírové řešení situací ohrožujících nebo porušujících mezinárodní mír a bezpečnost, zejména v souvislosti s hrozbou teroristických útoků a šíření zbraní hromadného ničení, ČR se připojí k donucovacím prostředkům včetně použití síly v souladu s aliančními či unijními závazky a v souladu s principy Charty OSN. Kromě toho ČR přispěje podle svých možností civilními i vojenskými prostředky také do mírových operací, které sice nevyplývají ze smluvních závazků či přímého ohrožení, ale jsou v souladu se zájmy ČR. ČR je připravena podílet se i na případných donucovacích akcích mezinárodního společenství, podniknutých s cílem zabránit masivnímu porušování lidských práv a zejména genocidě. Takovéto donucovací akce by měly mít co nejširší mezinárodní podporu, včetně mandátu Rady bezpečnosti OSN.

43.Vzhledem k pokračujícímu šíření ZHN spolu s raketovými technologiemi a vzhledem k tomu, že některé země odmítají respektovat relevantní mezinárodní závazky, bude vláda vytvářet podmínky pro připojení se k projektům či systémům, které budou schopny zajistit ochranu území ČR.

44.ČR nadále klade důraz na rozvoj susedských vztahů, regionálních uskupení, mezinárodních organizací, stejně jako ekonomické spolupráce ve střední Evropě. ČR hodlá regionální spoluprací podporovat rozvoj SZBP.

45.Pro ČR je důležité prohlubování vztahů NATO a EU s partnerskými zeměmi, jelikož se tak posiluje kooperativní řešení bezpečnostních otázek. Za velmi významné ČR považuje rozvíjení vztahů s RF, Ukrajinou, zeměmi v jihovýchodní Evropě, na Kavkaze a ve střední Asii, jakož i se zeměmi na Blízkém východě a v severní Africe.

46.ČR bude nadále podporovat programy a aktivity zaměřené na šíření a prohlubování demokracie a vlády zákona. Bude usilovat o posilování institucí, jež šíří tyto hodnoty a bude-li to prospěšné, bude za tímto účelem podporovat vytváření nových institucí.

47.ČR se bude nadále zasazovat o prohlubování a zefektivňování procesů a mechanismů odzbrojení, kontroly zbrojení, nešíření ZHN a jejich nosičů. Bude důrazně podporovat přijetí nových opatření v souvislosti s bojem proti terorismu.

48.ČR přispívá ke stabilitě a účinnosti kontroly zbrojení, nešíření ZHN a jejich nosičů důslednou licenční politikou v oblasti obchodování s vojenským materiálem, radioaktivním materiálem, zbožím a technologiemi dvojího užití a zbraněmi, střelivem a výbušninami nevojenského charakteru v souladu s přijatými závazky.

49.ČR usiluje o prohlubování mezinárodní ekonomické spolupráce, odstraňování obchodních překážek, otevírání a propojování trhů. V zájmu energetické bezpečnosti diverzifikuje zdroje strategických surovin. Při prosazování lepších podmínek pro mezinárodní ekonomickou spolupráci bude vláda usilovat o multilaterální přístupy v rámci Světové obchodní organizace, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, Mezinárodního měnového fondu a Světové banky, a vedle toho nadále využívat i bilaterálních dohod.

50.ČR usiluje o prohlubování účinnosti norem mezinárodního práva v mezinárodních vztazích. V této souvislosti se i nadále bude aktivně účastnit diskusí a procesů zabývajících se vývojem mezinárodního práva, který musí reflektovat novou strategickou hrozbu terorismu a vývoj v oblasti ochrany lidských práv a svobod před zlovůli totalitních, diktátorských

a nesnášenlivých režimů. ČR hodlá nadále prosazovat posilování role mezinárodních soudních orgánů.

2. Obranná politika

51.Obranná politika představuje jeden ze základních nástrojů prosazování bezpečnostních zájmů ČR. Jejím hlavním cílem je zajišťování svrchovanosti, územní celistvosti, principů demokracie a právního státu, ochrany života obyvatel a jejich majetku před vnějším ohrožením. ČR k tomu v souladu se zahraniční politikou formuluje základní zásady pro výstavbu, přípravu a použití příslušných prvků bezpečnostního systému ČR (bezpečnostní systém).

52.Obranná politika je založena na komplexním charakteru zajišťování obrany, spočívajícím v nedělitelnosti jejích vnějších, vnitřních, vojenských i nevojenských aspektů, a v preventivním i operačním působení jednotlivých prvků bezpečnostního systému.

53.Základním pilířem obrany ČR je členství v NATO a posilování transatlantické vazby. ČR jako členský stát NATO formuluje svou obrannou politiku v souladu se Strategickou koncepcí NATO. Přijímá tím závazek podílet se na zajištění bezpečnosti ostatních členských zemí a přispívat ke stabilitě v euroatlantickém prostoru sdílením úkolů obrany v době míru i krizí, participovat na programech partnerství a spolupráce, účastnit se operací na podporu míru a záchranných a humanitárních operací, včetně pomoci kapacitami ozbrojených sil v postkonfliktní obnově.

54.Hlavním nástrojem realizace obranné politiky jsou ozbrojené síly ČR (ozbrojené síly), jejichž stěžejní částí je Armáda ČR. Ozbrojené síly jsou trvale připraveny bránit území ČR. Část sil je zároveň vyčleněna a připravována k účasti na aliančních operacích podle článku 5 Washingtonské smlouvy. Pro případ výrazného zhoršení stávající bezpečnostní situace mají ozbrojené síly v rámci bezpečnostního systému trvale připraveny plány opatření a pohotovostních projektů k potřebnému zvýšení jejich schopností.

55.ČR přispívá ke zvyšování schopností aliančních sil a účastní se formování jaderné politiky NATO v souladu s principy jaderných konzultací a jaderného plánování. Součástí příspěvku ke zvyšování schopností aliančních sil jsou závazky přijaté v rámci Pražského summitu k přípravě jednotek do Sil rychlého nasazení NATO a k plnění specifických opatření specializace. Ozbrojené síly ČR se budou specializovat zejména ve výstavbě jednotek a schopností v oblasti ochrany před ZHN, kde budou v rámci NATO plnit vedoucí roli. ČR chápe specializaci jako efektivní řešení nedostatku obranných zdrojů a současně jako příležitost k rozvoji oborů, v nichž má zájem o dosažení a udržení špičkové úrovně. Specializace ozbrojených sil ČR rovněž posílí jejich schopnost plnit plánované úkoly obrany na území ČR, vyplývající z příslušných zákonů.

56.ČR podporuje tvorbu vojenských schopností EU a jednotný postup NATO a EU v otázkách obranného plánování a řešení bezpečnostních otázek. Obranná politika rovněž vytváří podmínky pro bilaterální a multilaterální spolupráci při řešení otázek obrany, zejména s členskými zeměmi NATO. V rámci příspěvku k mezinárodní bezpečnosti a stabilitě se budou ozbrojené síly rovněž účastnit mírových a humanitárních operací v rámci EU a OSN a případně účelově vytvořených koalic.

57.Ozbrojené síly se v rámci boje proti terorismu zaměří na zvyšování specifických schopností a účinnosti vojenského zpravodajství. V souladu s právním řádem ČR budou rovněž připravovány k poskytování účinné pomoci Policii ČR a ostatním prvkům bezpečnostního systému při nevojenském ohrožení. Nedílnou součástí zajišťování obrany ČR je příprava občanů, jejíž rozsah bude součástí plánů zajišťování obrany, zpracovávaných jednotlivými orgány bezpečnostního systému.

58.Ozbrojené síly jsou trvale zapojeny do aliančního systému protivzdušné obrany (NATINEADS) a připraveny k případnému přijetí aliančních posil na území ČR. Armáda ČR dále vyčleňuje a připravuje část sil pro operace NATO a EU, reagující na krizové situace (prosazení, podpora, respektive udržení míru mimo článek 5 Washingtonské smlouvy). Limity pro sestavení kontingentu stanovuje Vojenská strategie ČR. Složení, velikost a doba

působení kontingentu budou uzpůsobeny podle aktuálních operačních požadavků a ekonomických možností státu.

59.Probíhající reforma ozbrojených sil je zaměřena na dosažení potřebných schopností plnit stanovené obranné a bezpečnostní úkoly a závazky. Nedílnou součástí reformy je přechod na plnou profesionalizaci ozbrojených sil.

60.Povinnosti orgánů státní správy, územní samosprávy a dalších prvků bezpečnostního systému při zajišťování obrany jsou stanoveny v právním řádu ČR, v němž je rovněž zakotvena zásada demokratické kontroly a civilního řízení ozbrojených sil.

61.Součástí civilní a demokratické kontroly ozbrojených sil je pravidelné a transparentní hodnocení jejich připravenosti a efektivnosti vynaložených obranných výdajů. Hodnocení bude vláda předkládat k informaci Parlamentu ČR.

3. Politika v oblasti vnitřní bezpečnosti

62.Hlavním cílem politiky v oblasti vnitřní bezpečnosti je formulovat a realizovat zásady směřující k ochraně demokratických základů státu, zajištění vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku v ČR. Prostřednictvím zákonem pověřených institucí vláda nepřetržitě analyzuje situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území ČR, identifikuje hrozby, posuzuje rizika a iniciuje návrhy na jejich účinnou eliminaci a usiluje o prosazování strategií a efektivních opatření nelegislativní i legislativní povahy.

63.Na zajištění vnitřní bezpečnosti aktivně participují všechny prvky bezpečnostního systému. Vláda klade velký důraz na profesionalitu a vysoké kvality příslušných bezpečnostních složek a orgánů činných v trestním řízení. Velmi důležitou roli sehrává odpovědnost a podpora občanů.

64.ČR aktivně bojuje proti všem formám terorismu. V reakci na události 11. září 2001 v USA byl vypracován Národní akční plán boje proti terorismu, jehož cílem je maximální snížení zranitelnosti ČR vůči teroristickým útokům namířeným proti jejímu území nebo jejím

zájmům v zahraničí a vůči celému spektru teroristických činů. ČR je připravena přijímat v boji proti terorismu systémová preventivní opatření.

65. Důležitým úkolem bezpečnostních složek země je boj proti všem formám organizovaného zločinu. ČR se zaměřuje na vytváření legislativních a organizačních podmínek, které ztíží a pokud možno eliminují možnost legalizace výnosů z tohoto druhu trestné činnosti a umožní jejich následnou konfiskaci.

66. ČR usiluje o výrazné omezení všech forem nelegální migrace a s ní spojených nelegálních aktivit, a to jak opatřeními na poli mezinárodní spolupráce, tak opatřeními vnitřními. ČR důsledně harmonizuje a uplatňuje migrační, vízovou a azylovou politiku EU. Prioritou zůstává plná implementace Schengenských dohod.

67. Mezi priority ČR v oblasti vnitřní bezpečnosti patří potlačování distribuce, prodeje a zneužívání omamných a psychotropních látek jako jedné z hlavních aktivit mezinárodního organizovaného zločinu. ČR tak hodlá činit vyváženými preventivními a represivními aktivitami a účinnou mezinárodní spoluprací.

68. Vláda se též intenzivně zaměřuje na boj proti korupci a závažné hospodářské kriminalitě, které jsou jedním z nástrojů pronikání organizovaného zločinu do veřejné správy a jež ohrožují hospodářskou soutěž a základní principy demokratického zřízení. Za jeden z prioritních úkolů ČR považuje vytvoření legislativních předpokladů pro předcházení korupci ve veřejné správě a formulování protikorupčního programu zaměřeného na vyhodnocení korupčních rizik spojených s činnostmi volených zástupců státu. Úspěšná realizace protikorupčních opatření je nemyslitelná bez podpory občanů.

69. ČR usiluje o důsledné odhalování a postihování projevů xenofobie, rasismu a politického extremismu. S použitím preventivních i represivních opatření usiluje o maximální redukci viditelných i latentních forem extremismu. Významnou úlohu připisuje preventivním opatřením na ochranu příslušníků národnostních a etnických menšin s cílem podporovat bezkonfliktní a tolerantní multikulturní soužití. Významným příspěvkem

k prevenci xenofobních postojů veřejnosti jsou vzdělávací aktivity v oblasti lidských práv a multikulturní výchovy a systémový přístup státních orgánů k integraci cizinců.

70.ČR potlačuje ilegální či nežádoucí obchody se zbraněmi, vojenským materiálem a materiály dvojího užití. Věnuje zvýšenou pozornost opatřením proti šíření ZHN a transferům technologií a služeb, které mohou být využity při jejich vývoji, výrobě, skladování a dalších souvisejících činnostech.

71.ČR přijímá a zdokonaluje opatření na ochranu a sdílení utajovaných informací. V technicky a finančně náročných oblastech bezpečnosti komunikačních a informačních systémů hodlá i nadále usilovat o ochranu důležitých informačních systémů a kritické infrastruktury a o důsledné potírání informační kriminality. Velký důraz je aktuálně kladen na velmi citlivé oblasti ochrany duševního vlastnictví a personální bezpečnosti.

72.Vláda bude i nadále nepřetržitě monitorovat a analyzovat situaci v oblasti veřejného pořádku, identifikovat rizikové faktory a iniciovat návrhy řešení nejen v oblasti represe, ale také v oblasti prevence kriminality. Klíčový význam v oblasti veřejného pořádku má především posilování bezpečí občanů, mj. snižováním kriminality a nehodovosti v silničním provozu a jejich negativních dopadů na občany.

73.Vláda bude i nadále prosazovat prevenci a vytváření kapacit k ochraně veřejného zdraví. Tato opatření mají zabránit vzniku a šíření a omezit výskyt nakažlivých, zejména smrtelných onemocnění.

74.Jednotlivé složky integrovaného záchranného systému a další složky podílející se na zajištění vnitřní bezpečnosti státu a ochrany obyvatelstva musejí být schopny profesionálně reagovat a v součinnosti s dalšími subjekty účinně zasáhnout v případě mimořádné události či krizové situace způsobené teroristickými útoky, živelními a ekologickými pohromami, průmyslovými haváriemi, nehodami a dalším nebezpečím, které ohrožuje životy, zdraví, majetek, životní prostředí, vnitřní bezpečnost či veřejný pořádek v ČR.

75.ČR neustále rozvíjí koncepci krizového řízení a metodiku krizového plánování. Zajišťuje odborné zázemí pro plánování, přípravu, koordinaci a sjednocení postupů orgánů státní správy

a samosprávy, právnických a podnikajících fyzických osob při jejich přípravě na krizové situace. Krizové situace, při nichž významně vzrůstá riziko narušení vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku, stále častěji vyžadují koordinovanou mezinárodní spolupráci. ČR je v souladu se svými mezinárodními závazky a v duchu mezinárodní solidarity odhodlána účinně asistovat při řešení krizových situací mimo území státu.

76.ČR bude i nadále přijímat opatření, jejichž záměrem je zvyšovat kvalitu činnosti a výsledků orgánů působících v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku a jejich vzájemnou koordinaci. Vláda je připravena využít potenciálu dalších aktérů bezpečnosti, např. bezpečnostních, zdravotnických a sociálních služeb, soukromého sektoru či dobrovolníků. Bude též důsledně prosazovat, aby mechanismy boje proti korupci, rasismu či extremismu byly zapracovány do všech výkonných součástí v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku. V následujícím období budou soustavně vytvářeny podmínky pro efektivní koordinaci jednotlivých orgánů, např. podmínky pro lepší koordinaci bezpečnostních potřeb vyšších územně samosprávných celků s aktivitami Policie ČR či posilování spolupráce zpravodajských služeb ČR (zpravodajské služby) a Policie ČR.

77.Pro úspěšné naplňování záměrů v oblasti vnitřní bezpečnosti je důležitá podpora veřejnosti, spolupráce s nevládními organizacemi a bezpečnostní komunitou. Pro zabezpečení potřebného profesionálního standardu při řešení koncepčních a strategických úkolů podporuje vláda vědu, výzkum a vzdělávání v problematice vnitřní bezpečnosti.

4. Hospodářská politika a zajišťování bezpečnosti

78.Hospodářská politika vytváří podmínky pro zajišťování bezpečnosti státu, eliminuje existující a potenciální bezpečnostní rizika v ekonomice země a ve vnějších ekonomických vztazích, zásadním způsobem ovlivňuje produkci zdrojů k zajištění bezpečnosti země.

79.Ekonomika ČR je otevřená, tržní, makroekonomicky stabilizovaná a zapojená do mezinárodních obchodních a finančních vztahů, což vytváří předpoklad pro trvale udržitelný

hospodářský růst země. Hospodářská politika bude i nadále posilovat makroekonomickou stabilitu tím, že bude vytvářet přijatelné ekonomické klima:

80.reformou veřejných financí s cílem snížit vnější i vnitřní zadluženost, a tím dlouhodobě stabilizovat veřejné rozpočty;

81.úsilím státu o udržování stabilní cenové hladiny prostřednictvím vhodně koncipovaných a prováděných makroekonomických politik;

82.pokračováním transformačního procesu v ekonomice s ohledem na bezpečnostní zájmy státu;

83.zajištěním finančního a devizového hospodářství státu.

80.Důležitým úkolem hospodářské politiky je minimalizovat potenciální zdroje pro vznik hrozeb a působení jejich nositelů. Jde zejména o:

- maximální zprůhlednění finančních toků v ekonomice země;
- zamezování monopolizace klíčových segmentů české ekonomiky;
- trvalé zajišťování lidských, věcných a finančních zdrojů pro udržení bezpečnosti státu, s ohledem na jeho ekonomické možnosti;
- provádění důsledné finanční kontroly finančními úřady a finančními ředitelstvími a v oblasti dovozu, vývozu a tranzitu o provádění finanční kontroly v součinnosti s Celní správou;
- dopracování právních norem umožňujících blokovat bankovní účty subjektů podezřelých z podpory terorismu;
- vytváření podmínek ke zvyšování ekonomické výkonnosti, tzn. podmínek pro podnikání, ochranu investic a exportu.

81.Hospodářská politika rovněž sleduje minimalizaci závislosti ekonomiky ČR na dodávkách z hospodářsky nebo politicky nestabilních oblastí. K tomu je nezbytné:

- zajišťovat diverzifikaci zdrojů a přepravních tras strategických surovin;

- vhodně koncipovanou průmyslovou, energetickou a surovinovou politikou státu vytvořit podmínky pro snižování energetické a surovinové náročnosti českého hospodářství a zajišťovat účelné a ekonomicky výhodné využívání domácích prvotních energetických zdrojů;
- včasnými preventivními opatřeními zajišťovat potravinovou bezpečnost a zásobování potravinami v krizových situacích;
- minimalizovat dopady na ekonomiku při výkyvu dodávek strategických surovin;
- podporovat rozvoj obranné průmyslové základny a účast průmyslu na krytí potřeb ozbrojených sil, ozbrojených bezpečnostních sborů, záchranných sborů, záchranné služby a havarijní služby s důrazem na pružnost a schopnost rychle reagovat na měnící se bezpečnostní prostředí.

82.ČR neustále rozvíjí systém hospodářských opatření pro krizové stavy, vytváří a udržuje optimální rozsah potřebných komodit a výrobních kapacit. ČR hodlá i nadále udržovat schopnosti, kterými je možné v případě potřeby mobilizovat dostatečné věcné a finanční zdroje pro řešení krizových situací.

5. Politika v oblasti veřejné informovanosti

83.Vláda si je vědoma potřeby aktivně informovat veřejnost o bezpečnosti a vývoji v bezpečnostním prostředí a o opatřeních, které vláda a další orgány a instituce v této oblasti podnikají za účelem zajištění bezpečnosti občanů a celé ČR. Tato potřeba vychází z přesvědčení, že zvyšování veřejné informovanosti a vzájemné komunikace povede k lepšímu pochopení bezpečnostní problematiky ze strany veřejnosti a ke zlepšení zpětné vazby, ale i k aktivnější účasti občanů při prevenci a řešení dílčích bezpečnostních problémů.

84.Prvky zákonodárné, výkonné a soudní moci a územní samosprávy, které mají odpovědnost za zajišťování bezpečnosti ČR, musejí cíleně a systematicky informovat veřejnost a spolupracovat s ní. Každý občan musí mít dostatek informací k vytvoření vlastního odpovědného postoje.

85. Je žádoucí, aby veřejnost byla průběžně informována o názorech a motivacích, které vedou zákonodárné orgány a představitele výkonné moci a samosprávy k opatřením nutným pro zajištění bezpečnosti ČR. To vyžaduje, aby veřejnost byla systematicky a v předstihu informována o hrozbách a rizicích z nich vyplývajících, ale i o přijímaných opatřeních a důsledcích z toho plynoucích.

86. V oblasti veřejné informovanosti je nutné, aby orgány státní správy a samosprávy prováděly zejména následující kroky:

- posilovaly spolupráci se sdělovacími prostředky a prostřednictvím nich předávaly veřejnosti více aktuálních informací z oblasti bezpečnosti;
- podporovaly tvorbu a provoz portálu veřejné správy jako jednotného místa pro předávání důležitých informací potřebných k zajišťování bezpečnosti státu jak pro veřejnost, tak i jednotlivým prvkům bezpečnostního systému;
- podporovaly systém předávání informací v oblasti bezpečnosti, důležitých pro rozhodování jednotlivých prvků bezpečnostního systému, prostřednictvím portálu veřejné správy;
- podporovaly budování komunikační infrastruktury k zajištění přístupu občanů k informacím určeným pro veřejnost;
- využívaly různých forem komunikace a vytvářely podmínky pro individuální komunikaci s jednotlivými občany, zejména na místní úrovni;
- zveřejňovaly periodicky hodnocení hrozeb a rizik;
- prezentovaly periodické zprávy o stavu zajišťování bezpečnosti ČR na všech úrovních;
- zveřejňovaly další neperiodické dokumenty a publikace;
- podporovaly studium v oboru bezpečnosti na univerzitách (přednášková činnost, finanční příspěvky apod.);
- podporovaly vzdělávací programy s bezpečnostní tematikou;
- prezentovaly a upozorňovaly v rámci své působnosti na problematiku spojenou s bezpečností;
- pokračovaly v prezentaci výsledků činnosti zpravodajských služeb;
- vytvářely podmínky pro komunikaci s bezpečnostní komunitou, zejména na místní úrovni, s cílem aktivního zapojení této úrovně;

•zvláštní důraz kladly na výchovu mládeže a k tomu využívaly státní účelové dotace, grantovou politiku, preventivní systémy a aktivity.

Těmito a dalšími formami informování veřejnosti budou vytvořeny podmínky pro aktivní účast veřejnosti na zajišťování bezpečnosti ČR a současně pro její uvědomění si, že pro zajištění bezpečnosti je nutná její spolupráce.

Bezpečnostní systém ČR

87.Současný bezpečnostní systém je funkční a je odrazem několikaletého vývoje. Při jeho vytváření bylo navázáno na české tradice a zkušenosti a současně bylo využito i poznatků srovnatelných evropských demokracií. Hlavní principy zajištění bezpečnosti ČR jsou definovány v ústavním pořádku a navazujících právních předpisech.

88.Bezpečnostní systém je institucionálním nástrojem pro tvorbu a realizaci bezpečnostní politiky ČR. Působí v rámci ČR, ale současně je úzce propojen s NATO a EU a dalšími mezinárodními institucemi (OSN, OBSE, Světová zdravotnická organizace), což zabezpečuje jeho kompatibilitu a interoperabilitu s aliančními a dalšími, především evropskými bezpečnostními systémy.

89.Cílem bezpečnostního systému je zajišťování bezpečnosti ČR, ochraňování a prosazování životních, strategických i dalších významných zájmů ČR. Jeho základní funkcí je řízení a koordinace činnosti jednotlivých prvků při zajišťování bezpečnostních zájmů ČR a v době přímé hrozby nebo při vzniku krizové situace.

90.Bezpečnostní systém vytváří kvalifikované podklady pro aktualizaci bezpečnostní politiky státu a pro rozhodování jeho jednotlivých prvků. Pro zabezpečení fungování bezpečnostního systému jsou na všech jeho úrovních stanoveny jednotné a koordinované postupy, které vycházejí z platné legislativy a respektují mezinárodní smlouvy, politické principy a závazky ČR. Nedílnou součástí fungování bezpečnostního systému je systematická příprava a preventivní působení jeho jednotlivých prvků.

91. Bezpečnostní systém je tvořen prvky disponujícími příslušnými kompetencemi stanovenými platnými zákony. Tyto prvky jsou centrálně řízeny a koordinovány, případně na jednotlivých úrovních působí i samostatně v rozsahu své působnosti. Musejí adekvátně a operativně reagovat na vzniklou krizovou situaci a být schopny koncepčně a dlouhodobě reagovat na měnící se bezpečnostní prostředí. Připravenost jednotlivých prvků bezpečnostního systému se ověřuje především cvičeními.

92. Jednotlivé prvky bezpečnostního systému vytvářejí hierarchickou strukturu, v níž jsou obecnými pravidly, zásadami a specifickými postupy vymezeny vzájemné funkční vztahy a působnosti při zajišťování bezpečnosti ČR na všech úrovních. Celá struktura umožňuje rychlý přechod z běžného do krizového stavu, což současně vytváří předpoklad pro úspěšné a organizované zvládnutí počáteční etapy řešení krizové situace.

93. Bezpečnostní systém je tvořen příslušnými prvky zákonodárné, výkonné a soudní moci, územní samosprávy, ale i právníckými a fyzickými osobami, které mají odpovědnost za zajištění bezpečnosti ČR. Struktura bezpečnostního systému zahrnuje zejména prezidenta republiky, Parlament ČR, vládu, Bezpečnostní radu státu (BRS) a její pracovní orgány, ústřední správní úřady, krajské a obecní úřady a jejich výkonné orgány krizového řízení, a dále ozbrojené síly, ozbrojené bezpečnostní sbory, zpravodajské služby, záchranné sbory, záchranné služby a havarijní služby.

94. Prezident republiky má své pravomoci z hlediska bezpečnosti státu dané Ústavou ČR a další platnou legislativou. Je vrchním velitelem ozbrojených sil. Má zvláštní postavení k vládě a k BRS.

95. V kompetenci Parlamentu ČR je, kromě schvalování zákonů týkajících se bezpečnosti státu, spolurozhodovat o orientaci bezpečnostní politiky státu, rozhodovat o vyhlášení stavu ohrožení státu, válečného stavu a o účasti ČR v obranných systémech mezinárodních organizací, jichž jsme členy, dávat souhlas k vyslání ozbrojených sil mimo území republiky a k pobytu cizích vojsk na území republiky.

96.Vláda je vrcholným výkonným orgánem státní moci, který uskutečňuje bezpečnostní politiku státu. Vlášda je odpovědná za řízení a funkčnost celého bezpečnostního systému. Je oprávněna vyhlášovat nouzový stav v případě závažných krizových situací, které ve značném rozsahu ohrožují životy, zdraví, majetek či vnitřní pořádek a bezpečnost. Vlášda za stanovených podmínek rozhoduje o vyslání ozbrojených sil mimo území ČR a o pobytu ozbrojených sil jiných států na území ČR, a to nejdéle na dobu 60 dnů.

97.BRS je stálým pracovním orgánem vlády v oblasti bezpečnosti, koordinuje a vyhodnocuje tuto problematiku a připravuje vlášdě návrhy opatření k jejímu zajišťování. V oblasti zajišťování bezpečnosti ČR může BRS žádat informace a analýzy od všech ministrů a vedoucích jiných správních úřadů a ukládat jim úkoly spojené se zajišťováním bezpečnosti ČR. BRS posuzuje a následně předkládá vlášdě ČR k projednání pravidelné zprávy o stavu zajištění bezpečnosti ČR s návrhy opatření. Spolupracuje s bezpečnostními radami krajů. Je koncipována jako orgán pro přípravu opatření v této oblasti, ale současně i pro řešení vzniklé krizové situace.

98.Součástí systému BRS jsou její stálé meziresortní pracovní orgány:

- Výbor pro koordinaci zahraniční bezpečnostní politiky, vnitrostátně koordinující zahraniční bezpečnostní politiku ČR. Je v gesci ministra zahraničních věcí;
- Výbor pro obranné plánování, koordinující plánování opatření k zajištění obrany ČR. Je v gesci ministra obrany;
- Výbor pro civilní nouzové plánování, koordinující plánování opatření k zajištění ochrany vnitřní bezpečnosti státu, obyvatelstva a ekonomiky a požadavky na civilní zdroje nezbytné pro zajištění bezpečnosti ČR. Je v gesci ministra vnitra;
- Výbor pro zpravodajskou činnost, koordinující činnost zpravodajských služeb ČR a plánování opatření k zajištění zpravodajské činnosti a spolupráci státních orgánů. Výbor samostatně nevyvíjí zpravodajskou činnost. Je v gesci předsedy vlády ČR.

99.V systému BRS je zařazen také Ústřední krizový štáb (ÚKŠ), který je pracovním orgánem vlády ČR k řešení krizových situací. ÚKŠ je aktivován v době přímé hrozby nebo při

vzniku krizové situace a předkládá návrhy na její řešení BRS nebo v případě nebezpečí z prodlení přímo vládě ČR. Podle charakteru krizové situace předseda vlády jmenuje předsedou ÚKŠ ministra vnitra nebo ministra obrany.

100.Úkoly ministerstev a ostatních ústředních správních úřadů v oblasti zajišťování bezpečnosti ČR vycházejí z platných zákonů a dalších právních norem. Ministerstva a jiné správní úřady zřizují jako svůj pracovní orgán k řešení krizových situací krizové štáby.

101.Na úrovni krajů a určených obcí působí jako koordinační orgány pro přípravu na krizové situace bezpečnostní rady krajů a bezpečnostní rady obcí. Pracovním orgánem hejtmana nebo starosty k řešení krizových situací jsou u krajů krizové štáby krajů a u obcí krizové štáby obcí.

102.Pro přípravu na povodně a jejich řešení je vytvořena struktura povodňových orgánů obcí a povodí, která je zastřešena Ústřední povodňovou komisí, v gesci ministra životního prostředí. Tyto orgány řídí, kontrolují, koordinují a v případě potřeby ukládají úkoly v celém rozsahu řízení ochrany před povodněmi.

103.Za účelem předcházení nebezpečným nálezům a jejich zdolávání je v gesci ministra zemědělství vytvářena Ústřední nákazová komise.

104.V případě vyhlášení krizového stavu se povodňové a nákazové komise včleňují do krizových štábů na příslušných úrovních řízení a stávají se jejich součástí.

105.Ochrana veřejného zdraví při hrozících nebo vzniklých epidemiích je zabezpečována prostřednictvím orgánů veřejného zdraví, kterými jsou především Ministerstvo zdravotnictví ČR a krajské hygienické stanice. Při případném výskytu pandemie je zřizována zvláštní pracovní skupina při Ministerstvu zdravotnictví ČR.

106.Hlavními výkonnými prvky bezpečnostního systému jsou ozbrojené síly, ozbrojené bezpečnostní sbory, záchranné sbory, záchranné služby a havarijní služby, přičemž tyto prvky jsou při zajišťování záchranných a likvidačních prací současně složkami integrovaného

záchranného systému. Specifické úkoly při zajišťování bezpečnosti na obecní úrovni plní obecní policie, která je orgánem obce zřízeným obecním zastupitelstvem.

107. Nezastupitelnou úlohu při získávání, shromažďování a vyhodnocování informací důležitých pro bezpečnost ČR sehrávají zpravodajské služby, za jejichž činnost a koordinaci odpovídá vláda. Včasná identifikace potenciálních bezpečnostních hrozeb a kvantifikace bezpečnostních rizik je zajišťována zejména pravidelným úkolováním a koordinací zpravodajských služeb, čímž je i zabezpečena soustavná výměna informací a analýz mezi zpravodajskými službami, vládou a výkonnými prvky zajišťujícími bezpečnost ČR.

108. Významnou roli při zajišťování bezpečnostních zájmů ČR sehrává diplomatická služba ČR. Důležitý podíl mají i soukromé bezpečnostní služby ČR a dobrovolnická činnost prováděná nevládními organizacemi či individuálními dobrovolníky.

109. Bezpečnostní systém musí neustále reagovat na vývoj a změny v oblasti bezpečnosti, a proto je potřebné jej průběžně aktualizovat a zdokonalovat. Vláda ČR za tímto účelem připravuje koncepci bezpečnostního systému, ve které klade důraz na jeho efektivitu a zjednodušení a na zkvalitnění spolupráce a koordinace mezi jednotlivými prvky a oblastmi bezpečnostního systému. Vláda v této souvislosti prosazuje další zlepšení vzájemných vztahů na jednotlivých úrovních a mezi ústředními a krajskými i obecními prvky a posílení spolupráce mezi bezpečnostními radami a krizovými štáby všech stupňů. Současně prosazuje zlepšení koordinace v oblasti vnitřní bezpečnosti a upřesnění výkonných pravomocí BRS a ÚKŠ v době krizových situací, posílení koordinace zpravodajských služeb, včetně spolupráce s našimi spojenci a přáteli. Vláda na základě zkušeností z povodní 2002 připravuje přehodnocení soustavy povodňových komisí, zejména na úrovni krajů.

Závěr

110. Bezpečnostní strategie ČR je dokument, který odráží bezpečnostní zájmy a potřeby ČR v kontextu vyvíjejícího se bezpečnostního prostředí a musí pružně reagovat na jeho významné změny. Vláda bude pravidelně ve dvouletých cyklech, případně na základě aktuální potřeby,

vyhodnocovat stav zajišťování bezpečnosti ČR prostřednictvím Zprávy o zajištění bezpečnosti ČR. V této souvislosti bude posuzovat vývoj rizik v bezpečnostní oblasti. V případě zásadních změn bude přistoupeno k aktualizaci Bezpečnostní strategie ČR. První Zpráva o stavu zajištění bezpečnosti ČR bude zpracována do dvou let od schválení této Bezpečnostní strategie a cestou BRS předložena vládě ke schválení.

XI.2 Příloha č. 2 : Evropská bezpečnostní strategie

Úvod

Evropě se nikdy v dějinách nedařilo tak dobře jako dnes, nikdy nebyla tak bezpečná a svobodná. Násilí první poloviny 20. století bylo vystřídáno obdobím míru a stability, jaké v evropské historii nemá obdoby.

Vytvoření Evropské unie bylo pro tento vývoj klíčové. Změnilo vztahy mezi našimi státy i životy našich občanů. Evropské země jsou odhodlány řešit spory smírně a spolupracovat prostřednictvím společných institucí. Během uvedeného období se díky postupnému šíření zásad právního státu a demokracie autoritářské režimy změnily v bezpečné, stabilní a dynamické demokracie. Postupná rozšiřování Unie mění vizi mírového soužití států na sjednoceném kontinentu ve skutečnost.

V evropské integraci a zajišťování evropské bezpečnosti hrály klíčovou úlohu Spojené státy, a to zejména prostřednictvím NATO. S koncem studené války se USA octly jakožto vojenská velmoc v dominantním postavení. Složité problémy dneška nicméně nedokáže samostatně a bez pomoci ostatních řešit žádná země.

Evropa stále čelí bezpečnostním hrozbám a problémům. Vypuknutí války na Balkáně všem připomnělo, že válka z našeho kontinentu nezmizela. Během posledního desetiletí se ozbrojené konflikty nevyhnuly žádné z hlavních zeměpisných oblastí světa. Většina konfliktů se přitom odehrávala uvnitř států, ne mezi státy, a většinu obětí tvořili civilisté.

Evropská unie jakožto spolek 25 států s více než 450 miliony obyvatel, který vytváří čtvrtinu světového hrubého národního produktu a má k dispozici širokou škálu nástrojů, je zákonitě globálním aktérem. V posledním desetiletí byly evropské jednotky nasazeny v zahraničí na místech tak vzdálených, jako je Afghánistán, Východní Timor či Demokratická republika Kongo. Stále větší sblížení zájmů evropských států a posilování vzájemné solidarity v rámci EU nás činí důvěryhodnějšími a akceschopnějšími. Evropa by měla být připravená nést svůj díl odpovědnosti za celosvětovou bezpečnost a budování lepšího světa.

Bezpečnostní prostředí: Globální výzvy a hlavní hrozby

Globální výzvy

Pro prostředí, které se vytvořilo po konci studené války, jsou typické stále propustnější hranice a vnitřní a vnější aspekty bezpečnosti jsou v něm nerozlučně propojeny. Obchodní a investiční toky, technologický rozvoj a šíření demokracie přinesly mnoha lidem svobodu a blahobyt. Podle názoru jiných přináší globalizace naopak zklamání a nespravedlnost. Změny, k nimž došlo po konci studené války, také rozšířily na mezinárodní scéně prostor pro aktivitu nestátních organizací. A zvýšily závislost Evropy na propojených sítích dopravní, energetické, informační i jiné infrastruktury – a tedy i evropskou zranitelnost.

Od roku 1990 zahynuly ve válkách téměř 4 miliony lidí, přičemž 90 % obětí tvořili civilisté. Více než 18 milionů lidí na celém světě bylo kvůli konfliktům donuceno opustit své domovy.

Ve většině rozvojového světa působí bída a nemoci nevýslovné utrpení a vzbuzuje naléhavé bezpečnostní obavy. Téměř 3 miliardy lidí, to jest polovina světové populace, žije z méně než 2 eur denně. Hlady nebo na následky podvýživy umírá každoročně 45 milionů lidí. AIDS je v současné době jednou z nejničivějších pandemií v dějinách lidstva a přispívá k rozpadu celých společností. I nové nemoci se mohou rychle rozšířit a stát se celosvětovými hrozbami. Subsaharská Afrika je v současné době chudší, než byla před deseti lety. V mnoha případech je přitom hospodářská neúspěšnost spojena s politickými problémy a násilnými konflikty.

Bezpečnost je základní podmínkou rozvoje. Konflikty nejenže ničí infrastrukturu, včetně vnitřní struktury samotné společnosti, ale vedou i k růstu kriminality, odrazují investory a znemožňují normální hospodářskou aktivitu. Řada zemí a regionů se tak ocitá v bludném kruhu konfliktů, nejistoty a bídy.

Soupeření o přírodní zdroje – zejména o vodu –, které se v příštích desetiletích zostří v důsledku globálního oteplování, patrně způsobí v různých oblastech světa další otřesy a migrační vlny.

Pro Evropu je zvláště závažným problémem její závislost na dodávkách energie ze zahraničí. Je největším světovým dovozcem ropy a zemního plynu. Dovoz dnes tvoří zhruba 50 % veškeré evropské spotřeby. V roce 2030 bude tento podíl činit už 70 %. Většina dovážených energetických zdrojů pochází z Perského zálivu, Ruska a severní Afriky.

Hlavní hrozby

Masivní útok proti některému ze členských států je v současné době nepravděpodobný. Namísto toho ovšem Evropa čelí novým hrozbám, které jsou různorodější, méně nápadné a hůře předvídatelné.

Terorismus: Terorismus ohrožuje lidské životy, vede k vysokým nákladům, snaží se oslabit otevřenost a toleranci, které stojí v základech našich společností, a stává se stále větší hrozbou pro celou Evropu. Teroristická hnutí mají stále lepší finanční zázemí, jsou propojena elektronickými sítěmi a ochotna použít neomezeného násilí, které způsobí obrovské ztráty na životech.

Nejnovější vlna terorismu je ve svém dosahu globální a je spojena s násilným náboženským extremismem. Její příčiny jsou složité – patří k nim tlak modernizace, kulturní, společenské a politické krize a pocit odcizení, rozšířený mezi mladými lidmi, kteří žijí v jiných než svých domovských společnostech. Tento fenomén je i součástí naší vlastní společnosti.

Evropa je jak cílem, tak základnou zmíněného typu terorismu. Teroristé se zaměřují na evropské země a také už proti nim zaútočili. Zároveň byly ve Spojeném království, Itálii, Německu, Španělsku a Belgii odhaleny logistické základny buněk al-Kájdý. Koordinovaný evropský postup proti terorismu je tedy nezbytností.

Šíření zbraní hromadného ničení je potenciálně největší hrozbou naší bezpečnosti. Díky režimům mezinárodních úmluv a vývozním kontrolám se podařilo šíření zbraní hromadného ničení a systémů jejich přenosu zpomalit. Nyní se ale ocitáme na prahu nového a nebezpečného období, kdy hrozí, že zejména země Blízkého východu začnou mezi sebou závodit ve výrobě zbraní tohoto typu. Pokrok v biologických disciplínách může v příštích

letech zvýšit účinnost biologických zbraní; na lehkou váhu nelze brát ani možné útoky s použitím chemických a radiologických materiálů. Šíření raketové technologie je dalším prvkem zvyšujícím nestabilitu a může pro Evropu představovat vzrůstající riziko.

Nejobávanějším z možných scénářů budoucího vývoje je ten, v němž by se teroristickým skupinám podařilo získat zbraně hromadného ničení. V takovém případě by malá skupina osob mohla způsobit škodu v rozsahu, jakého byly dříve schopny jen státy a armády.

Regionální konflikty: Problémy toho druhu, jaké existují v Kašmíru, v oblasti velkých afrických jezer a na Korejském poloostrově, mají na evropské zájmy přímý i nepřímý vliv stejně jako konflikty, které se odehrávají blíže evropskému území, zejména na Blízkém východě. Násilné nebo „zakonzervované“ konflikty, které přetrvávají i těsně za našimi hranicemi, ohrožují regionální stabilitu. Ničí lidské životy a společenskou i hmotnou infrastrukturu, jsou hrozbou pro menšiny a pro základní lidské svobody a práva. Konflikt může vést k extremismu, terorismu a zhroucení státní moci; otevírá také prostor organizovanému zločinu. Pocit ohrožení může v určité oblasti živit poptávku po zbraních hromadného ničení. V mnoha případech bude tím nejpraktičtější způsobem, jakým se lze vypořádat s často těžko uchopitelnými hrozbami nové doby, řešení starších problémů spojených s regionálními konflikty.

Selhání státu: Špatné vládnutí – korupce, zneužívání moci, slabé instituce a absence standardních mechanismů odpovědnosti – rozkládají spolu s občanskými konflikty státy zevnitř. V některých případech vedly tyto faktory až ke kolapsu státních institucí. Somálsko, Libérie a Afghánistán pod vládou Talibanu jsou jen nejznámějšími příklady z poslední doby. Selhání základních funkcí státu s sebou přináší zřejmé hrozby, jakými jsou organizovaný zločin nebo terorismus. Rozpady států jsou velice znepokojivým jevem, který oslabuje globální vládnutí a prohlubuje regionální nestabilitu.

Organizovaná trestná činnost: Evropa patří k územím, na něž se činnost sítí organizovaného zločinu zaměřuje nejčastěji. Tato vnitřní hrozba naší bezpečnosti má ovšem i významnou vnější dimenzi: velkou část činnosti zločineckých gangů totiž představuje

pašování drog, žen, ilegálních přistěhovalců a zbraní. Navíc může být organizovaný zločin propojen s terorismem.

Takovéto zločinecké aktivity bývají často typické pro slabé nebo rozkládající se státy. V několika zemích, kde se pěstují drogy, byly příjmy z obchodu s nimi používány k oslabování státních struktur. Příjmy z obchodu s drahými kameny, dřevem a lehkými střelnými zbraněmi živí konflikty na jiných místech světa. Všechny tyto aktivity podkopávají jak základy právního státu, tak společenský řád jako takový. V extrémních případech může organizovaný zločin státní struktury i ovládnout. Devadesát procent heroinu v Evropě pochází z makovic pěstovaných v Afghánistánu – kde se obchod s drogami používá k financování soukromých armád. Většina tohoto heroinu se distribuuje prostřednictvím balkánských zločineckých sítí, jejichž působení lze přičíst také zhruba 200 000 ze 700 000 ženských obětí celosvětového obchodu se sexem. Novým rozměrem organizovaného zločinu, který si v budoucnu rozhodně zaslouží více pozornosti, pak je nárůst námořního pirátství.

Shrňme-li dohromady tyto různorodé prvky – terorismus odhodlaný použít maximálního násilí, dostupnost zbraní hromadného ničení, oslabování státních struktur a privatizace nástrojů mocenského donucení – mohli bychom mít před sebou velmi vážnou hrozbu.

Strategické cíle

Žijeme ve světě, který skýtá lákavější možnosti, ale také větší hrozby, než jsme kdy v minulosti poznali. Budoucnost bude zčásti záviset na tom, jak se v současnosti zachováme. Musíme být schopni myslet globálně a zároveň jednat lokálně. Evropská unie má tři strategické cíle, které jsou klíčové pro obranu její bezpečnosti a prosazování jejích hodnot:

Boj proti hrozbám

Evropská unie se aktivně snaží vypořádat s klíčovými bezpečnostními hrozbami.

Na události 11. září zareagovala několika kroky, zejména přijetím evropského zatykače, opatřeními, jejichž cílem bylo narušit financování teroristických sítí, a uzavřením

dohody o vzájemné právní pomoci s USA. EU i nadále rozvíjí spolupráci v této oblasti a zvyšuje svou obranyschopnost.

EU už mnoho let prosazuje politiku zaměřenou proti šíření zbraní hromadného ničení. Právě byl schválen další program činnosti, který počítá s posílením kompetencí Mezinárodní agentury pro atomovou energii, s opatřeními, která zpřísní vývozní kontroly a zabrání nezákonným dodávkám a získávání těchto zbraní. EU je odhodlána dosáhnout toho, aby všechny subjekty respektovaly normy režimů mnohostranných mezinárodních úmluv, a posílit tyto úmluvy i jejich verifikační ustanovení.

Evropská unie i její členské státy zasahovaly na různých místech světa, například na Balkáně, v Afghánistánu a v Demokratické republice Kongo, aby pomohly řešit regionální konflikty a konsolidovat hroutící se státy. Obnova kvalitních mechanismů vládnutí a správy na Balkáně, pěstování demokracie a podpora tamějších orgánů v jejich boji s organizovaným zločinem, to vše představuje jeden z nejúčinnějších způsobů, jak čelit organizovanému zločinu na území EU.

V éře globalizace mohou vzdálené hrozby budit stejně velké obavy jako ty, které jsou blízko. Jaderné aktivity Severní Koreje, jaderná rizika v jižní Asii ani šíření zbraní hromadného ničení na Blízkém východě nemohou být Evropě lhostejné.

Teroristé a zločinci jsou nyní schopni vyvíjet činnost v celosvětovém měřítku: jejich aktivity ve střední nebo jihovýchodní Asii mohou ohrozit i evropské země nebo jejich občany. Globální možnost komunikace při tom zároveň zvyšuje povědomí Evropanů o regionálních konfliktech a humanitárních tragédiích jinde na světě.

Naše tradiční pojetí sebeobrany – platné až do konce studené války – vycházelo z hrozby územního napadení a invaze. V případě nových hrozeb bude první obranná linie často v zahraničí. Nové hrozby jsou dynamické. Riziko šíření zbraní hromadného ničení s časem vzrůstá. Nebudeme-li zasahovat proti teroristickým sítím, stanou se postupně ještě nebezpečnějšími. I eroze státních struktur a organizovaný zločin se šíří, pokud jim nevěnujeme pozornost – dokladem toho se stala situace v západní Africe. Ze všeho, co tu bylo

uvedeno, vyplývá, že bychom měli být připraveni jednat, ještě než se situace vyostří v krizi. Na prevenci konfliktů a hrozeb není nikdy příliš brzy.

V protikladu k masivním a viditelným hrozbám období studené války není žádná z nových hrozeb čistě vojenská ani jí nelze čelit čistě vojenskými prostředky. Každá vyžaduje kombinaci vícera způsobů zasahování. Šíření zbraní hromadného ničení lze omezit kontrolami vývozu a působit proti němu politickými, ekonomickými i jinými tlaky, přičemž je třeba řešit i jeho skryté politické příčiny. Boj s terorismem si v mnoha případech vyžádá kombinaci zpravodajských, policejních, soudních, vojenských a jiných nástrojů. Ve zhroutivších se státech může být ke znovunastolení pořádku zapotřebí vojenský zásah a ke zvládnutí akutní krize humanitární nástroje. Regionální konflikty je třeba řešit politicky, nicméně pro postkonfliktní fázi může být potřebný i vojenský potenciál a účinná policejní práce. Hospodářské nástroje slouží k rekonstrukci území zasaženého konfliktem a civilní krizové řízení pomáhá na tomto území obnovit civilní správu. Evropská unie má pro zvládnutí takovýchto komplexních, mnohotvárných situací obzvláště dobré předpoklady.

Budování bezpečnosti v našem sousedství

Dokonce i v éře globalizace jsou vztahy vyplývající z geografické polohy států či území stále důležité. Je v zájmu Evropy, aby země na našich hranicích byly dobře spravovány. Zapojují-li se naši sousedé do násilných konfliktů, existují-li na evropských hranicích slabé státy, v nichž bují organizovaný zločin, dysfunkční společnosti nebo území s extrémně prudkým populačním růstem, znamená to vždy pro Evropu zdroj problémů. Integrace nově přistoupivších států zvyšuje naši bezpečnost, ale zároveň posouvá hranice EU blíž k problémovým oblastem. Naším úkolem je docílit toho, aby Evropskou unii na východě a na středomořském pobřeží obklopoval pás dobře spravovaných států, s nimiž můžeme spolupracovat a udržovat těsné vztahy.

Význam tohoto cíle nejlépe dokládá situace na Balkáně. Díky společnému úsilí EU a USA, NATO i Ruska už stabilita této oblasti není ohrožena žádným velkým konfliktem. Důvěryhodnost naší zahraniční politiky teď závisí na tom, jak dokážeme vše, čeho bylo

dosaženo, dále upevnit a dát tomu trvalou podobu. Uvažování o celku Evropy nám skýtá jasný strategický cíl i motivaci k reformám.

Není v našem zájmu vytvářet rozšiřováním Unie v Evropě nové dělicí čáry. Musíme poskytnout výhody plynoucí z ekonomické a politické spolupráce i svým sousedům na východě a zároveň se zabývat tamějšími politickými problémy. Měli bychom se nyní začít intenzivněji a aktivněji zajímat o problémy jižního Kavkazu, který se jednou také stane jednou z oblastí sousedících s EU.

Strategickou prioritou je pro Evropu vyřešení arabsko-izraelského konfliktu. Bez něj se jen těžko podaří vypořádat se s dalšími problémy Blízkého východu. Evropská unie musí zůstat v tomto problému zaangažovaná a musí být ochotna investovat do jeho řešení, dokud se k tomuto řešení nepodaří dospět. Varianta vytvoření dvou států – tedy možnost, kterou Evropa prosazuje už dlouho – je nyní už téměř všeobecně přijímána. Její realizace bude vyžadovat spolupráci a jednotné úsilí Evropské unie, Spojených států, Organizace spojených národů a Ruska, dále všech zemí daného regionu, ale především samotných Izraelců a Palestinců.

Středomoří se opakovaně dostává do vážných problémů způsobených hospodářskou stagnací, sociálními nepokoji a nevyřešenými konflikty. Je v zájmu Evropské unie, aby dále pěstovala vztahy se středomořskými partnery prostřednictvím efektivnější hospodářské, bezpečnostní a kulturní spolupráce v rámci barcelonského procesu. Uvažovat by se mělo také o rozšíření styků s arabským světem.

Mezinárodní řád založený na účinném multilateralismu

Ve světě globálních hrozeb, globálních trhů a globálních médií závisí naše bezpečnost a prosperita stále více na efektivním systému mnohostranné spolupráce. Naším cílem je vytvořit silnější mezinárodní společenství, dobře fungující mezinárodní instituce a mezinárodní řád založený na dodržování přijatých norem.

Jsme odhodláni prosazovat a rozvíjet mezinárodní právo. Základním rámcem pro mezinárodní vztahy je Charta Organizace spojených národů. Prvořadou zodpovědnost za udržování mezinárodního míru a bezpečnosti má Rada Bezpečnosti OSN. Jednou z

evropských priorit je posílit OSN a vybavit ji vším, co potřebuje k náležitému plnění svých povinností a účinným zásahům.

Chceme, aby mezinárodní organizace, režimy a úmluvy poskytovaly účinnou ochranu před ohroženími mezinárodního míru a bezpečnosti, a musíme být proto připraveni jednat, když jsou normy těchto organizací, režimů či úmluv porušeny.

Klíčové instituce mezinárodního systému, například Světová obchodní organizace a světové finanční instituce, rozšířily řady svých členů. Do Světové obchodní organizace vstoupila Čína a Rusko o vstupu jedná. Naším cílem by mělo být rozšiřovat členskou základnu těchto institucí, aniž bychom při tom slevovali z vysokých nároků, jež kladou na své členy.

Jedním ze základních prvků mezinárodního systému je transatlantická vazba. Neslouží jen bilaterálním zájmům obou stran, ale posiluje mezinárodní společenství jako celek. Tato vazba našla svůj významný odraz v NATO.

I regionální organizace posilují mechanismy globálního vládnutí. Pro Evropskou unii má obzvláštní význam síla a efektivní fungování OBSE a Rady Evropy. I jiné organizace, například ASEAN, MERCOSUR či Africká unie, významnou měrou přispívají k udržování řádu a stability ve světě.

Mezinárodní řád založený na společně respektovaných normách může fungovat jedině za podmínky, že se právo dále vyvíjí v reakci na změny, jakými jsou například šíření zbraní hromadného ničení, terorismus či globální oteplování. Máme zájem na dalším rozvíjení stávajících institucí typu Světové obchodní organizace, i na podpoře nově vznikajících, jako je například Mezinárodní trestní soud. Naše vlastní zkušenost v Evropě ukazuje, že bezpečnost lze zvýšit pomocí režimů kontroly zbrojení a budováním vzájemné důvěry. Tyto nástroje mohou také významně přispět k bezpečnosti a stabilitě na sousedních i vzdálenějších územích.

Úroveň vztahů uvnitř mezinárodního společenství závisí na kvalitě vlád, které tvoří jeho základ. Nejlepší pojistkou naší bezpečnosti je svět dobře spravovaných demokratických států. Šíření osvědčených mechanismů vládnutí a správy, podpora společenských a politických reforem, řešení problému korupce a zneužívání moci, prosazování zásad právního státu a ochrana lidských práv jsou ty nejlepší způsoby upevňování mezinárodního řádu.

Mocným nástrojem podpory reforem může být obchodní a rozvojová politika. Evropská unie se svými členskými státy má jakožto největší světový poskytovatel institucionální podpory a zároveň subjekt s největším objemem zahraničního obchodu dobré předpoklady pro prosazování takovýchto cílů.

Fakt, že prostřednictvím programů pomoci, podmíněné podpory a přesně zacílených obchodních opatření přispíváme ke zlepšení mechanismů vládnutí a správy v jiných zemích, je důležitým prvkem naší politiky, který bychom měli dále posilovat. Svět, o němž bude možné říci, že nabízí spravedlnost a příležitosti pro všechny, bude i bezpečnějším světem pro Evropskou unii a její občany.

Řada zemí se v minulosti dobrovolně vyčlenila z mezinárodního společenství. Některé z nich se chtěly stáhnout do izolace; jiné neustále porušují mezinárodní normy. Je žádoucí, aby se takovéto země do mezinárodního společenství znovu začlenily a EU by měla být připravena jim v tom pomoci. Ty, které k tomu nejsou ochotny, by měly dostat na srozuměnou, že je jejich postoj bude něco stát – mimo jiné i v jejich vztazích s Evropskou unií.

Vliv na evropskou politiku

Evropská unie udělala pokrok na cestě ke koherentní zahraniční politice a efektivnímu krizovému řízení. Jak jsme dokázali na Balkáně i jinde, máme už k dispozici nástroje, kterými lze dosáhnout dobrých výsledků. Pokud ale máme na mezinárodním poli působit úměrně svému potenciálu, musíme být aktivnější, jednotnější a schopni většího nasazení. A musíme spolupracovat s ostatními.

EU aktivnější v prosazování svých strategických cílů. Toto se vztahuje na celé spektrum nástrojů pro krizové řízení a prevenci konfliktů, které máme k dispozici, tj. na aktivity v oblasti politické, diplomatické, vojenské a civilní, obchodní i rozvojové. Novým, dynamickým hrozbám je třeba čelit aktivní politikou. Potřebujeme si vybudovat takovou strategickou kulturu, která nám umožní podnikat včasné, rychlé a v případě nezbytnosti i dostatečně masivní zásahy.

Jakožto unie 25 členských států, která vynakládá na obranu více než 160 miliard eur, bychom měli být schopni vést několik operací zároveň. Obzvláště významným příspěvkem z naší strany by mohly být operace s využitím vojenských i civilních kapacit.

Evropská unie by měla podporovat OSN v situacích, kdy Organizace reaguje na ohrožení mezinárodního míru a stability. EU je odhodlána dále posilovat svoji spolupráci s OSN zaměřenou na pomoc zemím, které prošly konfliktem či konflikty, a zintenzívnit svou podporu OSN při krátkodobých zásazích zaměřených na zvládnutí krizových situací.

Musíme být schopni zasáhnout, ještě než země kolem nás postihne úpadek, ihned jakmile se objeví důvodné podezření na šíření zbraní hromadného ničení a dříve než dojde k humanitárním krizím. Preventivní zásah může odvrátit vážnější problémy, které by jinak v budoucnu nastaly. Přijme-li Evropská unie větší díl odpovědnosti a bude-li vystupovat aktivněji, bude mít také větší politickou váhu.

EU akceschopnější. Schopnější a lépe vybavená Evropa je také cíl, který je v naší moci, ačkoli bude nějakou dobu trvat, než se nám podaří náš potenciál plně realizovat.

Právě probíhající kroky – zejména zřízení obranné agentury – nás vedou správným směrem. Aby se podařilo naše armády přeměnit v pružnější mobilní síly, které budou s to se postavit novým hrozbám, je zapotřebí vyčlenit na obranu více zdrojů a efektivněji je vynakládat.

Soustavné využívání sloučených a společných kapacit by snížilo zbytečnou duplicitu, režijní náklady a ve střednědobé perspektivě by i zvýšilo potenciál EU.

Téměř při každém větším zásahu vystřídal efektivní fungování vojenských složek civilní chaos. Musíme v krizových a postkrizových situacích být schopni nasadit a účinně použít všechny nezbytné civilní zdroje.

Efektivnější práce diplomacie: potřebujeme systém, který zkombinuje zdroje členských států se zdroji evropských institucí. Řešení problémů, které jsou nám více vzdáleny jak geograficky, tak svou povahou, vyžaduje zlepšení vzájemného porozumění a komunikace.

Nejlepším základem pro společné akce je společné hodnocení hrozeb. To vyžaduje lepší sdílení zpravodajských informací mezi členskými státy navzájem i mezi EU a dalšími partnery.

Se zvyšováním našich kapacit v různých oblastech bychom měli začít uvažovat o rozšíření spektra našich misí. Mohlo by se jednat o společné odzbrojovací operace, podporu třetích zemí v jejich boji s terorismem či při reformě bezpečnostního sektoru. Posledně jmenovaná činnost by byla součástí širšího procesu budování institucí.

Stálé dohody mezi EU a NATO, zejména tzv. dohoda Berlín Plus, zvyšují operační potenciál EU a tvoří rámec pro strategické partnerství obou institucí při řešení krizových situací. Odráží se v nich naše společné odhodlání čelit výzvám nového století.

EU soudržnější. Smysl Společné zahraniční a bezpečnostní politiky a Evropské bezpečnostní a obranné politiky spočívá ve společném postupu, který nás činí silnějšími. V posledních letech jsme si v jejich rámci vytvořili řadu různých nástrojů, z nichž každý má svou vlastní strukturu a odůvodnění.

Hlavní výzvou pro nás nyní je propojit všechny tyto nástroje a kapacity do jednoho celku: evropské programy pomoci a Evropský fond rozvoje, vojenské i civilní kapacity poskytnuté členskými státy i další nástroje. Každý z nich může ovlivnit naši bezpečnost i bezpečnost třetích zemí. Bezpečnost je základním předpokladem rozvoje.

Diplomatické snahy a rozvojová, obchodní i environmentální politika by měly sledovat stejný směr. Jednota velení je v krizové situaci nenahraditelná.

Pro boj s terorismem i organizovaným zločinem je svrchovaně důležité zlepšit koordinaci mezi vnějšími zásahy a politikou v oblasti justice a vnitřních záležitostí.

Je zapotřebí lépe sladit nejen používání různých nástrojů EU, ale také vnější aktivity jednotlivých členských států.

Vnitřně nerozporná politika je zapotřebí také v regionálním kontextu, zejména při řešení konfliktů. Problémy zřídka vyřeší jen jedna země a zřídka se to podaří bez regionální podpory, jak různým způsobem dokládá naše zkušenost na Balkáně a v západní Africe.

EU spolupracující s partnery. Existuje jen málo problémů (pokud vůbec nějaké), které bychom mohli řešit sami. Hrozby, jež jsme popsali výše, jsou hrozby, kterým čelíme společně se všemi našimi nejbližšími partnery. Mezinárodní spolupráce je nezbytností. Musíme sledovat naše cíle jak v rámci mnohostranné spolupráce na půdě mezinárodních organizací, tak prostřednictvím partnerství s nejvýznamnějšími aktéry.

Transatlantická vazba je nenahraditelná. Budou-li Evropská unie a Spojené státy jednat společně, mohou ve světě působit jako mimořádně účinná dobrá síla. Naším cílem by mělo být efektivní a vyvážené partnerství s USA. Pro EU je to další důvod k tomu, aby pokračovala v budování svých kapacit a zvyšovala svou soudržnost.

Měli bychom dále pracovat na užších vztazích s Ruskem, které má pro naši bezpečnost a blahobyt velký význam. Úcta ke společným hodnotám posílí pokrok na cestě ke strategickému partnerství.

Jsme historií, geografickou polohou či kulturními vazbami spjati s kteroukoli oblastí na světě: s našimi sousedy na Blízkém východě, našimi partnery v Africe, v Latinské Americe i Asii. Tyto vztahy jsou důležitou hodnotou, na níž je třeba stavět. Zejména bychom se měli snažit vybudovat strategické partnerství s Japonskem, Čínou, Kanadou a Indií a dále se všemi, kdo sdílejí naše cíle a hodnoty a jsou připraveni na jejich podporu jednat.

Závěr

Žijeme ve světě nových hrozeb, ale také nových příležitostí. Evropská unie má potenciál k tomu, aby se významnou měrou zapojila jak do boje s uvedenými hrozbami, tak do využívání zmíněných příležitostí. Aktivní a schopná Evropská unie by mohla v budoucnu výrazně ovlivňovat celosvětové dění, a přispět tak k formování účinného systému mnohostranné spolupráce, která učiní svět spravedlivějším, bezpečnějším a jednotnějším.

Dokument předložený Javierem Solanou a přijatý hlavami států a vlád při zasedání Evropské rady v Bruselu 12. prosince 2003.